

T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TARİHİ DOKULARIN SÜRDÜRÜLEBİLİR
KENTSEL KORUMA YAKLAŞIMI BAĞLAMINDA
İRDELENMESİ: BOLVADİN ÖRNEĞİ

Pınar DABANLI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Ocak-2022
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Pınar DABANLI tarafından hazırlanan “Tarihi Dokuların Sürdürülebilir Kentsel Koruma Yaklaşımı Bağlamında İrdelenmesi: Bolvadin Örneği” adlı tez çalışması 20/01/2022 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Bahtiyar EROĞLU

.....

Danışman

Prof. Dr. Mehmet Emin BAŞAR

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ergün HATIR

.....

Yukarıdaki sonucu onaylıyorum.

Prof. Dr. Saadettin Erhan KESEN
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Pınar DABANLI

Tarih: 20.01.2022

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TARİHİ DOKULARIN SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL KORUMA YAKLAŞIMI BAĞLAMINDA İRDELENMESİ: BOLVADİN ÖRNEĞİ

Pınar DABANLI

**Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı**

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Emin BAŞAR

2022, 155 Sayfa

Jüri

**Prof. Dr. Mehmet Emin BAŞAR
Dr. Öğr. Üyesi Bahtiyar EROĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ergün HATIR**

Zengin bir tarihsel geçmişe sahip olan Bolvadin asırlar boyu birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, tarihi kent dokusu ile bölgenin önemli yerleşim yerlerinden biridir. Ancak zamanla nüfus artışı, ekonomik yetersizlikler, sosyal ve fiziksel yapıdaki değişimlerle tarihi dokusu bozulmaya başlamıştır. 1990'lı yıllarda kentsel sit alanı ilan edilmesiyle bölge koruma altına alınmasına rağmen günümüzde koruma ve sürdürülebilirlik sisteminin oluşmadığı görülmektedir. Bölgede koruma çalışmalarının sürdürülebilirliği için fiziksel çevrenin yanında sosyal, kültürel, ekonomik yapıyı da koruyan bütüncül yaklaşımla yerel kimliği oluşturan özelliklerin potansiyele dönüşmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu kapsamda hazırlanan çalışma yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmanın amacı, kapsamı, materyal ve yöntemi ile kaynak araştırmaları sunulmuştur. İkinci bölümde, sürdürülebilirlik kavramı açıklanarak tarihsel gelişim süreci, alt boyutları ve kentsel koruma ile ilişkisi aktarılmıştır. Üçüncü bölümde, ilçenin genel özellikleri ele alınarak geçmişten günümüze değişimi açıklanmıştır. Dördüncü bölümde, çalışma alanı olarak belirlenen kentsel sit alanında fiziksel analizler altında çevresel ve mimari analizlerle birlikte tarihi yapı kullanıcıları ile yapılan anket çalışmaları ile sosyal analizler yapılmıştır. Beşinci bölümde, çalışma alanı sürdürülebilirlik bağlamında fiziksel, sosyal, yasal-yönetimsel açıdan değerlendirilerek alanın sorun ve potansiyelleri ortaya konmuştur. Altıncı bölümde, koruma ilkeleri ışığında alandaki tarihi yapıların korunması ve tarihi dokunun sürdürülebilirliği için çevresel, sosyo-kültürel, ekonomik ve yönetimsel ihtiyaçlara yönelik öneriler sunulmuştur. Son bölümde, tüm çalışma genel çerçevede değerlendirilerek tez çalışması sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bolvadin, Koruma, Kültürel miras, Sürdürülebilirlik, Tarihi doku

ABSTRACT

MS THESIS

EXAMINATION OF HISTORICAL FABRIC IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE URBAN CONSERVATION APPROACH: THE CASE OF BOLVADIN

Pınar DABANLI

**Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of Architecture**

Advisor: Prof. Dr. Mehmet Emin BAŞAR

2022, 155 Pages

Jury

**Prof. Dr. Mehmet Emin BAŞAR
Asst. Prof. Dr. Bahtiyar EROĞLU
Asst. Prof. Dr. Mehmet Ergün HATIR**

Bolvadin, which has a rich historical history, has been home to many civilizations for centuries and is one of the important settlements of the region with its historical urban texture. However, over time, its historical fabric began to deteriorate with population growth, economic inadequacies, changes in social and physical structure. Although the area was protected by the declaration of an urban site in the 1990s, it is seen that the protection and sustainability system does not occur today. In order to sustain conservation efforts in the region, it is needed to transform the characteristics that make up the local identity into potential with a holistic approach that protects the social, cultural and economic structure as well as the physical environment.

The study prepared in this context consists of seven chapters. In the first chapter, the aim, scope, material and method of the study and the literature research are presented. In the second chapter, the concept of sustainability is explained and the historical development process, sub-dimensions and relationship with urban protection are explained. In the third chapter, the general characteristics of the district are discussed and the change from the past to the present is explained. In the fourth chapter, social analyses were carried out with survey studies with historical building users together with environmental and architectural analyses under physical analyses in the urban site designated as a working area. In the fifth chapter, the problems and potentials of the field are revealed by evaluating the field from a physical, social, legal-managerial point of view in the context of sustainability. In the sixth chapter, proposals for environmental, socio-cultural, economic and administrative needs are presented for the protection of historical structures in the area and the sustainability of historical fabric in the light of conservation principles. In the last chapter, the entire study was evaluated in the general framework and the thesis work was terminated.

Keywords: Bolvadin, Conservation, Cultural heritage, Sustainability, Historical fabric

ÖNSÖZ

Tez çalışmam süresince bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, beni yönlendiren, değerli hocam tez danışmanım Prof. Dr. Mehmet Emin BAŞAR'a, önerileriyle çalışmama katkıda bulunan değerli jüri üyelerim Dr. Öğr. Üyesi Bahtiyar EROĞLU ve Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ergün HATIR'a teşekkürlerimi sunarım. Bu süreçte, desteğiyle her zaman yanımda olan, bana moral veren kıymetli hocam Dr. Öğretim Üyesi Tülay UĞUR'a ve eğitim hayatım boyunca beni her zaman destekleyen ve yanımda olan annem Şifahatun DABANLI, babam Abdülkadir DABANLI ve kardeşim Fatıma Nur DABANLI'ya çok teşekkür ederim.

Pınar DABANLI
KONYA-2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
SİMGELER VE KISALTMALAR	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı	2
1.2. Materyal ve Yöntem.....	2
1.3. Kaynak Araştırması.....	3
2. SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL KORUMA YAKLAŞIMI	6
2.1. Sürdürülebilirlik Kavramı ve Tarihsel Gelişimi	6
2.2. Sürdürülebilirlik Kavramının Boyutları.....	10
2.2.1. Çevresel sürdürülebilirlik	10
2.2.2. Sosyo-kültürel sürdürülebilirlik	10
2.2.3. Ekonomik sürdürülebilirlik.....	11
2.2.4. Yasal- yönetimsel sürdürülebilirlik	12
2.3. Sürdürülebilirlik Bağlamında Koruma Yaklaşımının Değerlendirilmesi.....	13
3. BOLVADİN İLÇESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	16
3.1. Bolvadin'in Coğrafi Konumu ve İklimi.....	16
3.2. Bolvadin'in Topografyası	17
3.3. Bolvadin'in Tarihi Gelişimi	18
3.4. Bolvadin'in Sosyo- Kültürel Yapısı	21
3.5. Bolvadin'in Ekonomik Yapısı	24
3.6. Bolvadin'in Fiziksel Yapısı ve Yerleşim Durumu	25
3.6.1. Bolvadin ilçe merkezinin sit durumu ve sınırları.....	28
3.6.2. Anıtsal yapılar	29
3.6.3. Konutlar	49
3.6.4. Ticari yapılar.....	52
3.7. Yasal -Yönetimsel Yapı	55
4. ÇALIŞMA ALANI İLE İLGİLİ ANALİZLER.....	56
4.1. Çalışma Alanının Çevresel ve Mimari Özellikleri	56
4.1.1. Çevresel değer.....	56
4.1.2. Ulaşım durumu	59
4.1.3. Doluluk- boşluk	61
4.1.4. Tarihi değer.....	63
4.1.5. Yapım dönemi.....	66

4.1.6. Kat adedi	68
4.1.7. İşlevsel durum.....	70
4.1.8. Kullanım durumu.....	72
4.1.9. Yapım tekniği ve malzeme	74
4.1.10. Strüktürel durum	76
4.1.11. Korunmuşluk durumu	78
4.1.12. Tipolojik özellikler	80
4.2. Çalışma Alanının Sosyal Özellikleri.....	88
4.2.1. Demografik bilgiler.....	88
4.2.2. Konut-aile bilgileri.....	90
4.2.3. Yapı-çalışan bilgileri.....	92
4.2.4. Yapı-çevre bilgileri	93
4.2.5. Koruma-yenileme bilgileri.....	94
5. ÇALIŞMA ALANININ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	97
5.1. Fiziksel Değerlendirme.....	97
5.1.1. Güçlü Yönler.....	97
5.1.2. Zayıf Yönler.....	100
5.1.3. Fırsatlar	106
5.1.4. Tehditler.....	107
5.2. Sosyal Değerlendirme.....	110
5.3. Yasal- Yönetmelik Değerlendirme.....	112
6. SÜRDÜRÜLEBİLİR KORUMA ÖNERİLERİ.....	116
6.1. Fiziki Sürdürülebilirlik için Öneriler	116
6.1.1. Çevre ölçeğinde öneriler.....	116
6.1.2. Yapı ölçeğinde öneriler.....	120
6.2. Sosyo-kültürel Sürdürülebilirlik için Öneriler	125
6.3. Ekonomik Sürdürülebilirlik için Öneriler.....	126
6.4. Yasal- Yönetmelik Sürdürülebilirlik için Öneriler.....	127
7. SONUÇ	128
KAYNAKLAR	131
EKLER	136

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

‰: Yüzde

Kısaltmalar

BM	: Birleşmiş Milletler
CoE	: Council Of Europe (Avrupa Konseyi)
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
GEEAYK	: Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
ICOMOS	: International Council on Monuments and Sites (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi)
Km	: Kilometre
KTVKK	: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
Mm	: Milimetre
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
PVC	: Poli Vinil Klorür
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
VGM	: Vakıflar Genel Müdürlüğü
Yy	: Yüzyıl

1. GİRİŞ

Tarihi kent dokuları doğal, tarihi ve kültürel değerlerimizi günümüze taşıyan, kültür mirasımızın önemli birer parçası olup, geçmiş medeniyetlerin sosyal ve ekonomik yapısı, hayat görüşü, zevk ve anlayışını yansıtır. Sahip oldukları mimari üslup, yapım tekniği ve süslemeleri ile tarihi belge değeri taşırlar. Aynı zamanda tarihi çevreler insan ölçeğine göre tasarlanmış, sosyal ilişkileri düzenleyen, bireyler arasındaki birlik duygusunu güçlendiren mekanlar olarak toplumsal yaşamda ayrı bir öneme sahiptir (Ahunbay, 1996). Ancak günümüzde küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve toplumsal yapıdaki değişimle birlikte tarihi çevreler dönüşüme uğrayarak özgünlüğü tehlike altına girmektedir. Bunun yanı sıra imar faaliyetleri ve rant baskısı ile kentleşmeden olumsuz etkilenen tarihi dokuların korunması, yaşatılması ve geleceğe ulaştırılması önemli bir sorun haline gelmiştir. Bu sorunun çözümü tarihi kent dokularında sürdürülebilir koruma anlayışının benimsenmesi ile mümkündür. Bu bağlamda kültürel mirası ve geleneksel dokuyu bütüncül koruma yaklaşımı çerçevesinde ele almak büyük önem taşımaktadır.

Tarih boyunca farklı kültürlerle ev sahipliği yapmış Bolvadin ilçesi geçmiş dönemlerdeki canlılığını sürdüremese de tarihi dokusunu günümüze kadar büyük oranda korumuş kadim bir kenttir. Hem tarihi yerleşim dokusu, özgün mimari yapıları hem de kültürel değerleriyle önemli potansiyeller taşımaktadır. Bu kapsamda Bolvadin ilçesinin sahip olduğu bu değerlerin çağdaş yaşama katılmasına yönelik ilkelerin belirlenmesi ve tarihi dokunun sürdürülebilirliği için fiziksel çevrenin yanında sosyal dokuyu da korumayı amaçlayan yeni yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Çalışma alanı olarak seçilen Bolvadin kentsel sit alanındaki tarihi dokunun hızlı ve niteliksiz kentleşme ile koruma bilincinin yetersizliği nedeniyle günden güne özgün niteliklerini kaybetme tehlikesi altında olması ve alanda sürdürülebilirlik açısından değerlendirilebilecek örneklerin yer alması çalışma alanının belirlenmesinde etkili olmuştur. Ayrıca çalışma alanı bağlamında koruma ve sürdürülebilirlik bilinci için yeterli literatürün olmaması ve sınırlı literatüre katkıda bulunmak alanın seçilmesinin bir diğer nedenidir.

1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmanın amacı, Bolvadin tarihi kent dokusunu sürdürülebilir kentsel koruma ölçütleri açısından irdeleyerek, sürdürülebilirlik ve koruma arasındaki ilişkiyi sorgulamak, geleneksel yerleşim dokusunun karakteristik özelliklerini belirlemek, günümüz koruma sorunlarını tespit etmek ve sorunların çözümüne yönelik öneriler getirmektir.

Bu amaç doğrultusunda, Bolvadin'in tarihi kent dokusunun yeniden canlandırılması ve yaşatılarak korunması, Bolvadin'de sürdürülebilir gelişim planının oluşturulmasına katkı sağlayacak kentsel koruma yaklaşımına ilişkin önerilerin geliştirilmesi ve tarihi çevre koruma bilincine katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Bu çalışma kapsamında, Bolvadin'in geçmişten günümüze sahip olduğu tarihi, kültürel ve ekonomik değerler incelenmiş, günümüze ulaşabilmiş tarihi dokusu mimari ve kentsel öğeleri ile birlikte ele alınmıştır. Alan çalışmalarıyla Bolvadin kentsel sit alanındaki tarihi ve yeni yapıların mevcut durumu belirlenmiş, çalışma alanı sürdürülebilirlik açısından değerlendirilerek alanın sorunları ve potansiyelleri tespit edilmiş ve sürdürülebilir kentsel koruma yaklaşımına ilişkin öneriler getirilmiştir.

1.2. Materyal ve Yöntem

Bolvadin tarihi kent dokusuna ait haritalar, planlar, eski ve yeni fotoğraflar, Belediye ve Eskişehir Koruma Kurulu arşivinden elde edilen belgeler çalışmada kullanılan materyallerdir. Bu kapsamda öncelikle sürdürülebilirlik ve koruma kavramları ardından Bolvadin İlçesi'nin kentsel gelişim süreci kaynak araştırması yapılarak tanımlanmıştır.

Alan çalışması kapsamında; mevcut durumu belgelemek amacıyla Bolvadin Belediyesi tarafından hazırlanan güncel halihazır harita kullanılarak 1/2000 ölçekli fiziksel çevre analizleri hazırlanmıştır. Yapılan analizler doğrultusunda kentsel sit alanının çevresel durum, ulaşım durumu, doluluk boşluk durumu, tarihi değer, işlevsel dağılım, kat adedi, kullanım durumu, malzeme ve yapım tekniği, strüktürel durum, korunmuşluk durumu tespit edilmiştir. Bunun yanında alandaki geleneksel konutlar incelenerek cephe, kapı ve pencere tipolojisi çalışmaları oluşturulmuştur. Ayrıca sit alanında yer alan tarihi yapıların kullanıcıları ile anket çalışması yapılarak alanın sosyo-

ekonomik özellikleri, kullanıcıların tarihi doku- sit alanı hakkındaki düşünceleri ve koruma konusundaki bilinç düzeyleri tespit edilmiştir. Alan çalışmaları ve yapılan tespitler ışığında değerlendirmeler yapılarak SWOT analizleri hazırlanmış, ardından geleneksel dokunun sürdürülebilirliği, mimari değerlerinin ortaya çıkarılıp yeniden canlandırılması ve yapılar üzerinde koruma-kullanma dengesinin sağlanabilmesi için fiziksel, sosyo-kültürel, ekonomik ve yasal-yönetmelik yapıya ilişkin öneriler sunulmuştur.

1.3. Kaynak Araştırması

Bu bölümde, tarihi çevre koruma ve sürdürülebilirlik konularını ele alan çalışmalar ve Bolvadin ilçesi ile ilgili literatür taramaları kapsamında yararlanılan çalışmalar yer almaktadır.

Ahunbay (1996) “Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon” kitabında, koruma düşüncesinin kavramsal çerçevesinden başlayarak, korunacak değerler, anıtlarda bozulma nedenleri, restorasyon öncesi yapılan çalışmalar, restorasyon projesinin hazırlanması ve restorasyon teknikleri, tarihi çevre koruma, koruma ile ilgili yasa ve örgütlenmeler, uluslararası tüzükler başlıkları altında çeşitli görseller ve çizimler eşliğinde koruma konusunda kapsamlı bilgiler vermiş, tarihi çevre koruma bilincine katkıda bulunmayı amaçlamıştır.

Akçay (2013) yüksek lisans tez çalışmasında, Tokat geleneksel konut mimarisini oluşturan fiziki ve sosyal çevrenin özelliklerini incelemiş, belirlediği üç sokakta analiz çalışmaları yaparak sokak sağlıklılaştırma çalışmaları üzerinden koruma yaklaşımları ve koruma sorunlarını irdelenmiştir. Tokat geleneksel konut dokusunu korumaya yönelik alan ölçeğinde ve yapı ölçeğinde koruma önerileri getirmiş, seçtiği bir sokak üzerinde ayrıntılı değerlendirmeler yaparak çalışmasını sonlandırmıştır.

Cömertler Aktuğ ve Oğuz (2017) yaptıkları çalışmada, Bolvadin’de tarihe tanıklık etmiş, özgün niteliğini koruyarak günümüze kadar ulaşan birkaç geleneksel konut yapısını çizim ve fotoğraflarla belgelemiş, plan tipleri ve süsleme özellikleri bakımından incelemişlerdir. Bölgedeki diğer geleneksel konutlarla karşılaştırmalı değerlendirmelerini yaparak benzer ve farklı yönlerini tespit etmişlerdir.

Arslan Abay (2019) Yüksek lisans tez çalışmasında, Kastamonu ili, İnebolu ilçesindeki geleneksel konut mimarisini incelemiş koruma sorunlarına ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur. Çalışmanın başında İnebolu ilçesinin tarihsel gelişimi

ve genel durumu ile ilgili bilgiler verdikten sonra kentsel ölçekte analizlerle fiziksel çevre verileri belirlenerek değerlendirmeler yapmıştır. Kentsel sit alanındaki tescilli geleneksel konutlara ilişkin envanter paftaları oluşturarak geleneksel İnebolu evlerinin mimari karakteri ortaya konmuştur. Yaptığı analizler sonucunda İnebolu kentsel sit alanı koruma sorunları, geleneksel konut mimarisi ve sürdürülebilirliği üzerine değerlendirmeler yapmıştır.

Artırma (2007) yüksek lisans tezinde, Adapazarı kentsel sit alanındaki geleneksel dokuyu oluşturan tescilli yapıların günümüzdeki durumlarını tespit ederek envanter çalışmaları yapmış ve sokak silüetlerini hazırlamıştır. Ardından Uzun çarşı dokusunun tarihsel süreçte geçirdiği değişimi ve koruma sorunlarını tespit edip, bölge analizleri yapmıştır. Ardından Uzun çarşının bozulan dokusunun günümüze yeniden kazandırılması ve özgün haline gelmesine ilişkin çeşitli öneriler getirmiştir.

Bayar (2004) “Bolvadin Tarihi” adlı kitabında, Bolvadin’in tarihsel süreç içindeki değişimi hakkında kapsamlı bilgiler vermiştir. İlçedeki tüm dini ve sosyal yapıları, kültür kurumlarını, tarihi yapıları detaylı bir şekilde ele almış, yapılar hakkındaki bilgileri çeşitli belge ve görsellerle desteklemiştir. İlçenin sosyokültürel ve ekonomik yapısı ile ilgili önemli tespitlerde bulunmuştur. Tüm bu yönleri ile kılavuz kaynak niteliği taşımaktadır.

Dolu (2010) yüksek lisans tezinde, tarihi dokusunu zamanla kaybetmeye yüz tutmuş Eski Gümüşhane yerleşiminin öncelikle tarihi, fiziki ve sosyal gelişimi hakkında bilgiler vermiştir. Kentsel yerleşim dokusu ve mimari özellikleri üzerine analizler yaparak, kentsel dokuyu oluşturan kültürel değerleri saptamış, belgeleme (rölöve), anket çalışmaları ile mevcut durumu ortaya koymuştur. Yapılan analizler sonucu kentsel-kırsal koruma planları, koruma kararları ve müdahalelerin niteliklerini kapsayan bir koruma-onarım- tasarım rehberi hazırlamıştır.

Erder (2018) “Tarihi Çevre Algısı” kitabında, koruma olgusunun antik çağdan başlayıp günümüze kadar olan süreçteki değişimini kapsamlı bir şekilde örnekler ve görseller ışığında ele alarak tarihi çevre bilincinin oluşmasını, bugün ulaşılan noktanın daha iyi anlaşılabilmesini ve geleceğe taşınması gerekliliğini vurgulamaktadır. Koruma konusundaki tarihi belgeler üzerinde de çeşitli güncelleştirmeler yaparak ek olarak sunmuştur.

Güner (2013) yüksek lisans tezinde, Şile ilçesinin genel özellikleri, fiziksel durumu, tarihsel gelişimi sosyoekonomik yapısı ve ilçedeki anıtsal yapılar hakkında

araştırmalar yapmış, bölgede bulunan yapıları tescil, kullanım durumu ve özgünlük durumları açısından analiz etmiştir. Tescilli yapıların yeniden işlevlendirilmesi ile oluşan sorunları tespit etmiş, tescilli yapılara ait envanter çalışması ve yapıların kullanıcıları ile anket çalışması yapmıştır. Koruma sorunlarına ilişkin sokak ölçeğinde, tek yapı ölçeğinde koruma önerileri ve yeniden işlevlendirme önerileri sunmuştur.

Kaptanoğlu (2014) yüksek lisans tezinde, sürdürülebilirlik kavramının kuramsal temeli ve tarihi doku ile ilişkisini ele almıştır. Öncelikle bölgenin genel özelliklerini analiz etmiş, ardından çalışma alanı ile ilgili çevresel ve mimari analizler yapmış, tarihi yapı kullanıcıları ile yapılan anketlerle bölgenin sosyal özelliklerini tespit etmiştir. Bu analizlere dayanarak sürdürülebilirlik kapsamında alanın SWOT analizini yapmıştır. Analizler ve değerlendirmeler ışığında çalışma alanında günümüz ihtiyaçlarına karşılık verecek sürdürülebilirlik vurgulu önerilerde bulunarak çalışmasını sonlandırmıştır.

Özcan (2009) yayınlamış olduğu makalesinde, Konya tarihi kent merkezini sürdürülebilir kentsel koruma yaklaşımı bağlamında ele almıştır. 1/1.000 ölçekli hâlihazır harita, koruma amaçlı imar planı ve raporları ile alan tespit-gözlem çalışmaları yoluyla niceliksel ve niteliksel veriler elde etmiştir. Bu verileri sürdürülebilir kentsel koruma ölçütleri bağlamında stratejik mekânsal planlama çerçevesinde irdelemiştir. Çalışma sonunda planlama-uygulama sürecinde izlenecek yöntem kurgusuna ilişkin öneriler sunmuştur.

Yalçın (2019) yüksek lisans tez çalışmasında, tarihi binaların yapı özellikleri hakkında genel bilgiler vermiş, Bolvadin ilçesindeki tarihi evleri mimari, yapıım tekniği ve malzeme özellikleri açısından inceleyerek evlere ait yapı künyelerini oluşturmuştur. Yapıların günümüzdeki durumlarıyla ilgili tespitlerde bulunmuş ve ileride yapılacak kentsel yenileme projeleri için bir altlık oluşturmayı amaçlamıştır.

2. SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL KORUMA YAKLAŞIMI

2.1. Sürdürülebilirlik Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Dünyada endüstri devriminin etkisiyle ortaya çıkan sanayileşme, çarpık kentleşme, hızlı nüfus artışı, doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesi doğal çevre ve ekosistemi tehdit etmektedir. Doğal enerji kaynaklarının giderek azalması ve tükenme tehlikesi, küresel ısınma, çevre kirliliği ile tüketim odaklı anlayışın hâkim olması insanlığın geleceğini tehlikeye atan sorunların başında gelmektedir. Çevre sorunlarının giderek artması sonucunda, doğal kaynakların korunması, etkin kullanılması ve gelecek kuşaklara aktarılması konusunda tüm dünyada farkındalık oluşmuş, çevre ve doğa koruma düşüncesi hızla yayılmaya başlamıştır. Bu gelişmeler sürdürülebilirlik anlayışının ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır.

Sürdürülebilirlik kavramının temeli doğal kaynakların devamlılığının sağlanması, çevre sorunlarının önlenmesi ve doğanın dengesinin sağlanması anlayışına dayanmaktadır. Ancak sürdürülebilirlik konusundaki düşüncelerin olgunlaşması ve teoriden pratiğe geçmesi zaman almıştır. Sürdürülebilirlik kavramı “Ortak Geleceğimiz” Brundtland raporunun yayınlanması ile birlikte dünya gündemine girmiş ve yeni bir anlayış olarak ortaya çıkmıştır. Bu rapor beraberinde insanlığın geleceğini tehdit eden tüm olumsuz durumları ortadan kaldırmayı hedefleyen “sürdürülebilir kalkınma” kavramını getirmiştir (Beyhan, 2004). Kavramın tek bir tanımı olmamakla birlikte literatürde çeşitli tanımlamalar yapılmaktadır.

Tekeli, (2009)’a göre sürdürülebilirlik, “çevre hareketi içinde ortaya çıkan, oldukça yaygın olarak kabul gören ve içeriği siyasal süreç içinde sürekli olarak yeniden belirlenmeye çalışılan bir ahlak ilkesidir.” Daily ve Ehrlich, (1992) sürdürülebilirliği, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayacak gerekli ve yeterli koşulların sağlanması olarak açıklamaktadır. Sürdürülebilir kalkınma kavramının en çok kullanılan tanımı ise 1987’de Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun “Ortak Geleceğimiz” Brundtland raporunda ortaya konmuştur. Rapora göre sürdürülebilir kalkınma “bugünün gereksinimlerini gelecek nesillerin kendi gereksinimlerini karşılama imkanından ödün vermeden karşılamak” olarak tanımlanmıştır. Burada ‘temel ihtiyaçların karşılanması’ ve ‘mevcut kaynakların sınırlı olması’ öne çıkan noktalar (WCED, 1987). Özetle, sürdürülebilirlik anlayışı çerçevesinde oluşturulan tüm

politikalar, insanlığın geleceğini tehlikeye atan her türlü soruna karşı çözüm üretme çabası olarak ifade edilebilir.

Sürdürülebilirlik düşüncesi doğal kaynakların korunmasını, koruma-kullanma dengesinin sağlanmasını ve gelecek nesillere aktarılmasını amaçlamaktadır. Bu anlamda uzun süreli olmak, gelecekle bağ kurmak, insan ve doğal çevrenin sürekli ilişki içerisinde olması gibi unsurları bünyesinde barındırmaktadır.

Sürdürülebilirlik kavramı çevre ile ilgili kaygıların kalkınma politikalarına da yansımaları ile ulusal ve uluslararası alanda gündeme gelmiştir. Bu kapsamda uluslararası alanda atılan önemli adımlar 1972-2012 yılları arasındaki gelişmeleri kapsamaktadır.

1972 yılında yayınlanan “Büyüme’nin Sınırları” raporunda doğal kaynakların zamanla tükenme riski, çevresel kirlilik, nüfus artışı, endüstriyel üretim gibi konular üzerinde durularak ekonomik büyümenin zamanla sınırlanacağı ileri sürülmüştür (Rodwell, 2007). Çevrenin korunması ve iyileştirilmesi konusu ilk kez 1972 yılında Stockholm’de düzenlenen BM Çevre Konferansında uluslararası gündeme girmiştir. Konferansın ardından yayınlanan raporda çevre ve temel insan hakları, sanayileşme, kirlilik, ekonomi ve çevre arasındaki ilişki gibi konulara dikkat çekilmiştir. Çevrenin korunması ve iyileştirilmesinin halkın refah seviyesi ve ekonomik kalkınma üzerindeki etkisi vurgulanmış, bu doğrultuda ortaya konan ilkeler birçok ülkenin çevre politikalarına yansımıştır (United Nations, 1972).

1983 yılında sürdürülebilirlik kavramının temellerinin atıldığı BM Çevre ve Kalkınma Komisyonu kurulmuştur. Komisyonda insan-çevre ilişkileri, çevre ve ekonomik kalkınma sorunları, yaşam kalitesinin artırılması konuları gündeme gelmiştir. Ardından 1987 yılında yayınlanan Brundtland “Ortak Geleceğimiz” raporunda çevre ve ekonomi ilişkisi sürdürülebilir kalkınma kavramı üzerinden ele alınmış ve sürdürülebilirliğin ilk resmi tanımı yapılmıştır. Raporda hızlı nüfus artışı, doğal kaynakların aşırı tüketimi, yoksulluk, plansız kentleşme, eşitsizlik gibi başlıca çevre sorunlarından bahsedilmiş, sorunlara yönelik; büyümenin canlandırılması, temel ihtiyaçların karşılanması, sürdürülebilir nüfus düzeyinin sağlanması, enerji verimliliği, doğal kaynakların korunması ve geliştirilmesi gibi çözüm önerileri getirilmiştir. Ayrıca çevreye uygun ekonomi sisteminin sürdürülebilir kalkınma ile sağlanabileceğinin altı çizilmiştir (United Nations, 1987).

Bir diğer önemli gelişme, 1992’de Rio de Janeiro’da gerçekleştirilen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda yayınlanan Rio Bildirgesidir. Rio Zirvesi ile

sürdürülebilirlik kavramı daha popüler olmaya başlamış, sadece çevresel bir kavram olarak değil, aynı zamanda ‘sosyal eşitlik’ ve ‘ekonomik kalkınma’ kavramları ile birlikte ele alınmaya başlamıştır. Bu konferansta karar alma süreçlerinde merkezi ve yerel yönetimlerin yanında sivil toplum kuruluşları ve halkın katılımı ile ‘katılımcı’ anlayış benimsenmiştir (United Nations, 1992a). Rio konferansı sonucunda BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC), Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (CBD) ve Gündem 21 yayınlanan diğer önemli belgelerdir. Bu belgeler arasında Gündem 21 gelişmiş ülkelerin sürdürülebilir kalkınma ile ilgili taahhütlerini yenilemeleri bakımından önemli bir yere sahiptir. Gündem 21’de sürdürülebilir kalkınmayı çevresel, sosyal ve ekonomik boyutları ile ele alan 40 bölüm yer almaktadır (United Nations, 1992b). “Sürdürülebilir İnsan Yerleşimleri Gelişmesinin Desteklenmesi” adlı bölümde çevresel, sosyal ve ekonomik kalitenin artırılması ve karar alma süreçlerine katılımın gerekliliği vurgulanmıştır (Karakurt Tosun, 2009).

1996 yılında gerçekleştirilen BM Habitat II İnsan Yerleşimleri Konferansı’nda ‘sürdürülebilir kentler’ ve ‘sürdürülebilir insan yerleşimleri’ kavramlarına özellikle dikkat çekilmiştir. Habitat II İstanbul Deklarasyonu’nda, yoksulluğun ortadan kaldırılması, kaynaklardan eşit şekilde faydalanma, işsizlik, planlama eksiklikleri, çevresel bozulma ve altyapı eksikliği gibi konular üzerinde durulmuştur (United Nations, 1996).

1997 yılında New York’ta düzenlenen Rio+5 Zirvesinde 1992 Rio Konferansında alınan kararların beş yıllık sürede ne kadar uygulandığı değerlendirilerek hedeflerin istenen düzeyde gerçekleşmediği ortaya konmuştur. Ayrıca konferansta sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleşmesi için tüm ülkelerin kendi eylem planlarını hazırlaması kararı alınmıştır (United Nations, 1997). Yine 1997 yılında BM İklim Değişikliği Çevre Sözleşmesi imzalanmıştır. Protokolde gaz emisyonunun azaltılması konusunda gelişmiş ülkelere çeşitli kısıtlamalar getirilmiştir.

2002 yılında ise Rio+10 Zirvesi, Rio Konferansının on yıllık değerlendirmesini yapmak ve yeni kalkınma stratejileri belirlemek üzere toplanmıştır. Zirvede sürdürülebilirlik hedeflerinin istenen düzeyde gerçekleşmesi için önceki konferanslardan farklı olarak toplumun tüm kesimlerinden katılımın sağlanmasına önem verilmiştir. Ayrıca Zirveye katılan her ülke son on yıllık süreçte yaptığı çalışmaların değerlendirmesini ve geleceğe yönelik önerilerini içeren birer ‘Ulusal rapor’ hazırlamıştır. Zirvede sürdürülebilir kalkınma kavramının kapsamı genişletilerek

çevresel, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla beraber bütüncül olarak değerlendirilmesi ve kalkınma stratejilerinin 2005 yılına kadar uygulanmaya başlanmasına karar verilmiştir (United Nations, 2002).

2012 yılında BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (Rio+20 olarak da bilinir) 1992 Rio Zirvesinin yirmi yıl ardından Rio de Janeiro'da toplanmıştır. Konferansta sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirmek üzere üye devletler tarafından finansal stratejiler belirlenmiş, bu kapsamda hükümetler sürdürülebilir üretim ve tüketim politikalarına yönelik on yıllık bir programı kabul etmişlerdir (United Nations, 2012).

Sürdürülebilir kalkınma kavramı başlarda yalnızca çevre ve ekonomik kalkınma anlayışı çerçevesinde ele alınırken, zamanla sosyal, kültürel, mekânsal boyutlarıyla yeni anlamlar kazanmış, sosyal adalet, sağlık, eğitim, endüstriyel kalkınma, enerji kaynaklarının verimli kullanımı gibi güncel konuları da içine alan geniş kapsamlı bir kavram haline gelmiştir. Bunun yanında sürdürülebilirlik kavramının kentsel boyutu da önemli olup, kent olgusunun sürdürülebilirlik kavramı ile ilişkisi son yıllarda sıkça gündeme gelmeye başlamıştır. (Kancafer Yurdakul, 2010). Sürdürülebilir kentleşme, insanların temel gereksinimlerini karşılamanın yanında, yaşam kalitesini arttıran ve çevreye uyumlu kentleşme hareketidir (Günay, 2010).

Kentlerde çevre kirliliği, yetersiz altyapı, bilinçsiz tüketim alışkanlıkları, kentsel hizmetlerin dengesiz dağılımı sonucu ortaya çıkan hızlı ve çarpık kentleşme sürdürülebilir kalkınmayı zorlaştırmaktadır. Bu kapsamda sürdürülebilir kent yaklaşımı, kentlerin ekosisteme verdiği zararları en aza indirmeyi ve temiz bir çevre, yüksek refah seviyesi, toplumsal adalet, kaliteli yaşam gibi kavramları hayata geçirmeyi hedeflemektedir (Akçakaya, 2016). Ayrıca sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için, çevresel anlamda teknolojik ilerlemelerle birlikte; fosil yakıt tüketiminin azaltılarak yenilenebilir enerji kaynaklarının yaygınlaştırılması, kentlerde gaz emisyonunun minimuma indirilmesi, ulaşımda toplu taşıma araçlarının tercih edilmesi, yere özgü geri dönüşümlü ekolojik malzeme ve sistemlerin kullanılması, yeşil alanların artırılması, sosyal donatı alanlarının oluşturulması ve toplumsal kalitenin artırılması gerekmektedir (Kaptanoğlu, 2014; Türkmen, 2018).

2.2. Sürdürülebilirlik Kavramının Boyutları

Sürdürülebilirlik kavramı çevresel, sosyo-kültürel, ekonomik ve yönetsel boyutları olan çok yönlü bir kavramdır. Ancak hepsinin ortak noktası her alanın kendi kaynaklarının korunarak geleceğe aktarılmasıdır (Beyhan, 2004).

2.2.1. Çevresel sürdürülebilirlik

Çevresel sürdürülebilirlik, doğal kaynaklardan taşıma kapasitesinin dengesini bozmadan, ekosisteme ve çevreye duyarlı şekilde yararlanılmasıdır (Beyhan, 2004). Doğal kaynakların korunması, mevcut kaynakların bilinçli bir şekilde kullanılması ve gelecek nesillere aktarılması noktasında çevresel ve sosyo-kültürel sürdürülebilirliğin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda doğal çevre ve kaynakları koruma bilinci arttıkça insanlar sürdürülebilir çevre politikalarına yönelmektedir (Kuşçu, 2006).

Correia, (2014) çevresel sürdürülebilirlik ilkelerini; doğaya saygı, uygun yer seçimi, kirliliği ve atık malzemeyi azaltmak, sağlık kalitesine katkı ve doğal tehlike etkilerini azaltmak olarak beş maddede açıklamaktadır. Ayrıca bu ilkeler doğrultusunda yerel malzeme kullanmak, iklimle uyumlu yapılar tasarlayarak enerji verimliliğini artırmak, çağın ekolojik tasarım anlayışında dikkate alınması gereken noktalardır (Kısa Ovalı ve Delibaş, 2016). Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi ve günümüzün önemli sorunlarından iklim değişikliği ile mücadelede, yenilenemeyen kaynaklara oranla daha çok yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı ve ormansızlaşmanın önüne geçilmesi, doğanın dengesi ve ekolojik dayanıklılığın gözetilmesi, biyolojik çeşitlilik, doğal, fiziksel ve kültürel çevrenin korunması önemli bir yere sahiptir (Drexhage ve Murphy, 2010; Beyhan, 2004).

2.2.2. Sosyo-kültürel sürdürülebilirlik

Sosyal sürdürülebilirlik, toplumu oluşturan bireylerin birbirleriyle ve buldukları çevreyle olan ilişkilerinin bilinçli bir şekilde geliştirilmesidir (Beyhan, 2004). Bu anlamda güçlü ve bilinçli bir toplum, toplumsal dayanışma, eşitlik, bireysel sorumluluk, sivil toplum oluşumu, karar verme süreçlerinde halkın katılımı sosyal sürdürülebilirliği sağlayan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnsanın hayat boyu biriktirdiği maddi ve manevi değerlerin bütünü olarak tanımlanan kültür, toplum ve bireylerle doğrudan ilişkili bir kavram olduğu için sürdürülebilirliğin önemli boyutlarından biridir. Bu bağlamda sürdürülebilirliği çevresel, teknolojik ve ekonomik ilerlemelerle sınırlamak yerine, sosyal değişim ve gelişimle birlikte kültürel boyutunu da ele alarak bütüncül bir yaklaşımla değerlendirmek gerekir (Türkmen, 2018). Beyhan, (2004)'e göre kültürel sürdürülebilirlik; bugünün değerlerinin yaşanan kültürel değişimden etkileneceği düşüncesi ile, kültürel miras değerlerinin yaşatılarak korunması ve geleceğe taşınmasını sağlayacak koşulların oluşturulmasıdır. Kültürel sürdürülebilirlik olgusu, 'Kültür için Gündem 21' sempozyumu ile gelişmeye başlamıştır. Birçok ülke ve yerel yönetim tarafından kabul edilen Gündem 21 ile dünyadaki yerel yönetimler arasında ortak kararlar alınarak kültürel gelişmenin sağlanması hedeflenmektedir.

Sosyo-kültürel sürdürülebilirlik ilkeleri; kültürel peyzajın korunması, yapımların sürekliliği, yenilikçi çözümlerin üretilmesi, maddi-manevi değerlerin tanınması ve sosyal uyumun teşvik edilmesidir (Correia, 2014). Sosyal yaşam, kültürel çeşitlilik, folklorik özellikler, gelenekler, görenekler, mimari yapılar gibi kültürel çevreyi oluşturan unsurların devamlılığı kültürel sürdürülebilirliğin sağlanmasına ve yerel kimliğin korunmasına katkı sunmaktadır (Beyhan, 2004). Bununla birlikte kültürel sürdürülebilirliği sağlamanın yolu, gerekli politikaların oluşturulması ile, insanların kültürel birikimlerinin mekânsal yansıması olan tarihi çevrenin önemini kavraması ve bu bilinçle kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılması için gereken çabayı göstermesinden geçmektedir.

2.2.3. Ekonomik sürdürülebilirlik

Ekonomik sürdürülebilirlik, gelir ve tüketim arasında bir denge kurularak sermayenin sürekliliğinin istikrarlı bir şekilde sağlanması olup, tüketim ve yatırım faaliyetlerinin en az kaynak kullanımı ile gerçekleşmesini amaçlamaktadır. Ekonomik sürdürülebilirlik ilkeleri; bağımsız karar verme, yerel etkinliklerin teşvik edilmesi, yapımların iyileştirilmesi, bina performansının artırılması ve kaynakların korunması olarak sıralanabilir (Correia, 2014).

İnsanların temel ihtiyaçlarının karşılanması ve güvence altına alınmasının yanında yaşam kalitesinin artırılması, mevcut üretim mekanizmalarının korunması ve

büyütülmesi, kaynakların gelecek nesillere aktarılması, ekonomi ve diğer alanlar arasında koordinasyon ve uyumun yakalanması, ekonomik olarak sürdürülebilir sistemin gerekleri arasındadır (Beyhan, 2004). Ayrıca ekonomi politikaları oluşturulurken endüstriyel ve tarımsal üretimi olumsuz etkileyen politikalardan ve sektördeki dalgalanmalardan uzak durulmalıdır (Harris ve Özmete, 2003).

2.2.4. Yasal- yönetimsel sürdürülebilirlik

Kent planları oluşturulurken kaynakların kamu yararına kullanılması, kent sakinlerinin kaynaklardan eşit şekilde yararlanması, doğal ve tarihi çevrenin korunması, yeni istihdam alanlarının oluşturulması amaçlanmaktadır. Ancak 1985'te 3194 sayılı imar kanununun uygulamaya konulmasıyla birlikte tarihi kent dokularında büyük tahribatlar yaşanmıştır (Yeter, 2002). Bunun yanında yapılan imar planı değişiklikleri ile tarihi kent dokuları yoğun yapılaşmaya maruz bırakılarak doku bütünlüğü bozulmuştur.

Günümüzde özellikle çöküntüye uğramış kentlerde sürdürülebilir yönetim anlayışı ön plana çıkmıştır. Sürdürülebilirlik bağlamında kent yönetimi, karar alma süreçlerinde planlama, halkın katılımı, yerel yönetimin rolü gibi kavramların birlikte değerlendirilmesini gerektirir. Yönetimsel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için; yerel yönetimler vatandaş odaklı ve şeffaf yönetim anlayışına sahip olmalı, kentteki kamu kurum ve kuruluşlarının karar alma, uygulama ve kentsel politikaların hazırlanması süreçlerinde yerel halk aktif olarak yer almalı, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları da bu sürece dahil edilmelidir (Türkmen, 2018).

Sürdürülebilir kent yönetimi koruma bağlamında değerlendirildiğinde, ülkemizde etkin bir koruma politikasının uygulanamaması, tarihi dokusu yoğun olan kentlerde yapılara zarar vermekte ya da terk edilerek köhneleşmesine yol açmaktadır. Aynı zamanda koruma anlayışının tarihi dokunun bütüncül olarak korunması yerine çoğu zaman tek yapı ölçeği ile sınırlı olması sürdürülebilir koruma hedeflerinin istenen düzeyde gerçekleşmesine engel olmaktadır. Bu anlamda sürdürülebilir koruma konusunda atılan adımlardan biri 2000'li yıllarda uygulanmaya başlanan kentsel dönüşüm ve yenileme projeleridir. 5393 sayılı Belediye Kanunu ile belediyelerin tarihi çevrelerde geniş görev ve yetkilere sahip olduğu açıkça belirtilmiş olsa da koruma-yenileme dengesini nasıl sağlayacağı net olarak tanımlanmadığından belirsizliklere yol

açmaktadır. Ancak yasal olarak sürdürülebilir bir sistem; yasada, uygulama farklılıklarının oluşmasına fırsat vermeyecek şekilde herkes tarafından aynı şekilde anlaşılan kapsamlı tanımlamaların yapılmasını gerektirmektedir (Güner, 2013).

Kentsel koruma sürecinde yaşanan yasal sorunlardan biri de yenileme, dönüşüm, yeniden canlandırma gibi uygulamalarla yasal statü kazanan araç odaklı planlama anlayışının ekonomi öncelikli olmasıdır. 2005 yılında yürürlüğe giren 5366 sayılı “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” ile sit alanlarında ilan edilen yenileme alanları tarihi kent dokularının sürdürülebilirliği açısından birçok olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir (Günay, 2010).

2.3. Sürdürülebilirlik Bağlamında Koruma Yaklaşımının Değerlendirilmesi

Günümüz koruma anlayışı yalnızca geçmişi dondurmak değil, geleceğin geçmişle sürekliliğinin daim olmasıdır. Bu anlamda koruma kavramı ile birlikte sürdürülebilirlik kavramı da giderek yaygınlaşmaya başlamıştır (Tekeli, 2009). Kültürel miras bağlamında sürdürülebilirlik; tarihi çevreye duyarlı yönetim sistemleri aracılığıyla kültürel miras değerlerinin günümüze katkısını devamlı tutmaktır. Bu açıdan sürdürülebilirlik yaklaşımı, kültürel mirasın salt fiziksel bir kavram olarak değil, sosyal, kültürel, ekonomik, politik birçok farklı değeri kapsayan bütüncül bir kavram olarak benimsenmesinde önemli bir yere sahiptir (Günay, 2010). Sürdürülebilir kentsel koruma ise “kültürel miras değerlerini gerek kültürel süreklilik ve sosyal çeşitliliğin korunması, yaşatılması gerekse ekonomik gelişme-canlanma sağlanması açısından stratejik mekânsal planlama yaklaşımı temelinde ele alan geniş kapsamlı ve bütünlük koruma yaklaşımı” olarak tanımlanmaktadır (Özcan, 2009).

Sürdürülebilir kentsel koruma anlayışının temelleri Camillo Boito'nun çağdaş restorasyon anlayışının başlangıcı sayılan ilkeleri belirlemesi ile atılmış olup, bu ilkelerin uluslararası platformda kabul görüp yaygınlaşması ise Gustavo Giovannoni'nin katkılarıyla gerçekleşmiştir. 1964 yılında yayınlanan Venedik Tüzüğü'nde tarihi çevre ve anıtsal yapıların korunması konusunda yenilikçi fikirler ortaya konmuştur. Ancak tüzüğün uygulamaya konulması aşamasında yaşanan sorunlar birtakım tartışmalara neden olmuştur. Tartışmalar neticesinde Venedik Tüzüğü'nün kapsamının sınırlı olduğu

kabul edilmiş, tüzüğün içeriğine dokunulmadan yeni tüzükler oluşturulmuştur (Ahunbay, 1996).

UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu), ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası kuruluşlar, düzenlenen toplantılarda koruma ilkeleri, geleneksel malzeme ve yapım tekniklerinin korunması, tarihi yapı ve çevrelerin çağdaş yaşamdaki yeri, kültürel kimliğin sürdürülmesindeki rolü gibi konuları ele alarak, çağın gereklerine uygun şekilde yeniden değerlendirmektedir. Bu toplantılarda alınan kararlar basın yoluyla kamuoyuna duyurularak, halkın kültürel miras konusunda bilinçlendirilmesi amaçlanmaktadır (Ahunbay, 1996).

Sürdürülebilirlik kavramı özellikle 1990'lı yıllardan itibaren kentsel koruma ile ilgili uluslararası gündeme girmiştir. Bu bağlamda kentsel korumada sürdürülebilirliğin önemini ortaya koyan birçok uluslararası kuruluş ve tüzük yer almaktadır.

2001 yılında ICOMOS tarafından gerçekleştirilen “Tarihi Çevrenin Korunmasında Sürdürülebilir Yaklaşımlar” sempozyumunda tarihi çevrede sürdürülebilir yönetimin önemi vurgulanmaktadır. Yine 2007 yılında ICOMOS’un yayınlamış olduğu “Kültürel Miras Alanlarının Yorumu ve Sunumu Üzerine Sözleşme” ile tarihi çevrenin çağdaş yorumu ile ilgili ilkeler ortaya konmuştur (Günay, 2010).

İngiltere'nin öncü koruma kuruluşlarından English Heritage tarafından özellikle tarihi çevrede sürdürülebilirlik konusunda önemli raporlar hazırlanmıştır. Bu raporlardan ilki 1997 yılında yayınlanan “Tarihi Çevrenin Sürdürülebilirliği” başlıklı rapordur. Raporda, sürdürülebilir kalkınmanın güncel bir kavram olduğu, değişimin yönetilmesi gerektiği ve karar alma süreçlerinde halkın katılımının önemi gibi konular üzerinde durulmuştur (English Heritage, 1997). 2005 yılında yayınlanan, “Miras Sayımları” ve “Yeniden Canlandırma ve Tarihi Çevre: Sosyal ve Ekonomik Düzenlemelerde Kültürün Hızlandırıcı Etkisi” raporlarında, kültür mirasının ekonomiye sağladığı katkılarla birlikte sosyal ve ekonomik canlanma politikaları üzerindeki etkisi vurgulanmıştır (English Heritage, 2005). 2007 yılında, “Tarihi Çevrenin Sürdürülebilir Yönetimi İçin Koruma İlkeleri, Politikaları ve Rehberlik” başlıklı raporda, tarihi çevrede sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için gerekli ilkelere dikkat çekilmiş, bu ilkeler yerel halka saygı, geçmişle bağların koparılmaması, yerin öneminin kavranması, var olana saygı, makul ve tutarlı karar alınması ve toplumun her kesiminden katılım olarak açıklanmıştır (English Heritage, 2007).

Avustralya’da sürdürülebilir kentsel koruma üzerine yapılan önemli çalışmalardan biri 1999 yılında ICOMOS Avustralya Milli Komitesi tarafından yayınlanan “Burra Şartı: Kültürel Değere Sahip Alanların Korunması” raporudur. Bunun yanında kentsel koruma alanında önemli çalışmaları olan Avrupa Konseyi’nin 2004 yılında yayınlamış olduğu “Kentsel İyileştirme Rehberi” ve ardından 2005’te yayınladığı “Kültürel Mirasın Toplumsal Değeri Hakkında Avrupa Konseyi Bildirgesi” korumada sürdürülebilirliğin önemini vurgulayan çalışmalar arasındadır (CoE, 2005).

Ülkemizde ise tarihi kentlerin sürdürülebilirliği konusunda atılan ilk adım 1972 yılında BM İnsan Yerleşmeleri Konferansı’nda yayınlanan 1973-1977 yıllarını kapsayan DPT raporu’dur. 1992 Rio Konferansının ardından Yerel Gündem 21 eylem planı kabul edilmiştir. 1996 BM İnsan Yerleşmeleri Konferansında yayınlanan Türkiye Ulusal Rapor ve Eylem Planı’nda sürdürülebilir yerleşim, katılımçılık, tarihi çevrenin korunması ve sürdürülebilirliği konuları vurgulanmıştır. İlerleyen süreçte hazırlanan Sekizinci ve Dokuzuncu Kalkınma Planları, 2008 tarihli Kentleşme Şûrası ve Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı Hazırlama Projeleri tarihi çevrenin sürdürülebilirliği için yapılan önemli çalışmalar arasındadır (Günay, 2010).

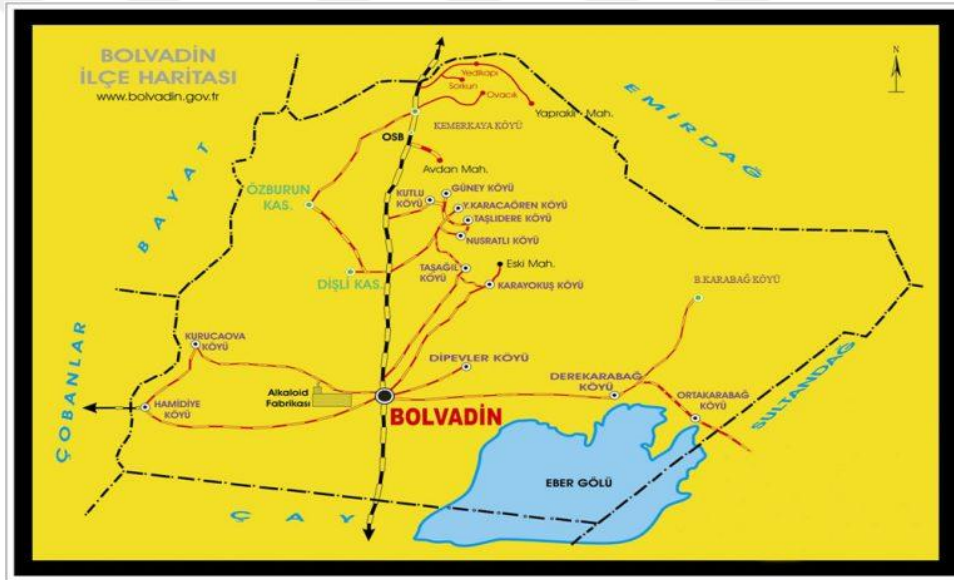
Günümüz değerleri ile birlikte tarihi çevreler değişime uğramakta ve yeniden yapılandırılmaktadır. Bu bağlamda tarihi çevreler yenilenebilir sistem özelliği taşıyan geleneksel modellerdir. Ancak bu sistemde tarihi çevrelerin taşıdığı tarihi, kültürel ve belge değerinin korunarak gelecek nesillere aktarılması sürdürülebilir korumanın bir gereğidir (Günay, 2010). Çevre ve toplum ilişkilerinin güçlendirilmesi, kültürel çeşitliliğin korunması, yerel yapım kültürünün devamlılığı, yerel malzemelerin üretimi ile ilgili zanaatkarlık faaliyetlerinin korunması, tarihi yapıların uygun bir işlevle yeniden kullanımı, tarihi dokuların canlandırılması ve yerel halkın koruma faaliyetlerine katılımı koruma disiplini ve sürdürülebilirlik anlayışının ortak noktalarıdır (Akgündüz, 2013).

Tarihi kent dokularında sürdürülebilirliğin sağlanması için, bölgeye uygun etkin koruma politikalarının ve yönetim planlarının oluşturulması önem taşımaktadır. Bu bağlamda salt koruma anlayışının yerine özgünlük ilkesi çerçevesinde, günümüz ihtiyaçlarını karşılayabilen, çevresel, sosyal ve ekonomik kalkınma stratejileri oluşturularak ve kültürel miras değerlerinin yaşatılarak korunması gerekmektedir (Kaptanoğlu, 2014). Bunun yanı sıra sosyo-ekonomik sürdürülebilirlik bağlamında, yere özgü kültürel turizm ve eko-turizm politikalarının geliştirilmesi tarihi dokunun sürdürülebilirliğine katkı sunmaktadır (Gülhan, 2018).

3. BOLVADİN İLÇESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

3.1. Bolvadin'in Coğrafi Konumu ve İklimi

Afyonkarahisar iline bağlı bir ilçe olan Bolvadin, Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu bölümünde 31 derece 2 dakika doğu meridyeni ile 38 derece 43 dakika kuzey paralelinin kesişim noktasında yer alır (Şekil 3.1). Konya -İstanbul karayolu üzerinde, Afyon-Konya karayolundan 10 km içeridedir. Afyon il merkezine 60 km, Emirdağ ilçesine ise 30 km uzaklıktadır. Ulaşım bakımından İç Anadolu, Ege ve Akdeniz bölgelerini birbirine bağlayan kavşak noktası konumundadır. İlçenin yüzölçümü 1108 km² olup, ortalama yüksekliği 1016 m'dir (Bayar, 2004).

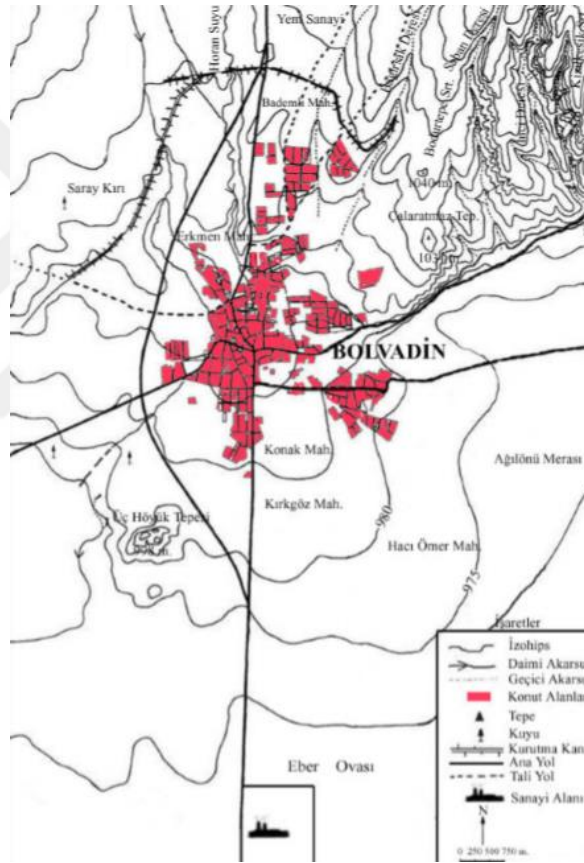

Şekil 3.1. Bolvadin ilçe haritası (<https://bolvadinmyo.aku.edu.tr>)

Bolvadin iklim özellikleri açısından genellikle karasal iklim görülmesine karşın Ege Bölgesi ile İç Anadolu bölgesi arasında geçiş noktası olması nedeniyle nispeten ılıman iklim yaşanır. Çoğunlukla yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve yağışlı geçer (Bayar, 1996). Yıllık yağış ortalaması 384,2 mm, yıllık sıcaklık ortalaması 10,9 derecedir. Yıllık nispi nem oranı %61,9'dur (<http://bolvadin.gov.tr/bolvadin-in-tarihcesi>). Bölgede hâkim rüzgâr yönü kuzey ve kuzeybatıdır. Bitki örtüsü bozkır olmakla birlikte ilçede ormanlık alan oldukça azdır. Dağlarda sarı meşe, ardıç ve çam ormanlarına rastlanır.

3.2. Bolvadin'in Topografyası

Bolvadin 3. ve 4. jeolojik devirlerde oluşmuş alüvyal tabanlı bir ova üzerinde kurulmuştur (Şekil 3.2). Güneyden Sultandağları, kuzeydoğudan Emirdağları, kuzeybatıda ise Paşa Dağları ile çevrilidir. İlçenin kuzeyinde yer alan Emirdağlarının yapısı alttan üste doğru şistler, lav örtüleri, tuf ve neojen kalkerlerinden oluşmaktadır. Güneydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan Sultandağları ise büyük ölçüde metamorfik şistlerden oluşmaktadır. Bolvadin ikinci derece deprem bölgesi olmakla birlikte yer kayması nadir olarak görülür (Bayar, 1996).

Şekil 3.2. Bolvadin'in topografya haritası (Özdemir ve Günay, 2005)

Bolvadin ovası yeraltı su kaynakları açısından zengin olmasına rağmen, yerüstü su kaynakları oldukça kısıtlıdır. Yüzeysel suları içinde en önemli su kaynakları, Akarçay ve Eber gölüdür (Bayar, 2004). Akarçay Ahır dağlarından doğup, Afyon ovasına ulaşır. Orada Gazlıgöl deresi ile birleşip Bolvadin ovasında menderesler çizerek, Eber gölüne dökülür. Akarçay kentin ilk kuruluş yerinin seçilmesinde ve sululuğunun yapılmasında önemli rol oynamıştır. Üzerinde Kırkgöz, Develi, Altıgöz ve Sırt köprüsü

bulunmaktadır. Bölgedeki Eber gölü Akarçay-Eber kapalı havzası içerisinde, Sultandağlarının kuzeybatı yamaçları ile Emirdağlarının güney yamaçları arasında bulunan tektonik bir göldür. Gölün yaklaşık dörtte biri su yüzeyi, kalan kısmı ise saz ve kamışlıktır (Özdemir ve Günay, 2005) (Şekil 3.3).

Şekil 3.3. Bolvadin uydu görüntüsü (Google maps)

3.3. Bolvadin'in Tarihi Gelişimi

Köklü bir tarihi geçmişe sahip olan Bolvadin Anadolu'nun en eski yerleşimlerinden biridir. Antik dönem öncesinde bölgenin bir iç deniz olduğu, dördüncü jeolojik zamanın başında yaşanan büyük depremlerin etkisi ile Anadolu yarımadasının toptan yükseldiği bilinmektedir. Tektonik hareketler sonucunda iç denizin büyük bir kısmı kurumuş, geriye Eber Gölü ve Akşehir Gölü kalmıştır (Bayar, 2004).

Bolvadin, Batı Anadolu'da Antik Kral Yolu ve Tarihi İpek Yolu üzerinde yüzyıllar boyu doğuyu batıya bağlayan kilit nokta olmuştur. Anadolu'daki tüm tarihi devirleri yaşayan Bolvadin'de, bölgeye ilk iskânlar 10 bin yıl öncesine dayanmaktadır. M.Ö. 295 yılında yaşanan depremler sonucu oluşan kırıklı yapı nedeniyle sıcak su kaynakları ortaya çıkmıştır. Antik dönemde Phrygia Salutaris (Şifalı Frigya) olarak bilinen Frig Vadisi sıcak su kaynakları bakımından zengindir (Bayar, 2004).

Bolvadin M.Ö. 800 yıllarında Friglerin egemenliğine girmiş ve bu dönemde Frig vadisinin önemli şehirlerinden biri olmuştur (Şekil 3.4). Üç katlı ve birkaç km uzunluğa sahip Yedi Kapı Yeraltı Şehri bu dönem yapısidir (Bayar, 2004). M.Ö. 670 tarihinde Lidyalıların ardından M.Ö. 555 tarihinde Perslerin eline geçen Bolvadin, bu dönemde oldukça kalabalık bir şehir olan “Kaysterpedion” ismiyle biliniyordu (Parsana, 1991).

Şekil 3.4. Phrygia Paroreios (Yanık Frigya) bölgesi haritası (Kızıltepe Bilgin ve Bilgin, 2018)

Roma döneminde, “geniş otlaklı ova” anlamına gelen “Polybotum” adıyla anılan kentte M.S. 133 tarihinde Roma imparatoru Hardianus’un gelişi ile bayındırlık faaliyetleri artmış ve bu dönemde işlek yollar üzerinde bulunmasının da etkisi ile büyük gelişme göstermiştir. M.S. 395 yılında Roma İmparatorluğu’nun bölünmesiyle Bizans egemenliğine girmiştir (Bayar, 2004).

Bizans döneminde “Polybotos” ismi ile Bolvadin’in önemli piskoposluk merkezlerinden biri olduğu bilinmektedir. Bizans’ın son dönemlerinde meydana gelen büyük depremlerden bölge büyük ölçüde zarar görmüştür. Şehri Malazgirt Zaferinin ardından 1107 yılında Emir Menkülek’in fethetmesi ile ismi “Bolvadin” olarak değiştirilmiştir. Süreç içinde sürekli Türkler ile Bizans arasında el değiştirmiş, 1116 yılında yapılan Bolvadin Savaşı ile bölge Türklerin egemenliğine girmiş ve ardından Bolvadin hızla Türkleşmeye başlamıştır (Bayar, 2004). Bu dönemde Kudüs yolu üzerinde bulunan Bolvadin, Haçlı Seferleri sırasında Türkler ile Haçlılar arasında yaşanan mücadelelerde büyük tahribata uğramıştır (Parsana, 1991).

Selçuklular döneminde “Karahisar-ı Devle” isminde vilayet olan Afyon’un önemli kaza merkezlerinden biri olup, bu dönemde inşa edilen camiler, mescitler, han, hamam, köprülerle bölgenin kültür merkezi olmuştur. Vakıf kayıtlarına göre Kurşunlu Han, Alaca Camisi ve çeşmesi bu dönem eserleridir. Ancak Kurşunlu Han 1834 tarihinde yanarak yok olmuş, bu döneme ait yapılardan sadece Alaca Camisi (1271) günümüze ulaşabilmiştir (Bayar, 2004).

Beylikler döneminde öncelikle Eşrefoğulları hâkimiyetine girmiş, ardından 1326 yılından itibaren Sahipataoğulları ve Germiyanoğullarının eline geçmiştir. Günümüzdeki Çarşı Camisinin olduğu yere Eşrefoğlu Mehmet Bey 1320 tarihinde bir cami ve külliyesini yaptırmıştır. Ancak bu dönemden yalnızca Kırık Minare ile Eşrefoğlu Camisi’nin kitabesi günümüze ulaşabilmiştir (Bayar, 2004).

Osmanlı döneminde önemli bir kültür ve ticaret merkezi olan Bolvadin, I. Murat döneminde Osmanlı egemenliğine girmiştir. Bu dönemden Kanuni ve Sultan Abdülhamit döneminde inşa edilen eserler günümüze kadar ulaşmıştır (Bayar, 2004). Bu dönemde Kanuni Sultan Süleyman’ın veziri Rüstem Paşa Bolvadin’de Mimar Sinan’a bir cami, han, hamam, bedesten ve çeşme yaptırmıştır. Bu eserlerden yalnızca hamam ve bedesten günümüze gelebilmiştir (Bayar, 1996).

Millî mücadele döneminde 15 Ağustos-24 Eylül 1921 tarihleri arasında Yunanlılar Bolvadin’i işgal etmiş, ardından gelen Sakarya Zaferi ile kurtulmuştur. Bolvadin bu dönemde Kurtuluş Savaşı’nın önemli stratejik noktalarından biri olmuş, özellikle Büyük Taarruz hazırlıkları sırasında Çakmaklı Konağı askeri karargâh olarak kullanılmıştır (Bayar, 2004). Cumhuriyet döneminde ise ilerlemeye devam etmiş, bu dönemde geleneksel konut mimarisini yansıtan birçok ev yapılmış ve çoğu günümüze kadar gelebilmiştir (Şekil 3.5).

Şekil 3.5. 1950’li yıllarda Bolvadin ilçe merkezinin genel görünümü (Belediye arşivi)

Seyyahların Gözünden Bolvadin

1642 yıllarında çıktığı Anadolu gezisinde Bolvadin'e gelen Yahudi Seyyah David Yemşel seyahatnamesinde Bolvadin ile ilgili gözlemlerini anlatırken; 70 gözlü bir köprüden geçtiklerini, Bolvadin'e geldiklerinde Rüstem Paşa'nın bir han, hamam ve cami inşa ettirdiğini belirtmiştir. Bunun yanında Bolvadin'de ticari hayatın gece de sürdüğünü ve bu dönemde kalabalık ve zengin bir ticaret merkezi sayıldığını ifade etmiştir (Bayar, 2004).

David Yemşel'in ardından 1643 yılında Bolvadin'e gelen ünlü seyyah Evliya Çelebi Seyahatnamesin'de Seyyah Yemşel ile benzer gözlemlerde bulunmuş, Bolvadin'in 150 akçelik bir kaza ve önemli ticaret merkezlerinden biri olduğundan bahsetmiştir. Rüstem Paşa'nın Mimar Sinan'a Bolvadin'de cami, han, hamam, çeşme ve bedestenden oluşan bir külliye yaptırdığını anlatmıştır (Bayar, 2004).

3.4. Bolvadin'in Sosyo- Kültürel Yapısı

Zengin bir tarihi geçmişe sahip olan Bolvadin, antik dönemden beri kalabalık bir yerleşim merkezi olup, Roma ve Bizans döneminde şehir imar edildikten sonra nüfus hızlı bir şekilde artmıştır. Selçuklular döneminde bölgeye birçok aşiretin yerleşmesi ile yeni köyler kurulmuş ve bölge hızla Türkleşmeye başlamıştır (Bayar, 2004).

Osmanlı döneminde Bolvadin'in demografik durumu ile ilgili bilgilere 16. yüzyıl tahrir defterlerinden ulaşılmaktadır. Bu dönemde sadece vergi mükellefi hane sayılmış, vergiden muaf tutulan kişiler ile çocuklar, engelliler, kadınlar sayılmamıştır. 17.yüzyıla ait Evliya Çelebi seyahatnamelerinde Bolvadin'in kalabalık bir şehir olduğu anlatılmaktadır (Bayar, 2004).

II. Mahmut döneminde 1826 tarihinde bölgede ilk resmi nüfus sayımı yapılmıştır. Sadece askeri amaçlı Müslüman erkekler ve vergi mükellefi gayrimüslimler sayılmış, kadın ve kız çocukları sayılmamıştır. Osmanlı salnamelerine göre 1831 tarihinde yapılan nüfus sayımında Bolvadin'in merkez nüfusu 4123 olup, bu dönemde 150 çeşit meslek olduğu tespit edilmiştir (Bayar, 2004). Tanzimat döneminden sonraki salnamelerde Bolvadin'in 150 yıllık nüfus bilgileri yer almaktadır (Çizelge 3.1).

Çizelge 3.1. 1324/ 1906 tarihli Salnameye göre Bolvadin ve çevresinin nüfusu (Bayar, 2004)

Kazalar	Erkek	Kadın	İslam	Rum-Yahudi	Ermeni
Bolvadin (İshaklı-Çay)	19.171	18.847	38.007	3	8
Karahisar (Şuhut-Sincanlı)	48.559	46.887	89.128	77	6.271
Sandıklı (Geyikler-Dazkırı)	46.223	45.800	91.482	392	149

Cumhuriyetin ilk yıllarında kalabalık bir şehir olmasına karşın 1930 yılında çıkan ekonomik kriz nedeniyle halk başka bölgelere göç etmek zorunda kalmış ve nüfus azalmıştır. 1958’de İshaklı ve Çay ilçe olup Bolvadin merkezinden ayrıldıktan sonra nüfusta dalgalanmalar olmuştur. Bolvadin ilçesi 13 nahiye ve 326 köyden, 4 kasaba ve 10 köye düşmüş, bu durum ilçenin gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir. 1960’lı yıllarda yaşanan ekonomik durgunluk yeni göçleri beraberinde getirerek halk büyükşehirlere toplu olarak göç etmiştir. 1980’den itibaren sanayileşme ile birlikte göçler kısmen azalmıştır (Bayar, 2004) (Çizelge 3.2).

Çizelge 3.2. 1927- 2000 yılları arasında Bolvadin’in merkez nüfusu (Bayar, 2004)

Yıllar	Nüfus
1927	7953
1940	9492
1950	10.942
1960	16.026
1970	25.417
1980	30.559
1990	45.104
2000	55.233

1924 yılında ilçe olan Bolvadin’in, günümüzde 64 mahalle ve 14 köyü vardır. 2020 yılı tük verilerine göre 32.475 merkez, 45.133 toplam nüfusu ile Afyonkarahisar’ın en büyük ilçelerinden biridir (<https://www.tuik.gov.tr>).

Günümüzde Bolvadin halkı Oğuz Türklerinin Türkmen ve Yörük boylarından oluşur. Okur-yazar oranı ve kültür seviyesi yüksek ve inançlı bir toplum yapısına sahiptir (Bayar, 2004). Büyük ölçüde geleneksel yapısını muhafaza eden Bolvadin’in, dışarıdan pek fazla göç almaması değişimi ve yenileşmeyi güçleştirmiştir. Ancak son yıllarda dışa açılım ve üniversitenin açılması sosyal yaşantıyı az da olsa

hareketlendirmiştir. İlçenin toplumsal yapısı yavaş bir değişim süreci içerisinde. Bu bağlamda Bolvadin'in geleneksel, yerel aidiyet duygusu güçlü bir toplum yapısına sahip, nispeten değişime ve yeniliğe açık yönleri olan bir kent olduğu söylenebilir (Karakaş ve ark., 2007).

Bolvadin'in sosyo-kültürel kurum ve faaliyetlerine bakıldığında, eğitim alanında 1934 yılında Bolvadin Halkevi Rüştüye Binası onarılarak açılmış, spor, kurslar, sosyal yardımlar ve gösteri alanlarında faaliyet göstermiştir. Ancak 1950'den sonra halkevleri kapatılarak Halk Eğitim Müdürlüklerine dönüştürülmüştür. Bunun yanı sıra Bolvadin'de dışarıdan gelen misafirlerin konaklaması için hayırseverlerin yaptırmış olduğu 50'den fazla misafirhane bulunmaktaydı. Her mahallede bulunan bu eski odalarda eğitim ve adab-ı muaşeret dersleri verilirdi. Aynı zamanda Ramazan ayında ve bayramlarda yoksullar yedirilip içirilirdi.

Bolvadin'de başta antik Polybotum şehrinin kalıntıları olmak üzere günümüzde birçok tarihi eser müzelerde sergilenmektedir. Bu kapsamda 1987 yılında eski sinema binası Belediye Müzesi'ne çevrilmiştir. Ardından 2004 yılında restore edilen Yanık Kışla günümüzde müzeye dönüştürülmüştür. Müze konferans salonu, arkeolojik eserler ve kütüphane bölümlerinden oluşmaktadır.

Cumhuriyet döneminden 1960 yılına kadar ilçede her yıl yapılan panayırlarda at yarışı, güreş, cirit gibi oyunlar ve eğlenceler düzenlenmekteydi (Şekil 3.6). Bu geleneği sürdürmek, ilçenin kültürel değerlerini yansıtmak ve ekonomiye katkıda bulunmak amacıyla 1985'ten itibaren 'kaymak festivali' düzenlemiştir (Bayar, 2004). Ancak geleneksel hale gelen bu festival son birkaç yıldır kutlanmamaktadır. Bunun yanında Bolvadin'de hasır dokumacılığı ve çömlekçilik gibi geleneksel sanatlar da günümüzde varlığını sürdürmektedir.

Şekil 3.6. 1952 yılında düzenlenen panayırdan görünüm (Sait Ekici arşivi)

Bolvadin’de her dönemde değerli âlimler, din adamları, devlet adamları, politikacılar, şairler ve yazarlar yetişmiştir. Bunun yanında basın hayatının 1950’lerden sonra ilerlemeye başlamasıyla 1948 yılında Bolvadin Demokrat gazetesi çıkarılmaya başlanmıştır. Bu tarihten sonra birçok gazete ve dergi çıkartılmış ancak çoğu kısa ömürlü olmuştur. 24 Eylül Gazetesi, Bizim Bölge, Bolvadin Haber Gazetesi gibi birkaç gazete günümüzde yayınlanmaya devam etmektedir (Bayar, 2004).

3.5. Bolvadin’in Ekonomik Yapısı

İlçenin ekonomik yapısı genel olarak tarım, hayvancılık, ticaret ve sanayiye dayanmaktadır. Tarımsal üretimde arpa ve buğday en çok üretilen ürünlerdir. Endüstri bitkilerinden başta şekerpancarı, haşhaş ve ayçiçeği olmak üzere mısır, patates, soğan gibi sebzeler de yetiştirilmektedir. Meyve üretiminde en çok yetiştirilen ürünler elma, vişne, kiraz ve kayısıdır. Ekili alan bakımından verim yüksek olsa da tarıma elverişli arazinin çoğu kullanılmamaktadır (Bayar, 2004). Bölgenin az yağış alması ve sulama imkânlarının yeterince gelişmemiş olması tarımsal üretimi olumsuz etkilemektedir. Bolvadin’in geniş mera ve otlaklara sahip olması nedeniyle küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, deri ticareti ve dokumacılık yaygındır. Son yıllarda yumurta tavukçuluğu da yaygınlaşmıştır.

Bolvadin’de ticari hayat eskiden beri canlılığını sürdürmüştür. 17. yüzyılda Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Bolvadin için “150 akçalık kaza merkezidir” diyerek ticari hayatın geliştiğini belirtmiştir. 1970’lerden sonra sanayileşme ile birlikte birçok fabrika ve yeni atölye açılmıştır (Bayar, 2004). Önemli sanayi kuruluşlarından biri Türkiye’de yalnızca Bolvadin’de bulunan Alkaloid Fabrikasıdır. 1981 yılında hizmete giren fabrikada üretilen afyonun büyük çoğunluğu ihraç edilmektedir. Diğer bir önemli sanayi kuruluşu da Avşar Emaye olup, burada üretilen mutfak eşyalarının çoğu Avrupa, Ortadoğu ve Afrika ülkelerine ihraç edilmektedir (Tellier, 2006). Tuğla fabrikası, yem, kereste hasır, şeker ve süt-kaymak sanayi diğer sanayi kuruluşları arasındadır. Bolvadin gelişmeye açık sanayi altyapısına sahip olmakla birlikte son yıllarda, toprak, kereste ve madeni eşya sanayi kollarında önemli ilerlemeler kaydedilmiştir.

Bolvadin’in önemli sıcak su kaynaklarına sahip Heybeli (Kızıl Kirse) kaplıcaları kükürt, demir ve mineraller bakımından oldukça zengindir. Kaplıca geçmiş dönemlerde daha çok dinlenme ve şifa merkezi olarak kullanılırken, son yıllarda yapılan yatırımlar

sonucu önemli turizm potansiyeli taşımaktadır (Bayar, 2004). Bununla birlikte Bolvadin’de önemli doğal kaynaklardan mermer yatakları ve mermer işletmeciliği yaygındır.

Geçmiş dönemlerde uzun yıllar bölgenin önemli bir geçim kaynağı merkezi olan Eber gölünden hasır, kamış ve kâğıt hammaddesi elde ediliyordu (Bayar, 2004). 1970’li yıllara kadar balık, kerevit gibi canlıların yaşam alanı ve doğal av merkezi olarak görülen Eber Gölü son yıllarda bilinçsiz kullanım ve sanayi atıkları nedeniyle canlıların yaşam alanı olmaktan çıkarak tükenmeye terk edilmiştir.

3.6. Bolvadin’in Fiziksel Yapısı ve Yerleşim Durumu

Bolvadin kuzeyde Emir Dağları, güneyde Sultan Dağları arasındaki geniş ve uzun bir ova üzerine kurulmuştur (Bayar, 1996). Bolvadin kenti tarihsel süreç boyunca değişimler geçirmiş olup, ilk yerleşmeler on bin sene öncesine dayanmaktadır. Roma ve Bizans döneminde bölgeye iskânlar başlamış, Selçuklular döneminde yeni köylerin kurulması ve imar faaliyetleri sonucunda Türkmen aşiretleri yerleştirilerek bölgenin Türkleşmesi sağlanmıştır. Bu dönemde birçok cami, mescit, çeşme, han ve hamam, mektep, medrese, hastane ve köprü inşa edilmiştir. 19. yy. sonu ve 20. yy. başlarında Bolvadin, bölgenin gelişmiş geleneksel Osmanlı şehirlerinden biri sayılmıştır. Ancak bu dönemden sonra çok fazla ilerleme kaydedememiştir. İslam şehirlerinin önemli bir unsuru olan cami veya zaviye etrafında şekillenen mahalleler Bolvadin’de de karşımıza çıkmaktadır. Hisar Mahallesi ilk kurulan mahalle olup, Kestemet ve Tahtalı (Kırklar) Camileri arasındaki Zafer Caddesi, Şazi Mahallesi, Kestemet Mahallesi, Alaca Mahallesi, Hacı Halife Mahallesi kurulan en eski mahallelerdir (Bayar, 2004). Bazı mahallelerde sokakların birleştiği yerlerde küçük meydanlara ve çıkmaz sokaklara rastlanmakla birlikte evler birbirine yakın ya da bitişik konumlanmıştır.

Süreç içerisinde nüfus artışı sonucunda yeni yaşam alanlarına ihtiyaç duyulması, köyden kente göç, ekonomik ilerlemeler, geleneksel yaşam tarzının değişmesi ile kent çepçepere doğru genişlemeye başlamıştır. 1950’li yıllarda yerleşim yerinin çarşı merkezi etrafında toplandığı, Ağılönü mahallesi ile merkez arasında çok fazla yapılaşmanın olmadığı görülmektedir. Bu dönemde önemli anayollar kent merkezinden geçmekle birlikte ilçe stratejik konum önemini korumaktadır (Yalçın ve ark., 2016).

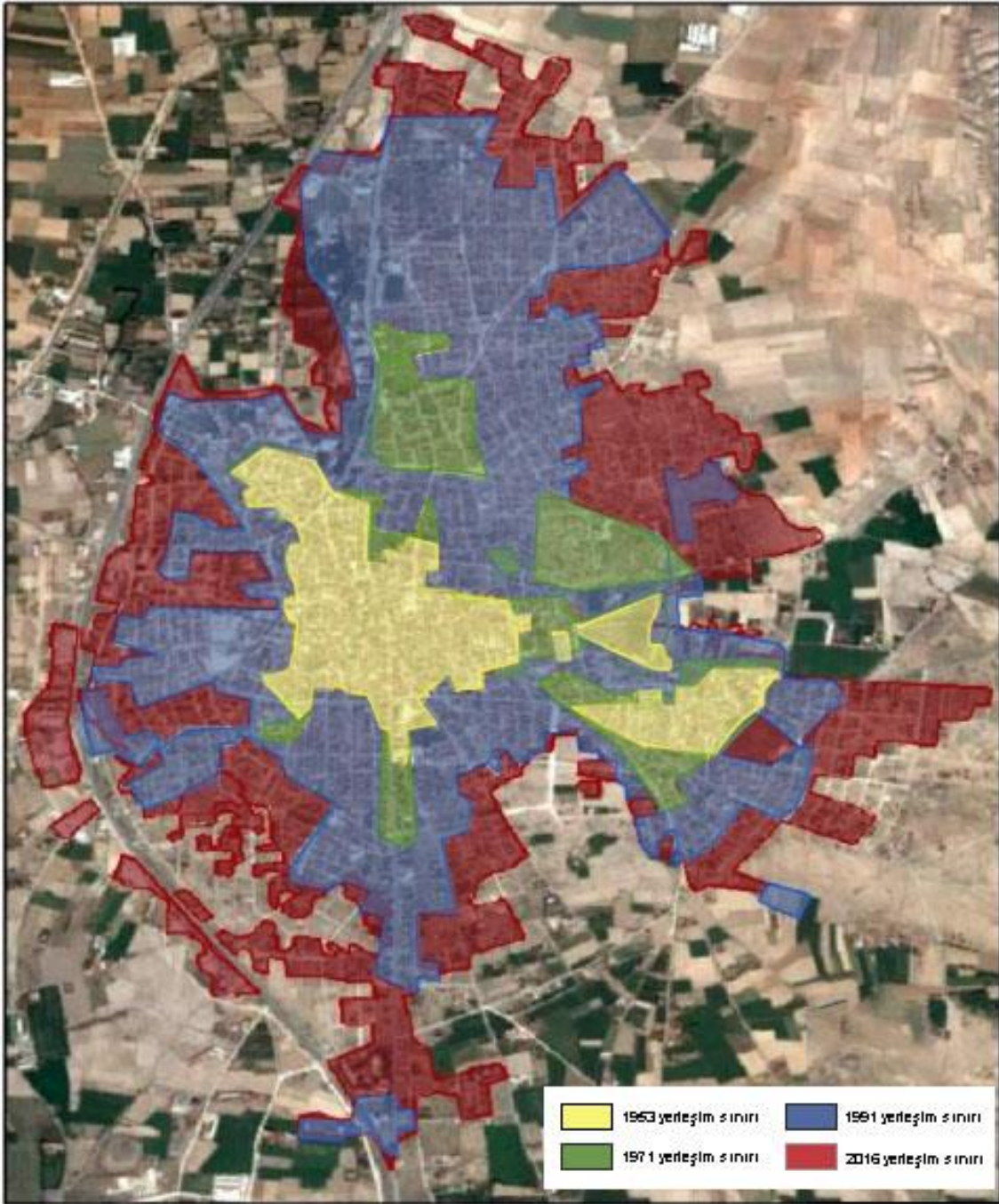
1970'lerde kent kuzey ve kuzeydoğuya doğru gelişme göstermiş, Yenidoğan, Cirit ve Bademli gibi mahalleler oluşmuştur. Aynı zamanda Ağılönü ve çarşı merkezi arasında yapılaşmalar artmıştır (Yalçın ve ark., 2016). Bu dönemde ülke genelinde yaşanan hızlı kentleşmenin de etkisi ile imar faaliyetleri hızlanarak konut sayısında büyük bir artış yaşanmıştır. Yapılan uygulamalar sonucu tarihi kent merkezi büyük oranda boşaltılmış, geleneksel konutların yan yana sıralandığı tarihi sokak dokuları ve özgün kent silüeti tahribata uğramıştır (Parsana, 1991). Buna paralel olarak geleneksel yapı malzemesi ve yapım teknolojisi kaybolmaya başlamış, betonarme yapılar çoğalmıştır (Şekil 3.7).

Şekil 3.7. 1970'li yıllarda Bolvadin çarşı merkezi genel görünümü (Belediye arşivi)

1990'lı yıllarda önceki yıllardan farklı olarak kent bütün yönlerde genişleyerek, kentin çeperlerine doğru birçok yeni mahalle oluşmuş, yapılaşmanın artmasıyla boşlukların büyük kısmı dolmuştur (Yalçın ve ark., 2016). Bu dönemde 1992 yılında tarihi kent merkezinin sit alanı ilan edilmesiyle tarihi yapılar koruma altına alınmıştır.

2000'li yıllara gelindiğinde, yerleşim alanı tüm yönlerde genişlemeye devam etmiştir. Bu dönemde mahalle sayısında önemli bir artış olmamakla birlikte son eklenen mahallelerde boşluklar doldurulmuştur. 1950'li yıllardan 2016 yılına kadar olan süreçte yerleşim alanı on kat büyürken, tarım arazileri giderek azalmıştır (Yalçın ve ark., 2016) (Şekil 3.8). Bu dönemde tarihi kent merkezi tahrip edilmeye devam edilmiş, çoğu geleneksel sokak dokusu kaybolmuş ve bölge çarpık yapılaşmaya maruz kalmıştır. Bunun yanında kentin çeperlere doğru genişlemesi sonucu halkın geleneksel konutlarını terk etmesiyle tarihi yapılar bakımsız kalmıştır.

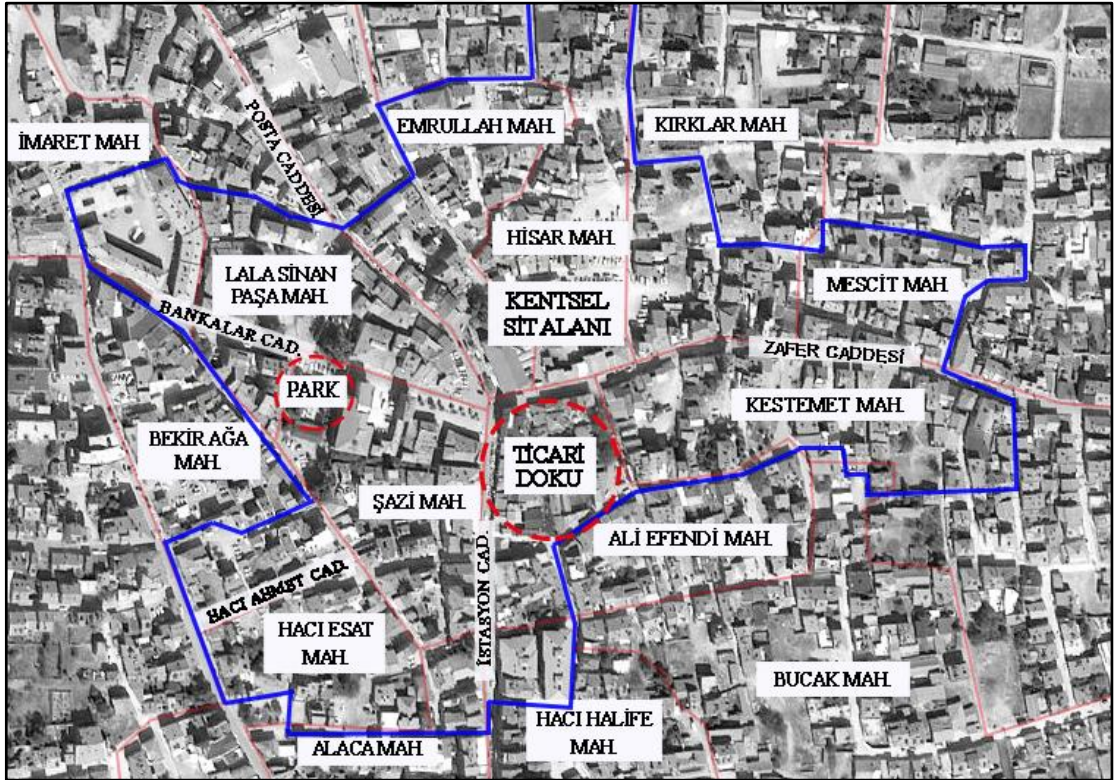
Şekil 3.8. Bolvadin yerleşim alanlarının yıllar içindeki gelişimi (Yalçın ve ark., 2016'dan düzenlenerek hazırlanmıştır)

3.6.1. Bolvadin ilçe merkezinin sit durumu ve sınırları

Bolvadin kentsel sit alanının sınırları, Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 22.06.1992 tarih ve 1359 sayılı kararı ile belirlenmiştir. Eskişehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 15.08.2003 tarih ve 2490 sayılı kararı ile Koruma Amaçlı İmar Planı Bolvadin Belediye Meclisi tarafından onaylanmıştır. Bolvadin ilçesinde kentsel sit alanının yanında, bir doğal sit alanı, tarihi sit alanı ve arkeolojik sit alanı bulunmaktadır.

Bolvadin çarşı merkezinde yer alan Kentsel sit alanında 13 mahalle sit sınırları içerisinde kalmaktadır. Alanda toplam 26 ada 333 parsel bulunmaktadır. Parseller bitişik nizam olmakla beraber genellikle bir ya da iki kattır. Sit alanının merkezini çarşı dokusu ve ticari doku oluşturmaktadır (Şekil 3.9). Birçok anıtsal yapı ve geleneksel sivil mimarlık örnekleri kentsel sit sınırları içerisinde yer almaktadır. Ancak zaman içinde yapılan bazı yanlış uygulamalar sonucunda tarihi ve kültürel pek çok değer kaybolmuş, günümüze az sayıda örnek ulaşabilmiştir.

Şekil 3.9. Bolvadin kentsel sit alanı

Cami çeşitli dönemlerde gördüğü onarımlar sonucu özgünlüğünü büyük ölçüde kaybetmiştir. Orijinal olmayan minber ve mihrap sonraki dönemlerde yapılan onarımlarda yenilenmiştir. 20. yüzyılda belli aralıklarla sıva, badana ve boya çalışmaları yapılmıştır (Şekil 3.11). Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 2001 ve 2010 yıllarında restore edilmiştir. Son olarak 2019 yılında bakım çalışmaları yapılarak 2020 yılında tekrar ibadete açılmıştır. Ancak taşıyıcı sistem ve zemindeki sorunlar günümüzde hala devam etmektedir (Şekil 3.12).

Şekil 3.11. 1980'li yıllarda Alaca Camii güney ve doğu cephesi (Uysal, 1983)

Şekil 3.12. Alaca Cami günümüzdeki genel görünümü

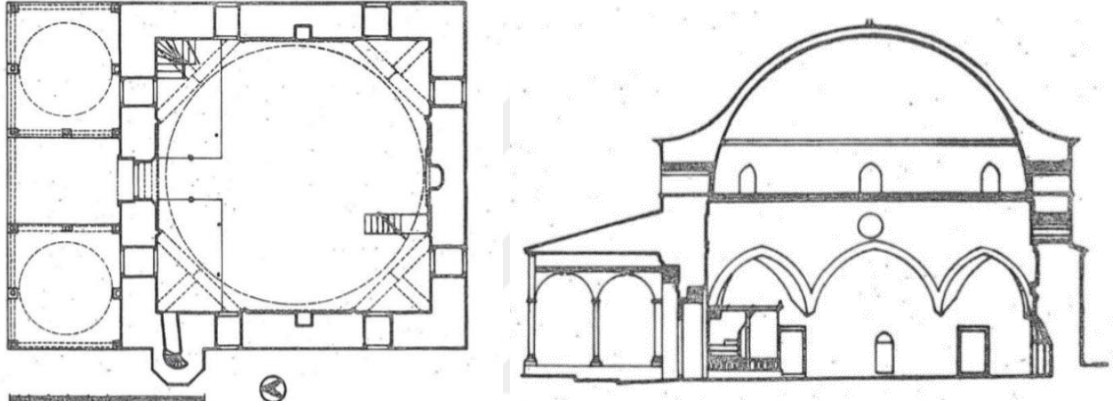
Lala Sinan Paşa (İmaret) Camii

Lala Sinan Paşa Mahallesi, İmaret meydanında 278 ada, 8 parselde yer almaktadır. Vakfiyesine göre, 16.yüzyılın ilk yarısında inşa edilen caminin banisi bilinmemektedir.

Cami kare planlı üstü prizmatik tambura oturan kurşun kubbeye örtülü harim kısmı ve üç bölmeli son cemaat yerinden oluşmaktadır. Plan özellikleri bakımından

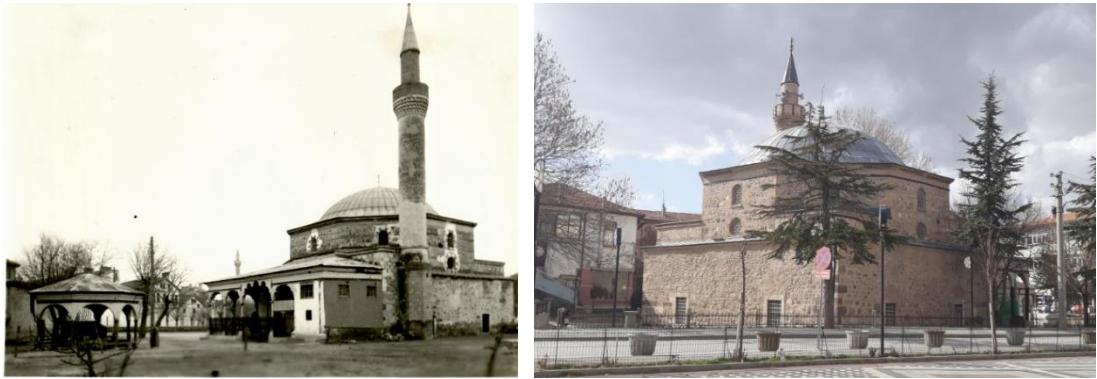

16.yüzyıl tek kubbeli camilerinin bir örneği olup, yığma taş tekniği ile inşa edilmiştir. Tek şerefeli, sekizgen kesitli ve silindirik gövdeli minare yapının kuzeybatı köşesindedir. Caminin tüm cephelerinde dikdörtgen çerçevesi, çift kanatlı, ahşap ikişer adet pencere bulunur. Kuzey cephesinin ortasında yer alan dikdörtgen çerçevesi taç kapı cepheden bir miktar dışarı taşırılmıştır. Kare planlı harimde kible duvarının ortasında mihrap, sağında minber ve kuzeyde kadınlar mahfili vardır. Caminin kuzeyinde yer alan dıştan ahşap yarım kırma çatı, içten basık kubbeli ve düz damla örtülü son cemaat mahalli geç dönemde eklenmiş, sonraki yıllarda yanları camekânla kapatılmıştır (Uysal, 1985) (Şekil 3.13).

Şekil 3.13. İmaret Camii planı ve kesiti (Uysal, 1985)

Cami çeşitli dönemlerde birkaç kez onarım geçirmiştir. 1884 yılında depremde hasara uğrayan kubbesini Hasan Ağa aslına uygun şekilde yeniden yaptırmıştır. 1982 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğünün izni ile halk tarafından tekrar onarılmış, minarenin şerefesi de yeniden yapılmıştır (Uysal, 1983) (Şekil 3.14).

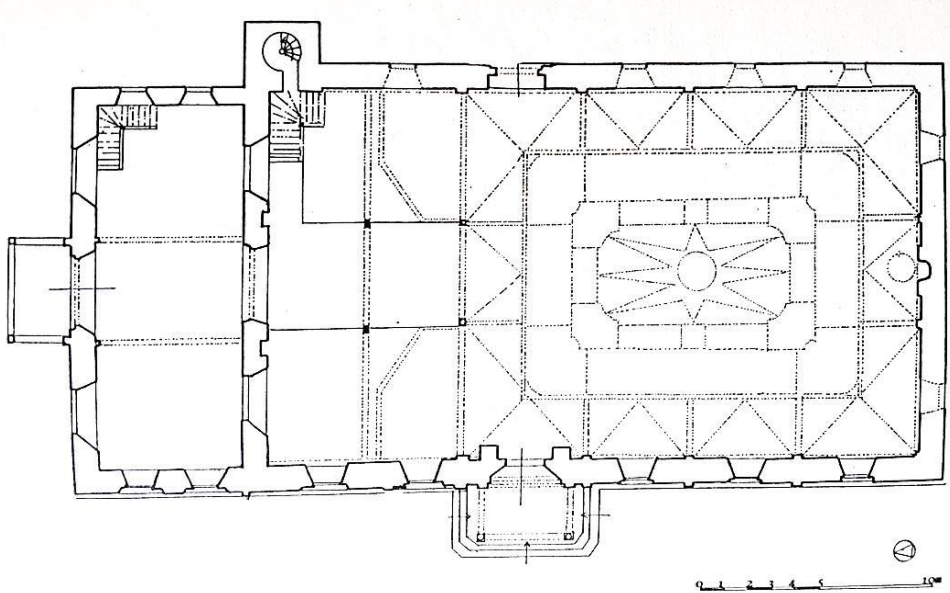

Şekil 3.14. Lala Sinan Paşa İmaret Camisi 1960'lı yıllarda (V.G.M. arşivi) ve günümüzdeki görünümü

Çarşı (Ulu) Camii

Hisar Mahallesi, Emirdağ Caddesi ile Zafer Caddesi'nin kesişiminin kuzeydoğusunda, 267 ada, 1 parselde yer alan cami, 1902 yılında Osman Müftü Efendi tarafından Ermeni Usta Georgios Efendi'ye yaptırılmıştır.

Cami geçmişte mihrabında döner sütunlar olduğu için “Döner Sütunlu Cami” ve “Ulu Cami” olarak bilinmekle birlikte günümüzde çarşı merkezinde yer alması nedeniyle “Çarşı Cami” olarak adlandırılmıştır (Bayar, 2004). Dikdörtgen plan şemasına sahip caminin çapraz tonozlu üst örtüsü kırma çatı ile kaplıdır. Kesme taş arasına dolgu duvar tekniği ile yapılmıştır. Cami duvarlarının batı ve güneyi beyaz kesme taş, doğu cephesi moloz taştır. Yapının doğu duvarına bitişik tek şerefeli minaresi, kesme taştan, kare kaideli ve tuğla gövdelidir. Caminin kuzeyinde yer alan dikdörtgen planlı son cemaat yeri, sonradan yenilenmiş, kapalı ve iki katlı hale getirilmiştir. Camiye üç cepheden giriş sağlanmakta olup, mukarnaslı, mermer işlemeli ana giriş kapısı batı cephesindedir. Harimin güney duvarının ortasında mermer nişli mihrap, sağ tarafında mermer minber bulunur (Parsana, 1991) (Şekil 3.15). Cami ile birlikte inşa edilen çeşme, hamam, hazire ve medrese zaman içinde yıkılmış, 1914'te sonradan eklenen 16 kurnalı çeşmesi günümüze kadar ulaşmıştır (Bayar, 2004).

Şekil 3.15. Çarşı Caminin planı (Parsana, 1991)

Geç dönem eseri olan cami günümüze gelene kadar birçok kez onarım görmüştür. 1914, 1924 yıllarında caminin kuzeyine son cemaat yeri eklenmiş, 1952 yılında caminin iç boyamalarında onarımlar yapılmıştır. 1981-1982 yıllarında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan restorasyonda çatı onarımları yapılmış, güney ve batı cephelerindeki kesme taş kaplamaları yenilenmiştir (Şekil 3.16). 2002 yılında yaşanan depremde minaresi şerefe bölümüne kadar yıkılmış, ardından yine aynı yıl geçirdiği yangında ağır hasar alan cami, 2001-2006 yıllarında kapsamlı onarım görmüş ve tekrar ibadete açılmıştır. Onarımlar sonucu özgün mimari özelliklerini kısmen kaybederek günümüze ulaşmıştır (Şekil 3.17).

Şekil 3.16. Çarşı Camii onarım sırasında, 1982 (Uysal, 1983)

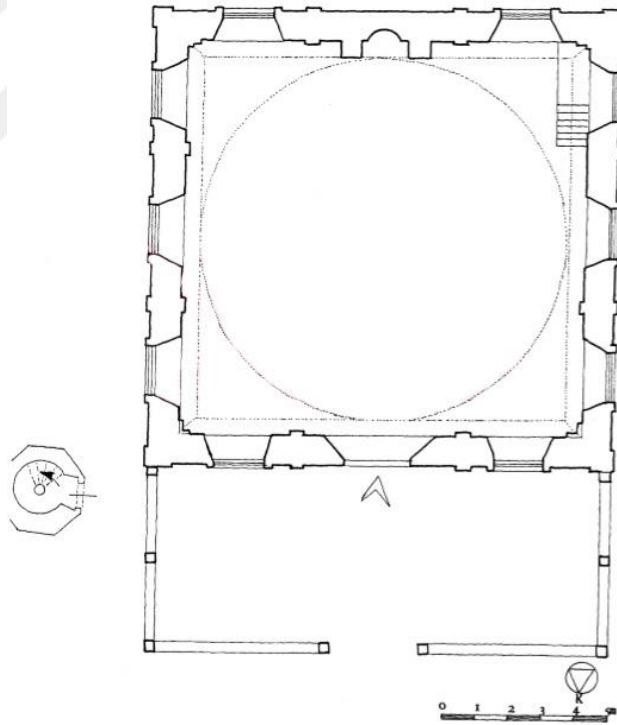

Şekil 3.17. Günümüzde Çarşı (Ulu) Camii genel görünümü

Hacı Mahmut Camii

Hacı Esat Mahallesi, Eski Hükümet Meydanının güneyinde 273 ada, 83 parselde yer alan yapı, kitabesine göre 1906 yılında Hacı Mahmut Efendi tarafından yaptırılmıştır.

Kareye yakın dikdörtgen planlı cami içten kubbe, dıştan kırma çatı ile örtülüdür. Moloz taş ve kesme taşla yığma duvar tekniğinde yapılmıştır. Güney cephesinde iki adet, doğusunda ve batısında üçer adet sivri kemerli, kuzey cephesinde de giriş kapısının yanlarında iki adet basık kemerli pencere vardır. Kuzey cephesinin ortasında basık kemerli çift kanatlı giriş kapısı yer alır. Caminin kuzeyinde yer alan son cemaat mahalli sonradan yapılmıştır. Kible duvarının ortasındaki basık kemerli mihrap nişi harime doğru çıkıntılıdır. Tek şerefeli minare yapının kuzeydoğu köşesinde yer alır (Uysal, 1983) (Şekil 3.18).

Şekil 3.18. Hacı Mahmut Cami planı (Parsana, 1991)

Caminin 1965 yılında boya, badana ve sıva onarımları yapılmış, 1976 yılında son cemaat yeri camekânla örtülmüştür. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 1992, 2001 ve 2002 yıllarında tekrar onarılmıştır (Şekil 3.19).

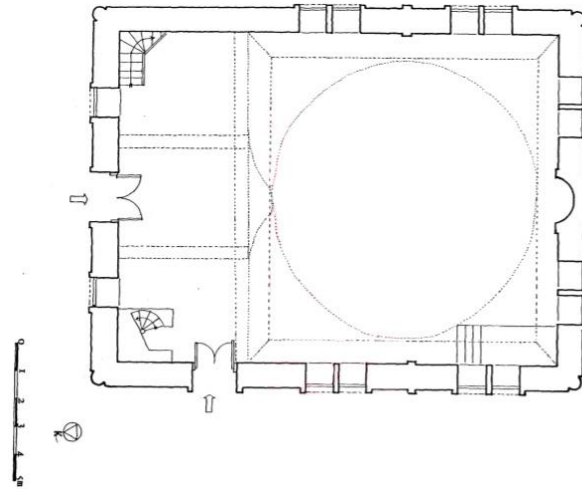

Şekil 3.19. 1980'lerde (Uysal, 1983) ve günümüzde Hacı Mahmud Camii görünümü (Belediye arşivi)

Kırklar (Tahtalı) Camii

Kırklar Mahallesi, Kırklar Sokak, 243 ada, 25 parselde yer alan yapı, II. Abdülhamid döneminde 1907 yılında inşa edilmiştir (Bayar, 2004). Kitabesine göre günümüzdeki caminin yerinde bulunan "Kırklar Camii" olarak bilinen cami yıkılarak yerine bugünkü cami yapılmıştır (Uysal, 1983).

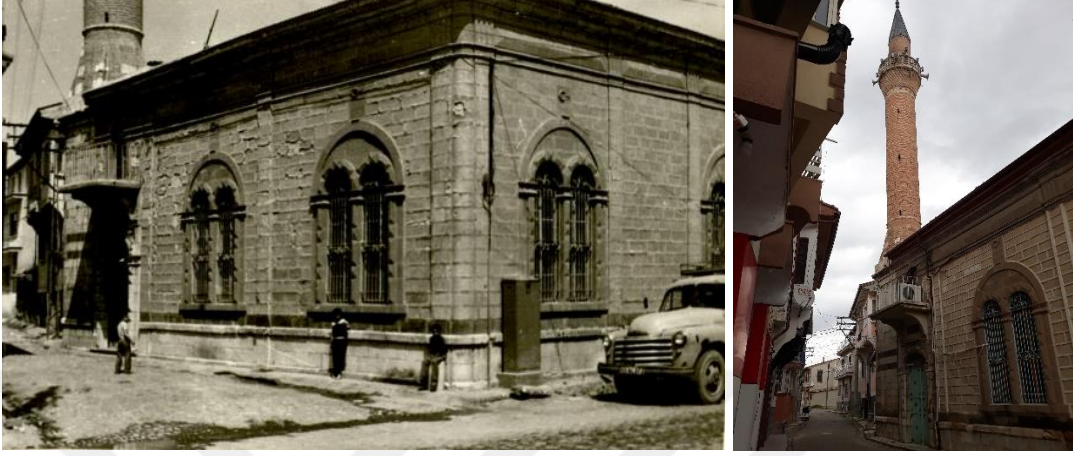
Kareye yakın dikdörtgen planlı cami kırma çatı ile örtülü tek kubbeli bir yapıdır. Yığma duvar tekniğinde kesme taştan yapılmış, bazı yüzeylerde moloz taş ve küfeki cinsi taşlar da kullanılmıştır. Cami çift girişli olup, batı cephesindeki basık kemerli kapı ana giriş kapısıdır. Yapının kuzey cephesinde üç adet ahşap pencere, diğer cephelerinde simetrik ikişer pencere bulunmaktadır. Tek şerefeli minare yapı kütesinden ayrı olarak caminin kuzeybatısı köşesinde yer almaktadır (Parsana, 1991) (Şekil 3.20).

Şekil 3.20. Kırklar Camii planı (Parsana, 1991)

Cami 1934 ve 1958 yıllarında kapsamlı onarım görmüş, sonradan çeşme, wc eklenmiştir. 1958-1961 yılları arasında da onarılan caminin iç duvarları boyanmış ve bazı düzenlemeler yapılmıştır (Şekil 3.21).

Şekil 3.21. 1980'li yıllarda (Uysal, 1983) ve günümüzde Kırklar Camii genel görünümü

Ağılönü (Şıhlar) Camii

Şıhlar Mahallesi, Tekke Sokağında 48 ada, 55 parselde yer alan yapının yanında Abdülkadir Geylani Türbesi, karşısında ise Ağılönü çeşmesi bulunmaktadır. Kitabesine göre M.1642 tarihinde yapılmıştır. Caminin yaptıranı belli olmamakla beraber Abdülkadir Geylani'nin anısına yaptırılmış olduğu belirtilmektedir (Parsana, 1991).

Geç dönem eseri olan cami enine dikdörtgen planlı, kırma çatılı olup moloz taştan yığma duvar tekniğinde yapılmıştır. Caminin kuzey cephesindeki giriş kapısının üzerinde dikdörtgen üç satırlık mermer kitabesi bulunur. Harim, doğu ve batı cephesinde üç adet, güneyinde de iki adet pencere ile aydınlatılmaktadır. Minarenin bir kısmı yapının doğu cephesinin içinde kalmaktadır. İki şerefeli minarenin şerefe altları mukarnaslı olup sivri külahla örtülmüştür (Uysal, 1983).

Caminin ek yapıları türbe, kuran kursu, çeşme ve heladan oluşmaktadır. Camiye 1943 ve 1952 yıllarında çeşitli onarımlar yapılmıştır. Bu kapsamda kuzeyine son cemaat yeri yapılmış, minarenin üst bölümü yenilenerek iki şerefeli hale getirilmiştir. Ardından yapı yıkılıp günümüzdeki binası inşa edilmiştir (Parsana, 1991). Cami Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 2002 yılında tekrar onarım görmüştür (Şekil 3.22).

Şekil 3.22. 1980’lerde (Uysal, 1983) ve günümüzde Ağılönü Şıhlar Camisi görünümü (Belediye arşivi)

Abdülkadir Geylani Sani Türbesi

Şıhlar Mahallesi, Tekke Sokak, 48 ada, 4 parselde yer alan türbenin bitişiğinde Şıhlar Camii, karşısında Ağılönü çeşmesi vardır. İnşa kitabesi olmadığı için yapım tarihi ve kim tarafından yaptırıldığı belli değildir. Türbenin ilk binasının Kadiri Tarikatı’nın kurucusu Abdülkadir Geylani hazretlerinin vefatının ardından 1651 yılında onun hatırasına yapıldığı düşünülmektedir. Bina çeşitli dönemlerde birkaç kez yıkılıp yeniden yapılmıştır (Bayar, 2004). Türbenin geç dönem mimarisinin özelliklerini yansıtmaması nedeniyle 20.yüzyılda son halini aldığı anlaşılmaktadır (Şekil 3.23).

Kare planlı yapı, üzeri içten kubbeli, dıştan marsilya kiremitle örtülü kırma çatılıdır. Taş yığma tekniğinde inşa edilen yapı, içeride kubbe ahşaptan bağdadi teknikte inşa edilmiştir (Parsana, 1991). Yapıya giriş kuzey cepheden sağlanmakta olup girişin karşısında yuvarlak kemerli mihrap nişi ve 17 adet ahşap mezar yer almaktadır. Sonradan yapılan onarımlarda ahşap mezarlar mermer ile kaplanmıştır.

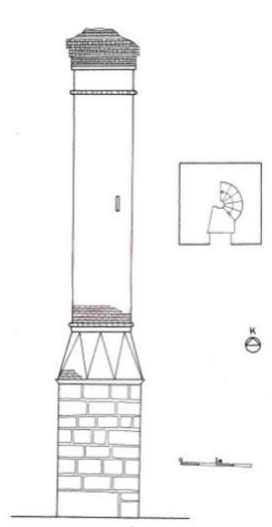

Şekil 3.23. 1980’li yıllarda (Uysal, 1983) ve günümüzde Abdülkâdir Geylâni Türbesi (Belediye arşivi)

Kırık Minare

Bolvadin'in 4 km. kuzeybatısında Dişli Beldesi Erkmen mevkiinde yer alan eser Beylikler döneminde inşa edilen Erkmen Hisarı Camiinin minaresidir. Minare 19. yüzyılda yanarak yok olan bir köyden geriye kalan tek eserdir. Günümüzde minarenin çevresinde, herhangi bir yapı izi olmayıp, yalnızca höyüğe benzeyen küçük tepecikler bulunmaktadır.

Kare tabana oturan minare piramidal geçişle silindirik gövdeye sahiptir. Burmalı kordonlar gövdeyi sarmalar. Şerefe altlığı kirpi saçağa benzemektedir. Şerefe ve külahı ise depremde yıkılmıştır. Minarenin kürsüsü kesme ve devşirme taştan olup, gövde kısmından itibaren tuğla kullanılmıştır (Parsana, 1991) (Şekil 3.24, 3.25). Minarenin yapımında Polybotum antik kentinden getirilen taşlar da kullanmış olup, bu taşlar üzerinde antik kent ile ilgili çeşitli bilgilere rastlanmaktadır.

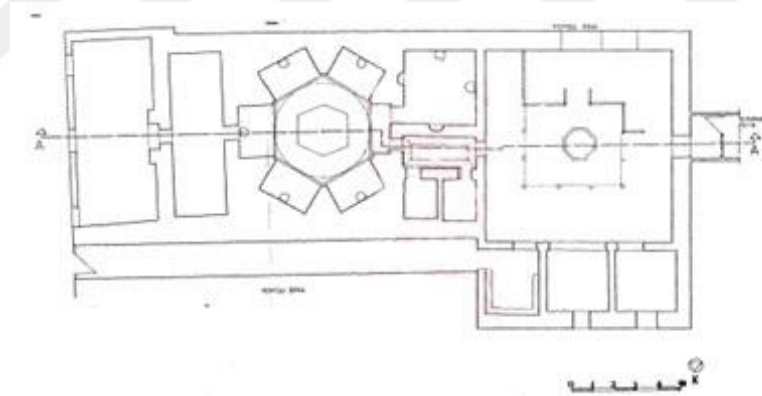
Şekil 3.24. Kırık Minare plan ve görünüşü (Parsana, 1991) Şekil 3.25. Kırık Minare genel görünümü

Rüstem Paşa Hamamı

Ali Efendi Mahallesi, Bedestençi sokağı, 244 ada, 14 parselde, Çarşı Camiinin güneyinde yer alır. Kanuni döneminde Rüstem Paşa'nın Bolvadin'e yaptırdığı külliye'nin bir parçası olan hamam, Mimar Sinan tarafından bir çeşme ile beraber M.1553 tarihinde inşa edildiği düşünülmektedir. Hamam Rüstem Paşa Külliyesinden günümüze ulaşan tek yapıdır (Bayar, 2004).

Yapı, kare planlı soyunma yeri ve enine dikdörtgen planlı asıl hamam bölümünden oluşur. Asıl hamam kısmı kubbeli, soyunma kısmı kırma çatı ile örtülüdür. Üst örtüde ışıklık delikli kubbe mekânı aydınlatmaktadır. Yığma teknikte moloz taşla inşa edilmiştir. Hamamın kuzey ve güney cepheleri yan binalara bitişik olup, batı cephesinde yer alan soyunma yerine iki cepheden giriş kapısı vardır. Kare planlı soyunma yerinin ortasında sekizgen bir havuz ve ortasında mermer fiske bulunur. Kuzey ve güneyinde altta odalar üstte korkuluklu balkonlar olmak üzere iki katlıdır. Soyunma yerinden aynalı tonozla örtülü ılık bölüme, oradan da ortada altıgen mermer göbek taşı bulunan sıcaklığa geçilir. Sıcaklığın doğu tarafında su deposu ve yuvarlak kemerli tuğla külhanı vardır (Uysal, 1983) (Şekil 3.26).

Hamam bugüne dek birkaç defa onarım görmüştür. Külhan, sıcaklık bölümündeki göbek taşı ve zemin onarılmıştır. 1945 yılında soğukluk bölümü yenilenmiştir. 1985-1986 yıllarında çıkan yangında büyük tahribata uğrayan hamam 2000'li yıllarda Vakıflar Genel Müdürlüğüne restore edilerek bugünkü haline getirilmiştir (Bayar, 2004) (Şekil 3.27).

Şekil 3.26. Rüstem Paşa Hamamı planı (Parsana, 1991)

Şekil 3.27. Rüstem Paşa Hamamının genel görünümü (Belediye arşivi)

Bucak Çeşmesi

Ali Efendi Mahallesi, Kasaplar Sokağında, Bucak Mescidi'nin güney tarafında yer alan yapının kitabesinde kim tarafından, hangi tarihte yapıldığı hakkında kesin bilgi yoktur. Ancak Bucak mescidi ile aynı tarihlerde inşa edilmiş olabileceğinden M.1262 yılına tarihlenmektedir (Uysal, 1983).

Dikdörtgen kütleli çeşme, düzgün kesme taştan tek cepheli olarak inşa edilmiştir. Çeşmenin üstü geniş saçaklı düz çatı ile örtülmüştür. Meydana bakan cephesinde, yuvarlak kemerli niş bulunmaktadır. Nişin alt kısmında aynalık taşı ile iki su oluğu yer alır. Olukların önünde taştan yalağı vardır. Üstte ise Bucak mescidine ait dikdörtgen çerçeveli mermer kitabesi mevcuttur (Parsana, 1991).

Çeşme günümüze kadar birkaç defa onarım görmüş ve çeşmenin orijinal hali tamamen bozulmuştur. Son onarımda çeşmenin üzerine betonarme saçak eklenmiş ve duvar yüzeyleri harçla sıvanmıştır (Şekil 3.28).

Şekil 3.28. Bucak çeşmesi-1982 (Uysal, 1983) ve günümüz hali (Belediye arşivi)

Hacı Ahmet Çeşmesi

Hacı Esat Mahallesi, Hacı Ahmet sokağında, 274 ada, 17 parselde yer alır. Güneyinde Hacı Mahmut Camisi bulunmaktadır. Kitabesine göre Kanuni döneminde M.1528 yılında Beyazid İbn Hasan yaptırmıştır.

Çeşmenin günümüzdeki hali orijinal halinden farklı olup, ilk yapısından sadece mermer kitabesi günümüze kadar gelebilmiştir (Uysal, 1983). Dörtgen planlı, tek cepheli çeşme güneyindeki evin sokak duvarına bitişiktir. Yuvarlak kemerli niş fazla derin olmayan silme şeklindedir. Nişin içerisinde üç satırlık mermer kitabesi, alt

kısımında iki su oluğu bulunur. Çeşmenin üzeri sonradan betonarme saçakla örtülmüş, kesme taş kaplama olan yüzeyleri betonla sıvanmıştır. Yapılan onarımlar sonucu çeşme tarihi değerini kaybetmiştir. Günümüzde kullanılmayan çeşmenin bir kısmı yıkılmış, oldukça harap durumdadır (Şekil 3.29).

Şekil 3.29. Hacı Ahmet Çeşmesi-1982 (Uysal, 1983) günümüzdeki hali

Kara Çeşme

Kestemet Mahallesi, Zafer Caddesi ile Tabakhane Sokağın birleşiminde 209 ada, 44 parselde yer alır. Güneyinde Kırklar (Tahtalı) Camisi bulunmaktadır. Kitabesine göre, M.1551/52 yılına tarihlenen çeşmeyi kimin yaptırdığı bilinmemektedir.

Güneyindeki binanın duvarına bitişik, tek cepheli çeşmenin orijinali kesme taştan yapılmıştır. 1970'li yıllarda çeşmenin asıl yeri değiştirilmiş ve özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiştir. Günümüzde yol seviyesinin altında kalmaktadır (Bayar, 2004). Suyu kuruduğu için kullanılmayan çeşmenin cephe yüzeyinde kirlenmeler ve çeşitli bozulmalar gözlenmektedir (Şekil 3.30).

Şekil 3.30. Kara çeşme 1982 (Uysal, 1983) ve günümüzdeki hali (kültürportali.gov.tr)

Ağılönü (Şıhlar) Çeşmesi

Ağılönü Şıhlar Mahallesi, 132 ada, 13 parselde Şıhlar Camisi'nin kuzeydoğusunda yer alır. Kitabesine göre, M.1708 tarihinde Karahisarlı Mustafa Ağa tarafından halkın yardımıyla yapılmıştır (Bayar, 2004). Lale devri eseri olan çeşme, mimari özellikleri ve süslemeleri ile 18. yüzyıl batılılaşma döneminin zevk ve anlayışını yansıtmaktadır.

Dörtgen planlı, tek cepheli olarak inşa edilen çeşme, arkasındaki binaya bitişik konumdadır. Üzeri sonradan ahşap saçakla örtülmüştür. Kâgir duvar tekniği ile kesme taştan yapılmıştır. Çeşmenin güney cephesindeki burmalı çift yuvarlak kemerli nişi fazla derin tutulmayıp ayaklar üzerindeki çıkmalara oturur. Nişin ortasında sekiz satırlı mermer yazıtı, altında da mermer aynalık taşı yer alır. Silmelerle bezenmiş yuvarlak kemerli nişin her iki yanındaki mermer bloklar, yazıt ve aynalık taşı bitkisel motiflerle süslenmiştir (Uysal, 1988). Günümüzde Vakıflar Genel Müdürlüğü mülkiyetindeki çeşmenin bir kısmı yıkılmış olup onarılmayı beklemektedir (Şekil 3.31).

Şekil 3.31. Ağılönü Çeşmesinin 1980'lerde (Uysal, 1988) ve günümüzdeki hali (Belediye arşivi)

Cılkoğlu (Geyikli) Çeşmesi

Lala Sinan Paşa Mahallesi, Taş köprü sokağında, 278 ada, 11 parselde yer alan çeşme, kitabesine göre M.1871 yılında Cılzade Hacı Süleyman Ahmet Ağa tarafından yaptırılan çeşme Geç dönem Osmanlı mimarisinin özelliklerini yansıtmaktadır.

Kesme taş ve devşirme malzemelerden, iki cepheli olarak inşa edilen çeşmenin üzeri ahşap kırma çatı ile örtülüdür. Kâgir yapım tekniğindeki çeşmenin düşey dikdörtgen kütleli güney cephesinde yuvarlak kemerli niş bulunur. Nişin üzerinde yan

yana sıralanmış üç çini pano ve ortasında sekiz satırlık mermer yazıtı yer alır. Batı cephesinde ise sonradan yerleştirilmiş üzerinde “Maşallah” ve “Ya Hafız” yazılı iki çini pano bulunmaktadır. Üzeri marsilya kiremitle örtülü kırma çatının güney ve batı cepheleri üçgen alınlıklı olup, güney alınlığın ortası yarım kubbelidir. Çeşme İl Özel İdaresince 2004 yılında onarım görmüş ancak günümüzde suyu akmadığı için kullanılmamaktadır (Şekil 3.32).

Şekil 3.32. Cılkoğlu Çeşmesinin 1980’li yıllarda (Uysal, 1983) ve günümüzdeki hali

Balta Çeşme

Emrullah Mahallesi, Palta sokakta, 236 ada 27 parselde yer alır. Yan cephedeki eve bitişik olup, iki cepheli, üstü üç yönlü yarım kubbeli bir çeşmedir. Çeşmenin günümüze ulaşan kitabesi yoktur. Ancak M.1909 tarihinde onarım gördüğü bilinmektedir. Sonradan çeşmenin orijinal hali yıkılıp, aynı malzemelerle günümüzdeki çeşme inşa edilmiştir (Bayar, 2004).

Çeşme üçgen alınlıklı, bağdadi yarım kubbeli, T biçimli kırma çatılıdır. İki cepheli çeşmenin alt bölümü beton sıvalı, üst bölümü kesme taş kaplamalıdır. Silme sivri kemerli nişi vardır. Ortada yer alan çeşme oluğunun olduğu kısımda devşirme bir taş yer alır. Güney cephesinde nişin yukarısındaki çini pano içerisinde “Maşallah” yazısı yazılmaktadır. Çeşme belediye ve halk tarafından muhtelif zamanlarda onarım görmüştür. Ancak günümüzde özellikle çatısı harap halde olup, onarım görmeyi beklemektedir (Şekil 3.33).

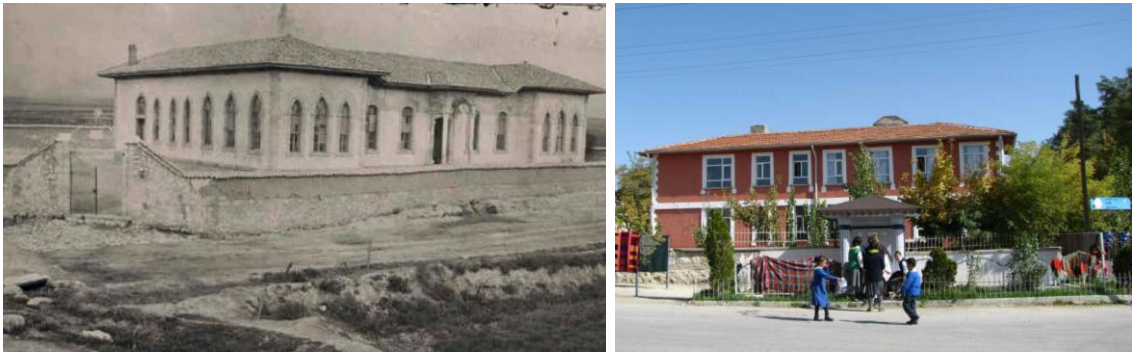

Şekil 3.33. Balta çeşme 1980’li yıllarda (Uysal, 1983) ve günümüzdeki hali

Mekteb-i Numune-i Hamidiye (Akçeşme İlkokulu)

Akçeşme Mahallesi, Zafer Caddesi, 3. Okul Sokak, 135 ada, 47 parselde yer alan yapı 1882 yılında yaptırılmıştır. Halk arasında “Kır Mektep” olarak da bilinen yapının, 1930 yılından sonra ismi “Akçeşme İlkokulu” olarak değiştirilmiştir (Bayar, 2004).

Geç dönem Osmanlı eseri olan yapı Bolvadin’deki önemli tarihi eğitim yapılardan biridir. Kesme taştan yığma duvar tekniğinde inşa edilmiş olup, iki katlı yapı marsilya kiremitle kaplı kırma çatılıdır. Simetrik düzene sahip cephelerde alt katta girişin yanlarında ikişer adet dikdörtgen çerçeveli pencere vardır. Üst katta ise beş adet dikdörtgen çerçeveli pencere bulunur. İlk inşasında tek kat olarak inşa edilen yapıya 1974 yılında ikinci katı eklenmiştir. 1994 yılında birkaç derslik daha eklenerek genişletilmiştir (Bayar, 2004). Günümüzde İl Özel İdaresinin sorumluluğunda olan okul Bolvadin’deki önemli tarihi eğitim yapılardan biridir (Şekil 3.34).

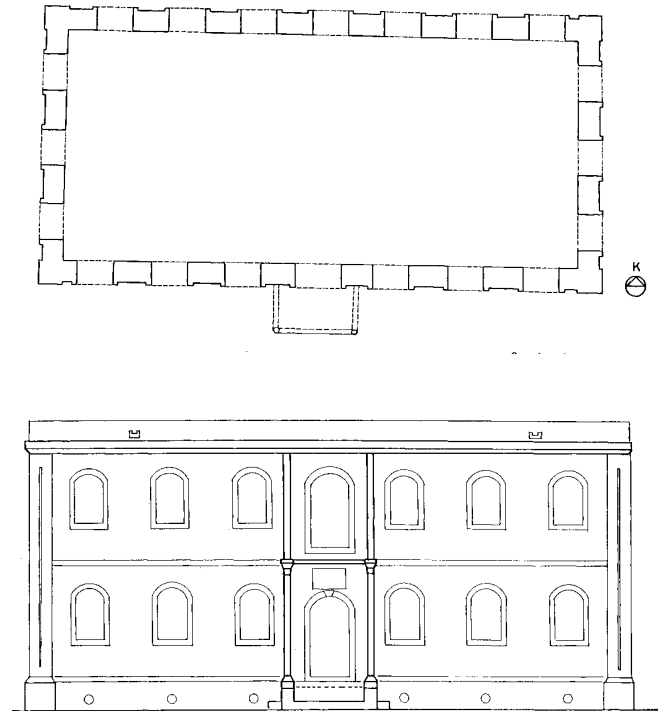
Şekil 3.34. 20. yy. başlarında (bolvadinsevgisi.com) ve günümüzde Akçeşme İlkokulu (Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm M. arşivi)

Yanık Kışla

Yakup Şevki Paşa Mahallesi 31 ada, 35 parselde yer alır. Güneydoğusunda Hacı İsmail çeşmesi vardır. Yapının üzerindeki kitabesine göre, II. Abdülhamid döneminde 1894 yılında yaptırılmış olup, dönemin devlet yapılarının özelliklerini yansıtır.

İlk inşasında beş binadan oluşan askeri kışlayı, milli mücadele yıllarında 24 Eylül 1921 tarihinde Yunanlılar yakmıştır. Bu yüzden halk arasında “Yanık Kışla” olarak bilinir. 1951 yılında karargâh binası yıkılmış, yerine günümüzdeki askerlik şubesi yapılmıştır. Günümüzde kışladan geriye sadece ana koğuş binası, kışla mutfağı ve ufak yapı kalıntıları kalmıştır (Bayar, 2004).

Enine dikdörtgen planlı ana bina kesme taş ve tuğla ile inşa edilmiş kargir bir yapıdır. Binanın girişindeki sütunlar mermerdir (Uysal, 1983). Dura yeri ve Üçhöyük şehir kalıntılarında toplanan taşlar kağnılarla taşınarak binanın yapımında kullanılmıştır (Bayar, 2004). Binanın cepheleri çok sayıda kemerli pencere ve cepheyi yatay olarak kuşatan silmelerle hareketlendirilmiştir. Binaya giriş güney cephesinin ortasındaki revaklı kapıdan sağlanmakta olup, dikdörtgen çerçeveli beşik kemerli giriş kapısının üzerinde yatay dikdörtgen mermer yazıtı yer alır. Üst katta giriş kapısıyla aynı hizada dikdörtgen çerçeveli ve basık kemerli balkon kapısı vardır (Şekil 3.35).

Şekil 3.35. Yanık Kışlanın planı ve güney cephe görünümü (Parsana, 1991)

Kışla sırasıyla Millî Savunma Bakanlığı ardından Askerlik Şube Başkanlığı daha sonra Bolvadin Belediye Başkanlığına verilmiştir. 2004 yılında İl Özel İdaresi tarafından restore edilmiştir (Şekil 3.36). Restorasyondan sonra günümüzde müze işleviyle kullanılan eserin zemin katında geleneksel Türk odası, gelin odası, konferans salonu ve sergi salonu, üst katta da sergi salonu ve kütüphane vardır. Müzede Tunç Çağı, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemine ait eserler, Kurtuluş Savaşı sırasında kullanılan silah ve eşyalar ile Bolvadin geleneksel ürünleri sergilenmektedir (Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü) (Şekil 3.37).

Şekil 3.36. Yanık Kışla restorasyon öncesi ve sonrası (Belediye arşivi)

Şekil 3.37. Günümüzdeki müze hali (Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm M. arşivi)

Kırgöz Köprüsü

Köprü, Bolvadin'in 7 km güneydoğusunda, Akarçay üzerine inşa edilmiştir. Bolvadin-Çay karayolunun 1,5 km doğusundadır. Köprü'nün adının kaynağı Türk kültüründe "çokluk" anlamına gelen "Kırk" sözcüğünden gelmektedir (Bayar, 2004).

Köprü'nün inşa kitabesi bulunmadığından yapım tarihi hakkında kesin bir bilgi olmamakla beraber yapım dönemi hakkında çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bayar, (2004)'e göre, köprü'nün ilk yapısı Bizans döneminde inşa edilmiş, 1070 yılında Bizans kralı Diyojen Kırgöz köprüsünün onarımını yaptırmıştır. 1097 yılında I. Haçlı Seferi sırasında Türklerle Haçlılar arasında yapılan savaşta köprü tahrip olmuştur. 1150 tarihinde Bizans kralı Anna Comnena köprüyü tamir ettirerek yeni gözler eklenmiştir. Parsana, (1991)'e göre ise Bolvadin'deki Bizans hâkimiyetinin uzun süreli olmaması ve köprü'nün mimari özellikleri göz önüne alındığında Bizans dönemine ait olma ihtimali düşük olup, 13.yüzyıl Selçuklu döneminde inşa edilmiştir.

Güney-kuzey doğrultulu 225 m uzunluğunda 42 gözlü ilk yapıya, 1550 yılında Mimar Sinan tarafından kuzey ucuna doğru 175 m uzunluğunda 22 kemer gözü eklenmiştir. Yaklaşık 5 m genişlikte, 400 m uzunluktaki 64 gözlü köprü'nün yedi gözü Cumhuriyet döneminde Akarçay'ı genişletme çalışmaları sırasında kapatılmıştır. Günümüzde 57 gözden oluşmaktadır. Köprü'nün ortasındaki kemerler sivri tonozlu ve daha büyük, uçlara doğru giderek küçülmektedir. Köprü'nün yanları tek sıra parapetli olup, parapetlerin alt hizasına belli aralıklarla çörtlenler yerleştirilmiştir. 1550 yılındaki onarımlarda, köprü'nün güney tarafına bir namazgah ve abdest almak için akarçaya inen mermer merdiven yapılmıştır. Namazgahtan günümüze sadece güney duvarının kalıntıları kalmıştır. Namazgahın giriş kapısının üstünde yer alan 1550 tarihli onarım yazıtı, günümüzde Afyon müzesindedir (Parsana, 1991).

Köprü çeşitli dönemlerde birkaç kez onarım geçirmiştir. Şer-i Mahkeme Sicillerindeki kayıtlara göre ilk kez M.1757 yılında halktan toplanan yardımlarla onarılmıştır. 16.yy'da Kanuni Sultan Süleyman döneminde Mimar Sinan tarafından genişletilip onarılmıştır. Kurtuluş Savaşı sırasında köprü'nün birkaç gözü Yunanlılar tarafından dinamitlenmiştir. Onarım kitabesine göre, 1919 yılında II. Kolordu Köprücü bölüğüne hasara uğrayan gözlerin onarımı yapılmıştır (Parsana, 1991) (Şekil 3.38).

Köprü'nün inşasında siyah bazalt ve beyaz kesme taşlarla birlikte devşirme malzemeler de kullanılmıştır. Döşemesinde antik Polybotum şehrinin kalıntılarında

getirilen büyük taşlar kullanılmıştır. 1895 yılında Berlin-Bağdat Demir Yolunun açılmasıyla yollar yön değiştirmiş, Kırkgöz köprüsü de eski önemini kaybetmiş ve 1970'ten itibaren kullanılmamıştır. Uzun yıllar onarılmayı bekleyen köprü'nün 2003 yılında Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından restorasyonu yapılmıştır (Bayar, 2010) (Şekil 3.39).

Şekil 3.38. 20. yüzyılın başında Kırkgöz Köprüsü (Belediye arşivi)

Şekil 3.39. Günümüzde Kırkgöz Köprüsü genel görünümü
(<https://www.flickr.com/photos/sinandogan/34900803544/in/photostream/>)

3.6.3. Konutlar

Bolvadin kent merkezindeki tarihi değer taşıyan konutlar, çoğu 19.yy. sonu 20.yy. başında yapılmış, sokağa cepheli, avlulu, iki ya da üç katlı geleneksel Türk evi örnekleridir. Düz arazide, bir cami etrafında şekillenen mahallelerde, geniş sokaklar boyunca yan yana sıralanmış konutlar Geç dönem Osmanlı mimarisinin özelliklerini yansıtır. Geleneksel Bolvadin evlerinin oluşumunda coğrafi konum, iklim, topoğrafya, yapı malzemesi, dini inanış, gelenekler ve sosyo-kültürel yapı gibi birçok faktör etkili olmuştur.

Bolvadin evleri plan, cephe, kat düzeni, malzeme ve süsleme özellikleri açısından Afyon evleri ile paralellik gösterir. Evlerde genellikle iç sofalı plan tipi görülmekle beraber bazı evlerde orta sofalı ve dış sofalı plan tipine nadiren rastlanmaktadır. Konutların yapımında malzeme olarak taş, kerpiç ve ahşap kullanılmıştır. Temelde ve zemin katta su basman seviyesine kadar taşır. Üst katlar ahşap çatki arası kerpiç dolgu olup üzeri saman katkılı harçla sıvanmıştır (Parsana, 1991; Cömertler Aktuğ ve Oğuz, 2018).

Konutlar genelde iki ve üç katlı olmakla birlikte nadiren dört katlı ve tek katlı evler de mevcuttur. Evlerde zemin katlarda kış odaları, bir avlu etrafında mutfak, kiler, ambar ve tuvalet gibi hizmet mekânları yer alır. Boş odalardan biri izbe olarak kullanılmaktadır. Bodrum katta büyük ahşap ambarlar yer alır. Üst katlar esas yaşama alanı olup, odalar ve sofa çok sayıda pencere ile aydınlatılmıştır (Parsana, 1991). Genellikle misafirlerin ağırlandığı başoda evin en büyük ve en gösterişli odası niteliğindedir (Cömertler Aktuğ ve Oğuz, 2018).

Geleneksel konutlar 19. yüzyıl cephe tipolojisi özelliklerini yansıtmakta olup cepheleri hareketlendiren unsurlar cumba ve saçaklardır. Cumbalar evlerin sokakla ilişki kurmasını sağlamanın yanı sıra bitişik düzendeki evlerde komşu evin manzarasını da korumaktadır. Ahşap payanda ve elibögründelerle desteklenen cumbalar gönye ya da çokgen çıkmalı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Evlere haremlik selamlık anlayışına göre iki cephede farklı kapılardan giriş sağlanmaktadır. Bazı evlerde alt kata ve üst kata aynı hizada bulunan ayrı kapılardan girilir. Alt kattaki tek kanatlı kapıdan bodrum katta yer alan taşlığa geçilir. Üst kattaki taş merdivenlerle çıkılan ana giriş kapısı sofaya açılır. Tek girişli evlerde ise ortada çift kanatlı ana giriş kapısı yer alır. Kapının üstünde küçük bir pencere ve kitabesi vardır.

Cephelerde alt katlarda genelde tek sıra halinde dikdörtgen çerçevesi, üst katlarda ikili ya da üçlü gruplar şeklinde sıralanmış basık ve yuvarlak kemerli ya da dikdörtgen ahşap çerçevesi çok sayıda pencere yer alır. Evlerde mahremiyet düşüncesi plan ve cephe tipolojileri üzerinde etkili olmuştur. Cephelerde zemin kattaki pencereler az sayıda küçük boyutlarda mazgal pencereler olup, üst kat pencereleri ise ahşap kafeslidir (Cömertler Aktuğ ve Oğuz, 2018).

Bolvadin'in tarihi evlerinin üzeri düz toprak damla örtülüdür (Şekil 3.40). Günümüze ulaşan örneklerde ise çatılar çoğunlukla kırma çatılı olup marsilya veya alaturka kiremitle kaplanmıştır. Bazı evlerde sofa ve odalar içten bağdadi kubbeli, dıştan kırma çatı ile kaplıdır. Bolvadin evlerinde bölgeye özgü "üçgen alınlık ve yarım kubbe özelliği" görülmektedir. Yarım kubbenin içinde türlü yazılar, tarihler ve kalemişi süslemelerin yer aldığı çok sayıda örnek bulunmaktadır (Parsana, 1991).

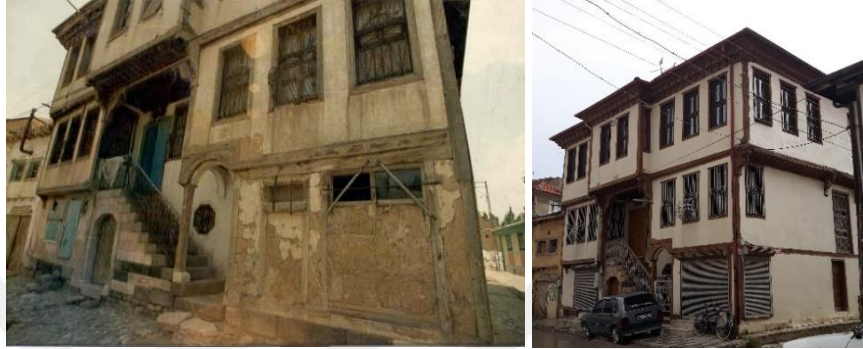

Şekil 3.40. Düz toprak damlı Bolvadin evleri, 1945 (Sait Ekici arşivi)

Bolvadin evlerinde batılı üslupların etkisinde kalınmış, cephelerde simetri, düz yüzeyler, kilit taşı vurgusu, üçgen alınlık, süslemede sadelik neoklasik üslup özelliklerini yansıtmaktadır (Cömertler Aktuğ ve Oğuz, 2018). Dış cephelerde sadelik hakimken iç mekânda süslemeye ayrı bir önem verilmiştir. Ocak, çiçeklik, sofa ve oda tavanları alçı süslemelidir. Başoda tavanları ise ahşap süsleme ile süslenerek gösterişli hale getirilmiştir. Çakmaklı Konağı ve Cılkoğulları Evi iç süsleme açısından zengin örneklerdir.

Kestemet Mahallesi, Zafer Caddesi ile Mumcuoğlu Sokağın kesişiminde yer alan Çakmaklı Konağı üç katlı, iç sofalı plan tipinde geleneksel Türk evinin özelliklerini

yansıtmaktadır. Yapım tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte 1921-1922 yıllarında Kurtuluş Savaşı sırasında Batı Cephesi I. ve II. Ordu karargâhı olarak kullanılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk Büyük Taarruz öncesi birkaç kez bu konakta kalmış ve bu sırada Büyük Taarruz planlarını yapmıştır (Parsana, 1991). Yapı yakın dönemde müze işleviyle kullanılmak üzere Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından restore edilmiştir. Ancak günümüzde kullanılmamaktadır (Şekil 3.41).

Şekil 3.41. Çakmaklı Konağı restorasyon öncesi (Belediye arşivi) ve sonrası

Şazi Mahallesi, Cılkoğulları Sokağında yer alan Cılkoğulları evi üç katlı, avlulu, beşik çatı ile örtülüdür. Haremlik ve selamlık kısımlarından oluşan yapının zemin katındaki odalar kiler ve ambar olarak kullanılmaktadır. Birinci katı selamlık kısmı olup orta sofalı plan tipindedir. Haremlik kısmı olan ikinci kat ise iç sofalıdır. Odaların tavanları bağdadi kubbe ile örtülmüştür. Dış cephesi oldukça sade olan evin iç mekânda tavan kubbesinin içi barok üslupta süslemelerle bezenmiştir (Şekil 3.42). 1877 yılında yaşanan mülkiyet sorunları yüzünden bir bölümü yıkılmıştır (Uysal, 1993). Günümüze ulaşamayan yapının tamamı sonradan bilinçsiz bir şekilde yıkılarak yok edilmiştir.

Şekil 3.42. Yıkılmadan önce Cılkoğulları evi (Uysal, 1993)

1912 yılında İstasyon Caddesinin açılmasıyla tarihi yapıların yarıya yakını yok edilmiştir. Ardından 1942, 1956 ve 1972 yıllarında yapılan imar faaliyetleri nedeniyle birçok geleneksel konut ortadan kaldırılmıştır (Bayar, 2004) (Şekil 3.43). Yine 1982 yılında tarihi kent merkezindeki yol genişletmesi sırasında geleneksel konut ve ticari alanlar yıkılarak tarihi doku zedelenmiştir. Kentsel sit alanı içerisinde yer alan Kestemet, Mescit, Kırklar, Hisar, Emrullah, Şazi ve Hacı Esat mahallelerinde geleneksel konut dokusu büyük ölçüde korunmuş, diğer mahallelerde çok az sayıda örnek günümüze ulaşmıştır.

Şekil 3.43. Yol genişletilmeden önce (1950'lerde) ve yol genişletilmesinden sonra (1970'lerde) İstasyon Caddesi (Sait Ekici arşivi)

1980'lerden sonra farklı bir anlayışta tamamen betonarme, çok katlı niteliksiz yapılar çoğalmıştır. Geleneksel konutlar çoğu tescilli olmasına rağmen, hayat şartlarının değişmesi, göçler, ekonomik yetersizlikler, yasal sorunlar, yapı malzemesinin dayanıklılığını yitirmesi, bakımsızlık vb. nedenlerle kendi kaderine terk edilmekte ve günden güne yok olmaktadır.

3.6.4. Ticari yapılar

Bolvadin bütün tarihi devirlerde en işlek yolların kesişim noktasında yer aldığı için önemli ticaret merkezlerinden biri olmuştur. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde çok sayıda han yapılmış, Afyon Salnamesinde Bolvadin'de 10 tane han olduğu belirtilmektedir. Rüstem Paşa Bedesteninde Hacı Ata Hanı, şimdiki Tahıl Pazarının yerinde Kurşunlu Han, Eski Hükümet Konağının yerinde İsa Bey Hanı, Halepli pasajının yerinde Kör Hacı Kadiroğlu Hanı, İstasyon Caddesinde Gillakoğlu Hanı, Eski

Postane binasının olduğu yerde Acem Hanı, çarşı merkezinde Aşkar Hanı ve Kaptanı Derya Hüseyin Paşa Hanı bulunmaktaydı. Bu hanlardan Sadece Kurşunlu Han Selçuklular dönemine ait olup diğerleri Osmanlı döneminde yapılmıştır. Çarşı merkezinde yer alan Aşkar Hanı iki katlı olup alt katı dükkân, üst katı 1980’li yıllara kadar otel olarak kullanılan bir geç dönem hanıdır (Bayar, 2004). Yapı 2015 yılında riskli yapı olduğu gerekçesiyle yıkılarak ortadan kaldırılmıştır (Şekil 3.44). Diğer yapılar da zaman içinde yok olmuş, sadece günümüze özgünlüğünü kaybetmiş bir şekilde Emirdağ Caddesinde yer alan Edici Hanı ulaşabilmiştir.

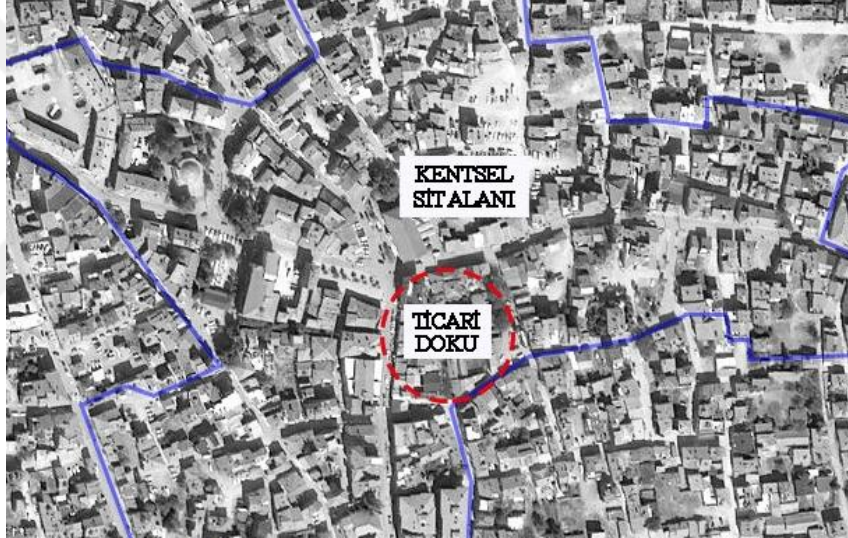
Şekil 3.44. Günümüze ulaşmayan tarihi Aşkar Otel, 1962 (Sait Ekici arşivi)

Emrullah Mahallesi, Emirdağ Caddesi üzerinde yer alan Edici Hanı, avlulu, iki katlı, kırma çatılı bir şehir içi hanıdır. Günümüze ulaşan kitabesi bulunmadığı için yapan ve yaptıranı bilinmemektedir. Günümüzde onarımlar sonrası orijinal halinden tamamen farklı olan handa, bazı bölümler yıkılarak yok edilmiştir. Yapının cephe yüzeyine yazılan yazılar cephe kirliliğine neden olmakta ve insanların tarihi eserleri koruma konusundaki bilinçsizliklerini de ortaya koymaktadır (Şekil 3.45).

Şekil 3.45. Edici Hanı 1970’li yıllarda (bolvadinsevgisi.com) ve günümüzdeki hali

Günümüzde Bolvadin geleneksel ticaret dokusunu kuzeyde Zafer Caddesi, güneyde Karagöz Sokak, batıda İstasyon Caddesi ve doğuda Hisarcı Sokak arasında kalan bölge oluşturmaktadır (Şekil 3.46). Çarşı Camiinin güneyinde yer alan Bedesten ve buğday pazarı geleneksel ticaret dokusunun merkezi konumundadır. 16. yüzyıla tarihlenen ve geleneksel ticari kimliğini sürdüren çarşı içerisinde terziler, ayakkabıcılar, aktarlar, tuhafiyeciler, kasaplar, lokantalar, berberler gibi çeşitli işlevlerde, bir sokak boyunca karşılıklı olarak sıralanmış birçok dükkân yer almaktadır. Dükkânlar genellikle zemin veya zemin+1 katlı olup, iki katlı yapılarda zemin katlar dükkân, üst katlar ise depo veya konut olarak kullanılmaktadır. Dükkânların bir kısmı kesme taş, bir kısmı da ahşap ve kâgir yapılardır. Günümüze kadar özgünlüğünü büyük ölçüde korumuş olan bölgede yakın dönemde sokak sağlıklılaştırma çalışmaları yapılmıştır (Şekil 3.47).

Şekil 3.46. Ticari hayatın yoğun olduğu bölge

Şekil 3.47. Bedesten ve buğday pazarı genel görünümü

3.7. Yasal -Yönetmel Yapı

Bolvadin, Afyonkarahisar iline bağılı 18 ilçeden biridir (Şekil 3.48). Bir merkez, iki kasaba belediyesi ve 14 köyden oluşmaktadır. İlçe merkezinde toplam 64 mahalle bulunmaktadır. İlçedeki korunması gerekli tescilli yapılar ve sit alanları günümüzde, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağılı Eskişehir KTVKK'nın yetkisi altındadır.

Şekil 3.48. Bolvadin idari haritası

(URL, https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/7b/Afyonkarahisar_districts.png/776px-Afyonkarahisar_districts.png, 05 Nisan 2021)

4. ÇALIŞMA ALANI İLE İLGİLİ ANALİZLER

4.1. Çalışma Alanının Çevresel ve Mimari Özellikleri

Çalışma alanı olarak belirlenen kentsel sit alanı sınırları içerisinde yer alan 607 yapının çevresel ve mimari özellikleri doğrultusunda; çevresel değer, ulaşım durumu, doluluk-boşluk, tarihi değer, yapım dönemi, kat adedi, işlev durumu, kullanım durumu, yapım tekniği ve malzeme, strüktürel durum, korunmuşluk durumu ve geleneksel konutların tipolojik özellikleri analiz edilmiştir.

4.1.1. Çevresel değer

Çevresel değer analizi kapsamında alandaki sokak lambası, elektrik direkleri, trafolar, çöp kutuları, otobüs durakları gibi kent mobilyaları; çeşme, şadırvan, park, meydan gibi çevresel donatılar ile yapıların sokak girişleri belirtilmiştir. Çalışma alanının kuzeyinde yer alan Horan parkı yeşil alan bakımından bölge için önemli doğal peyzaj alanıdır. Bununla beraber güneyinde yer alan Eber Gölü, tarihi Kırkgöz köprüsü ile Üçhöyük ve batısındaki Durayeri arkeolojik sit alanları önemli çevresel verilerdir. Çalışma alanında yer alan iki adet anıt çınar kültürel değer ve peyzaj zenginliğine katkı sağlamaktadır. Bahçeli konut sayısının fazla olması çevre açısından önemli olmakla birlikte yapıların çoğu doğrudan sokağa cephe vermektedir. Çalışma alanındaki 7 adet çeşmeden günümüzde yalnızca Zafer Caddesindeki Akçeşme ve Kantaroğlu Sokaktaki Meydan Çeşmesinin suyu akmaktadır (Şekil 4.1, 4.2). Diğerleri kullanılmadığı için oldukça bakımsız haldedir.

Şekil 4.1. Meydan çeşmesi, Kantaroğlu Sokak

Şekil 4.2. Akçeşme, Zafer Caddesi

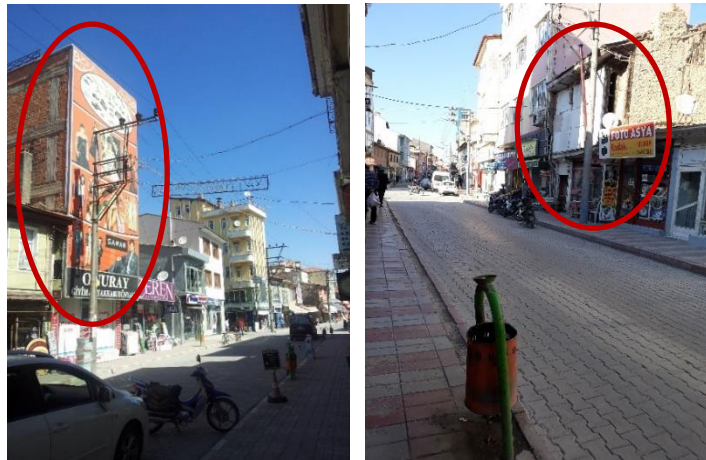
Bankalar Caddesi üzerindeki Cevher Dudayev Parkı alandaki önemli kamusal mekanlardan biridir. Çarşı bölgesinde yoğun kullanıma sahip İstasyon Caddesi, Bankalar Caddesi ve Zafer Caddesinin kesişiminde yer alan Cumhuriyet Meydanı ile Bankalar Caddesi üzerinde Çınaraltı olarak da bilinen Eski Hükümet Meydanı halkın ortak buluşma noktasıdır (Şekil 4.3, 4.4).

Şekil 4.3. Çarşı Camii önündeki Cumhuriyet Meydanı

Şekil 4.4. Anıt Çınarın önündeki Eski Hükümet Meydanı

Çalışma alanında konut bahçelerinde niteliksiz yapı ekleri ve müştemilatlar görülmekle birlikte Zafer caddesi ve Kantaroğlu sokakta örneklerine rastlanmaktadır. Bunun yanı sıra ticari dokuda yer alan konut cephelerinde niteliksiz ve büyük boyutlu tabelalar görüntü kirliliğine yol açmaktadır (Şekil 4.5). Alanda yapılan gözlemler sonucunda bazı sokaklarda sokak lambaları, sokak tabelaları ve çöp kutularının yeterli olmadığı saptanmıştır (Şekil 4.6).

Şekil 4.5. İstasyon ve Posta Caddesinde konut cephesinde niteliksiz tabela ve pano örneği

Şekil 4.6. Çevresel değer analizi

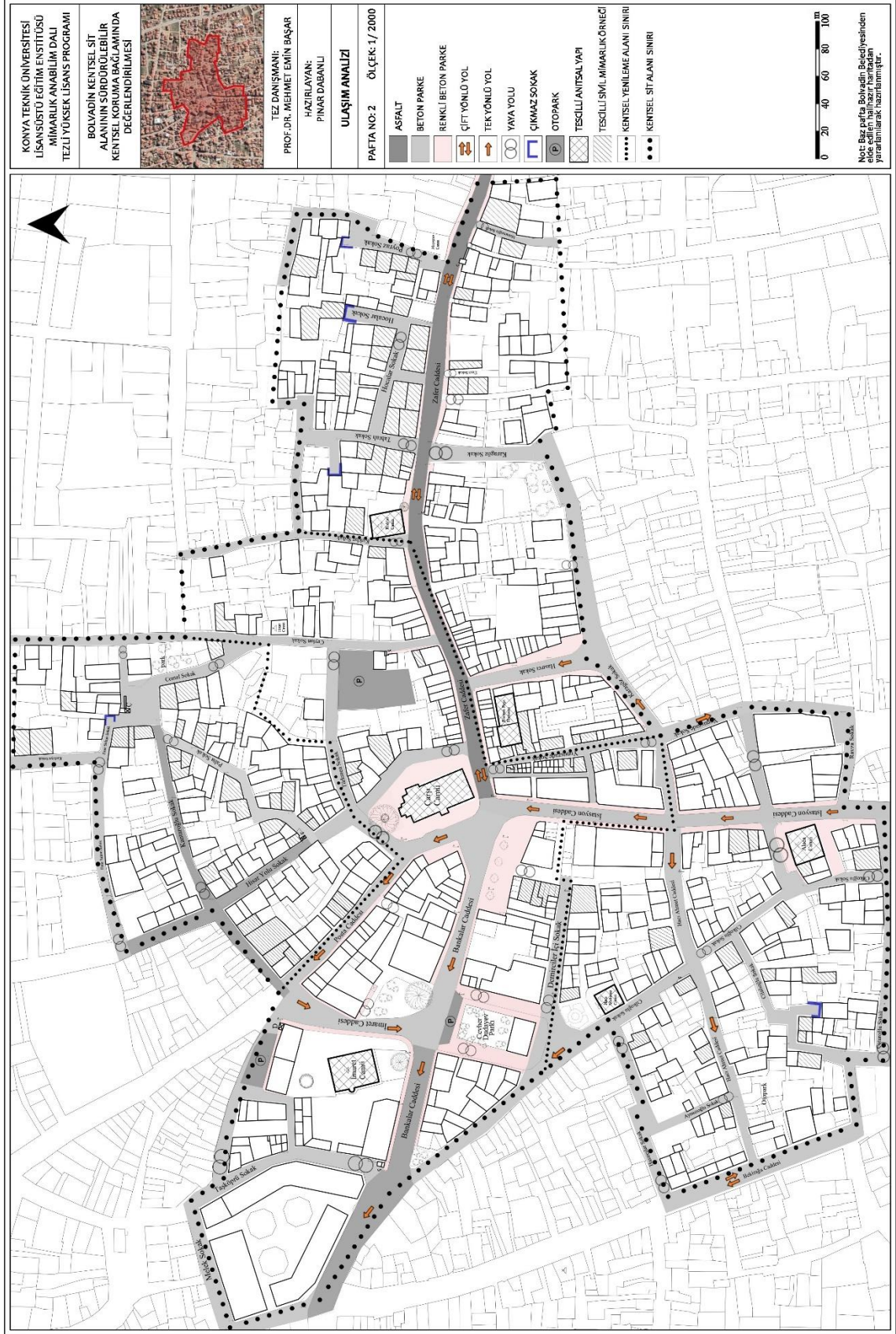
4.1.2. Ulaşım durumu

Çalışma alanında trafik yoğunlukları, trafik güzergahları, yol tipleri incelenmiş, yolların kullanım yoğunluğuna göre yol durumu analiz edilmiştir. Zafer Caddesi ve alanın batısında uzanan Bekirağa Caddesi ana ulaşım güzergahı olup, çift yönlü kullanılan I. derece yoğunluktaki caddelerdir. Alanda II. derece yoğunluğa sahip cadde ve sokaklar, sadece gidiş yönlü kullanılan İstasyon Caddesi-Postane caddesi aksı ve Bankalar Caddesi ile sadece geliş yönlü kullanılan İmaret Caddesi, İstasyon Caddesine bağlanan Hacı Ahmet Caddesi, Karagöz Sokak ve Hasırcı Sokaktır. III. derece yoğunluğa sahip sokakları ise tek araçlık genişliğe sahip ya da daha dar yaya yolları oluşturur. Bu yollar çoğunlukla araç trafiğine kapatılmış, konut ulaşımında kullanılan yollardır.

Çalışma alanında Poyraz Sokak, Hocalar Sokak, Tahtalı Sokak, Emir Sultan Sokak ve Cilalioğlu Sokakta yapı adaları ile sonlanan çıkmaz sokak örneklerine rastlanmaktadır. Çalışma alanında 3 adet otopark bulunmasına rağmen otopark sıkıntısı yaşanmaktadır. Bu nedenle yola cephe veren boş parseller ve yol kenarlarının park yeri olarak kullanıldığı gözlenmiştir.

Yollarda zemin kaplaması olarak asfalt, beton parke ve taş malzeme kullanılmıştır. Zafer Caddesi, Bankalar Caddesinin bir kısmı, Kantaroğlu Sokak ile Hisar Yolu Sokağın bir kısmı asfalt ile kaplanmıştır. Geriye kalan tüm yollar beton parke ile kaplanmıştır. Kaldırımlar genellikle renkli beton parke ile kaplanmıştır. Anıtsal yapıların bahçeleri renkli beton parke ve parklar kesme taş ile kaplanmıştır. Sokak dokusu malzeme analizleri sonucunda geleneksel kaplama malzemesinin büyük oranda niteliksiz malzeme ile değiştirildiği görülmektedir. Alanda özgün sokak döşemesi yalnızca Akçeşme Sokak, Mumcuoğlu Sokak ve Ümit Sokakta tespit edilmiş olup, organik sokak dokusunun büyük ölçüde kaybolduğu gözlenmiştir. Eski fotoğraflar ve yerinde yapılan gözlemler ışığında, Zafer Caddesi ve İstasyon Caddesinde yol genişletme çalışmaları sırasında birçok tarihi yapının yıkılarak yerine niteliksiz betonarme yapıların yapıldığı görülmektedir (Şekil 4.7).

Şekil 4.7. Ulaşım durumu analizi

4.1.3. Doluluk- boşluk

Çalışma alanındaki yapı adalarının doluluk-boşluk oranı analizlerinde, yapı adalarının doluluk-boşluk oranlarının farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bazı yapı adalarında yapıların bitişik nizamda, yan yana sıkışık bir görünümde olduğu, bazı yapı adalarında ise boşluk oranının fazla olup, az sayıda yapı olduğu görülmektedir. Yapıların büyük bölümü konut ve konut+ticari yapılarından oluşur. Alanda organik sokak ve bahçeli konutların sayısı azdır.

Boş alanlar park düzenlemesi, genel kullanım, yeşil alan, bahçe gibi alanlardır. Yapı adalarında çok sayıda boş parsel rastlanmaktadır. Bu parsellerin bir kısmı araç park yeri olarak işgal edilmektedir (Şekil 4.8, 4.9).

Şekil 4.8. Hisar Mahallesinde park yeri olarak kullanılan boş parseller

4.1.4. Tarihi değer

Alandaki yapıların tarihi değeri ‘tescilli, tescili önerilen, yok olmuş tescilli, dokuya uyumlu ve dokuya uyumsuz yapılar’ olarak sınıflandırılmıştır. Toplam 110 adet tescilli yapı, alandaki tüm yapıların %18’ini oluşturmaktadır. Çalışma alanında, 13 adet anıtsal yapı, 81 adet tescilli sivil mimarlık yapısı, 16 adet ticari yapı yer almaktadır. Tescilli yapıların %73’ünü çoğunlukla 19.yy. sonu-20.yy. başında inşa edilen sivil mimarlık örneği yapılar oluşturmaktadır. Zafer Caddesi, İstasyon Caddesi, Kantaroğlu, Hocalar, Tahtalı, Poyraz ve Palta Sokak sivil mimarlık örneklerinin yoğunlukta olduğu sokaklardır. Ticari yapılar %15 oranda olup, Bedesten içerisinde ve Demircileriçi Sokakta yer alır. Tescilli yapıların %5’lik kısmını oluşturan dini yapılar, Zafer Caddesi üzerinde Kırklar Camii, Çarşı Camii, İstasyon Caddesi üzerinde Alaca Camii, İmaret Caddesi üzerinde İmaret Camii ve Cılkoğlu Sokakta Hacı Mahmut Camiidir. Tescilli yapılar içerisinde %7’lik orana sahip su yapıları çeşmeler ve hamamlar olup, bu yapılar arasındaki Mimar Sinan eseri Rüstem Paşa Hamamı önemli bir yere sahiptir.

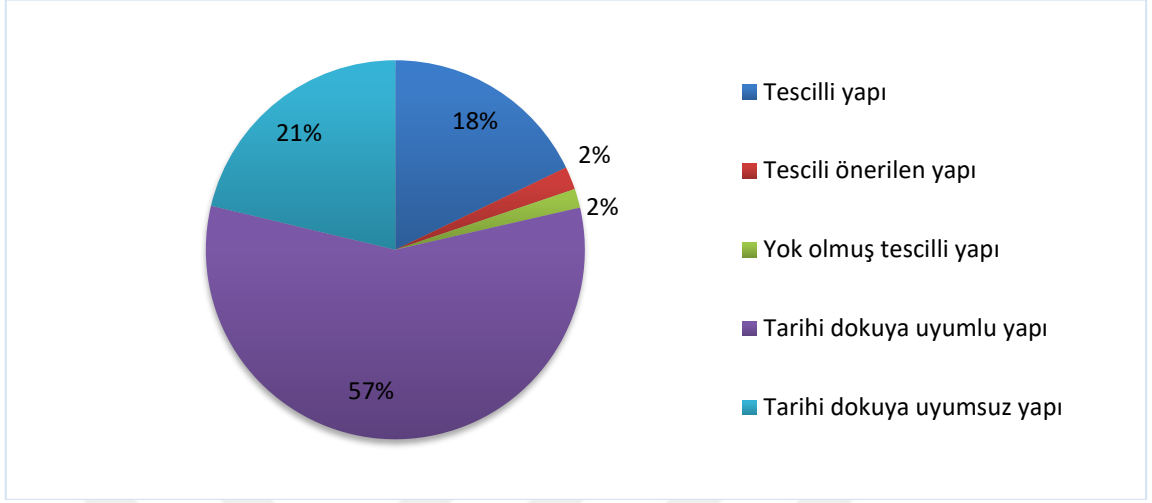
Çalışma alanında tarihi değer taşıyan yapıların çoğu tescilli olmasına rağmen tarihi dokunun büyük oranda kaybolduğu ve tarihi yapıların özgün karakterini günden güne yitirdiği görülmektedir. Bu bağlamda özgün mimari karakteri ile günümüze ulaşmış korunmaya değer görülen yapılar tescile önerilmiştir. Alanda %2’lik bir oran ile 12 adet yapı tescile önerilmiştir.

Tescilli yapıların %2’lik kısmını bakımsızlık, yangın, terk gibi nedenlerle yok olmuş ya da yanlış müdahaleler sonucu tahrip edilen yapılar oluşturur. Günümüzde bu yapıların mevcut olmadığı, bazılarının yerine sonradan betonarme yapıların yapıldığı tespit edilmiştir.

Kütlesel olarak varlığını büyük ölçüde koruyan, kat yüksekliği, malzeme ve yapı sistemleri, cephe düzeni ile tarihi dokuya aykırı olmayan geleneksel yapılar ile kütle ve gabari itibarıyla tarihi dokuya uyumlu olan yeni yapılar ‘dokuya uyumlu’ olarak değerlendirilmiştir. Alanda %57 oranında 353 adet yapı dokuya uyumlu olarak değerlendirilmiştir.

Kütle ve gabari, niteliksiz malzeme ve işçilikle dokuya aykırı olarak inşa edilen yapılar ‘dokuya uyumsuz’ olarak değerlendirilmiş olup, %21 oranında 131 adet dokuya aykırı yapı tespit edilmiştir. Bu yapılar İstasyon Caddesi, Zafer Caddesi ve Bankalar Caddesi üzerinde daha sık görülmektedir. 1992 yılına kadar yerleşim için sit kararı

olmaması ve koruma imar planının gecikmesi nedeniyle yeni yapılaşmalarda yeterince denetim sağlanamamış ve tarihi dokunun silüeti zarar görmüştür (Şekil 4.10, 4.11).

Şekil 4.10. Tarihi değer analiz grafiği

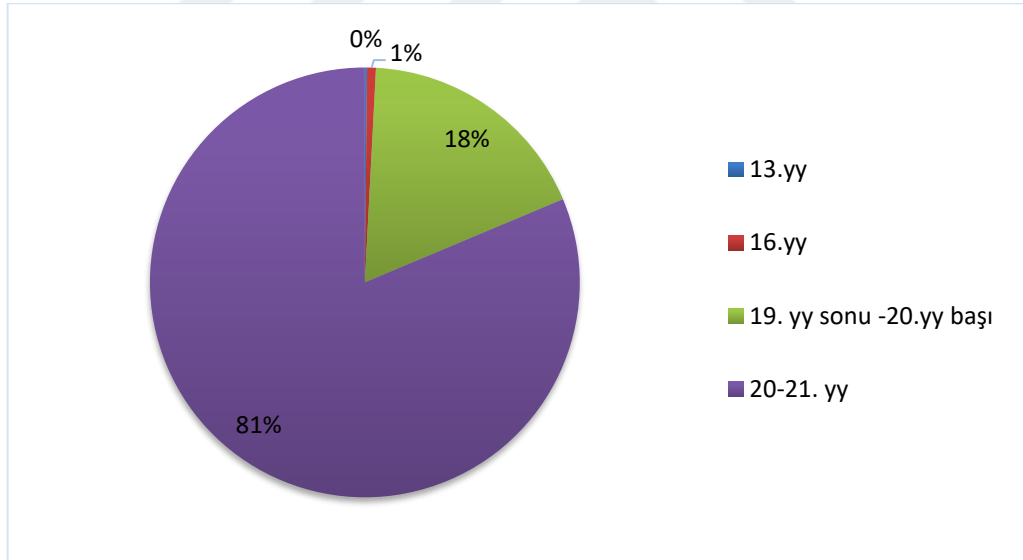

Şekil 4.11. Tarihi değer analizi

4.1.5. Yapım dönemi

Çalışma alanındaki yapıların yapım dönemleri '13.yy, 16.yy, 19.yy sonu 20.yy başı ve 1950 sonrası (20-21.yy)' olarak dört gruba ayrılmıştır. Alandaki en erken dönem yapısı 13. yüzyılın ikinci yarısında inşa edilen Alaca Camii'dir. 16. yüzyıla ait İmaret Camii, Rüstem Paşa Hamamı, Kara Çeşme ve Hacı Ahmet Çeşmesi alandaki diğer erken dönem anıtsal yapılarıdır. Çalışma alanında %18 oranında geleneksel konut dokusunu oluşturan 19. yüzyıl sonu ile 20.yüzyıl başından günümüze ulaşan sivil mimarlık örnekleri ile bazı anıtsal yapılar yer alır. Çalışma alanındaki en yoğun yapı grubu ise %81'lik oran ile '20-21.yüzyıl' dönemi yapılarıdır. Bu dönem yapılarının çoğu niteliksiz betonarme yapılar olup, rökonstrüksiyonu yapılan yapılar da bu grup kapsamında değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra bu yapı grubunun yüksek oranda alanda yer alması tarihi dokunun büyük ölçüde yok olduğunun da bir göstergesidir (Şekil 4.12, 4.13).

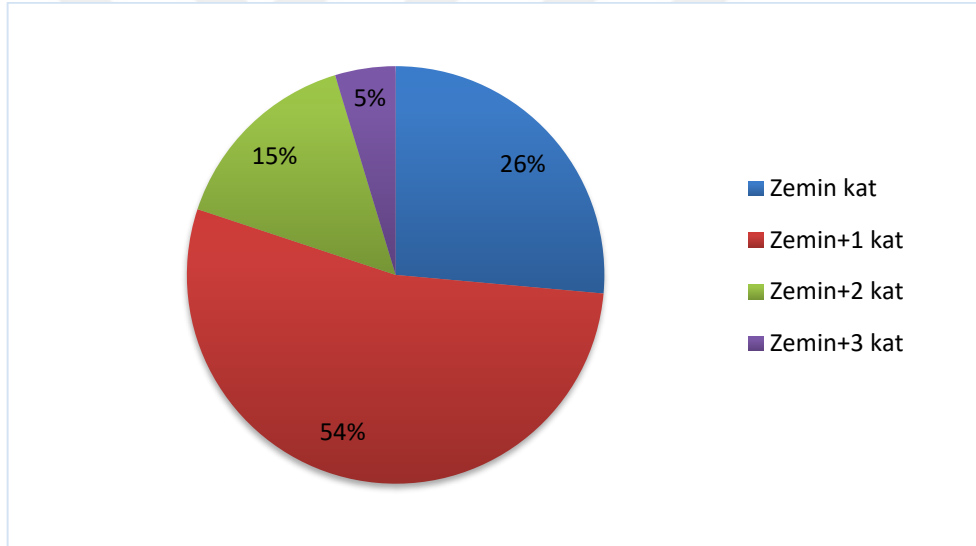
Şekil 4.12. Yapım dönemi analiz grafiği

Şekil 4.13. Tarihi dönem analizi

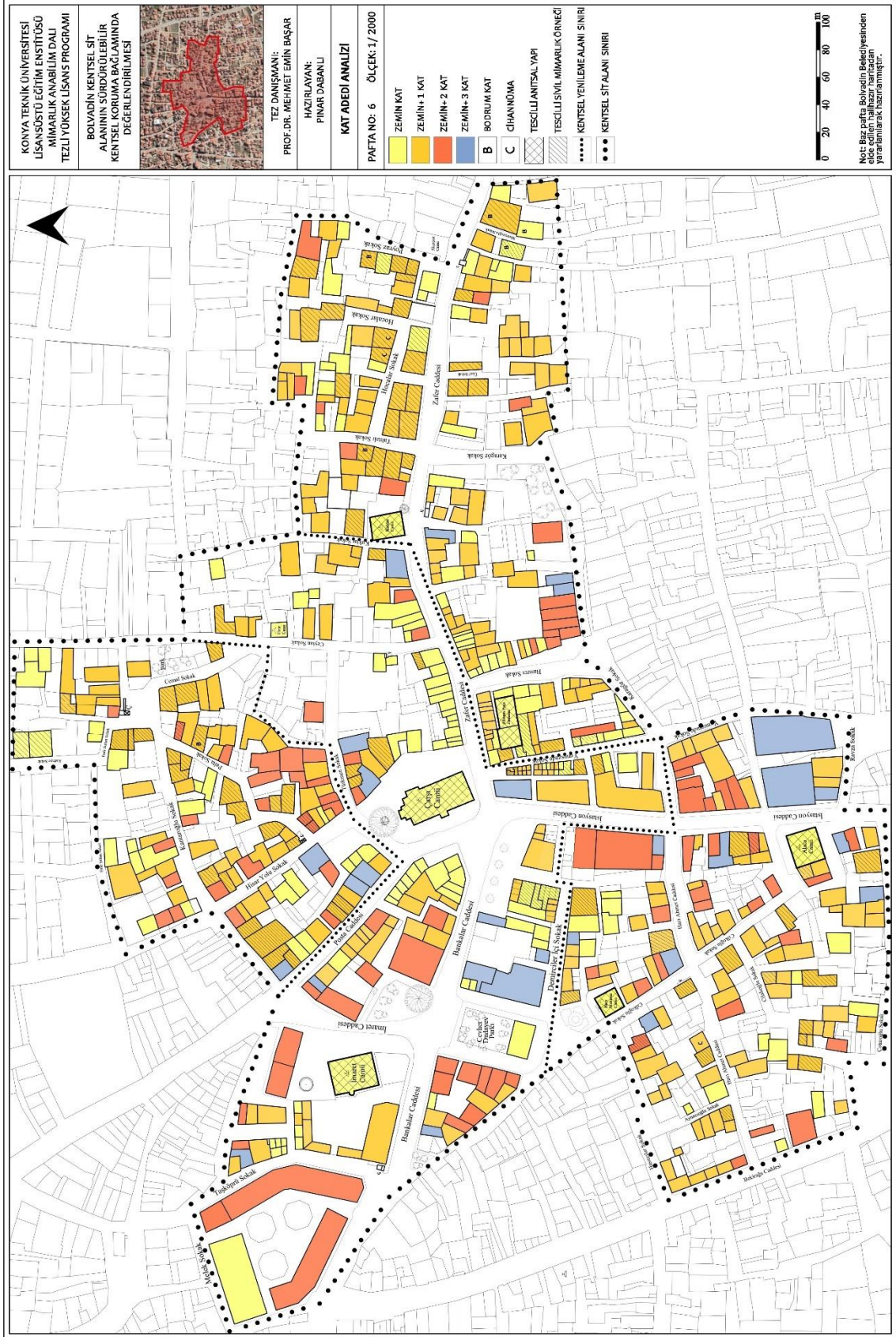
4.1.6. Kat adedi

Çalışma alanındaki yapılar ‘zemin, zemin+1, zemin+2 ve zemin+3 katlı’ şeklinde kat adetlerine göre ayrılmıştır. Yapıların %26’sı tek katlı olup, tek katlı yapılar arasında anıtsal yapılar da yer almaktadır. Alandaki yapıların %54 lük oranla büyük bir kısmı zemin+1 katlı yapılardır. Geleneksel sivil mimarlık örnekleri de çoğunlukla bu grup yapılar arasındadır. % 15 oranına sahip zemin+2 katlı yapıların çoğu niteliksiz veya yeni yapı olup, sivil mimarlık örneklerine de rastlanmaktadır. Çalışma alanındaki yapıların %5’ini zemin+3 katlı yapılar oluşturmaktadır. Bu yapılar yeni ve geleneksel doku ile uyumsuz olan niteliksiz yapılardır. Bununla birlikte alanda 19. yy. sonu-20. yy. başına ait geleneksel yapıların birçoğunun yıkıldığı, yerlerine betonarme ve niteliksiz yapıların yapıldığı görülmektedir (Şekil 4.14, 4.15).

Şekil 4.14. Kat adedi analiz grafiği

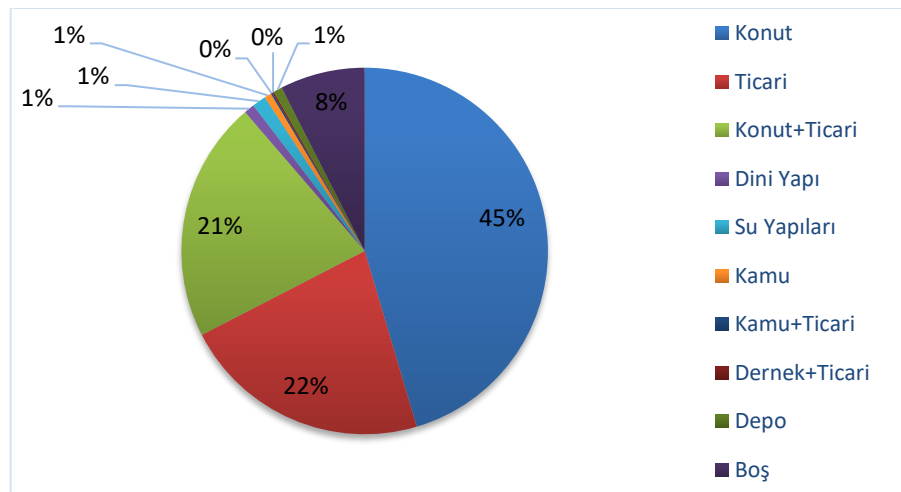
Şekil 4.15. Kat adedi analizi

4.1.7. İşlevsel durum

Çalışma alanındaki yapılar işlevlerine göre 'konut, ticari, konut + ticari, dini yapı, su yapısı, kamu yapısı, dernek ve depo' olarak gruplandırılmıştır. Alandaki yapıların işlevsel dağılımına bakıldığında, yapıların %45'inin konut yapıları olduğu belirlenmiştir. Yapıların %22'si ticari işlevle kullanılmaktadır. Ticaret dokusunun yoğun olduğu bölgeler; tarihi bedesten çarşısı ve İstasyon Caddesi, Postane Caddesi, Bankalar Caddesi ve Zafer Caddesi üzerindeki dükkanlardır. İki katlı tarihi ticari yapıların üst katlarının genellikle depo olarak kullanıldığı ya da kullanılmadığı görülmektedir.

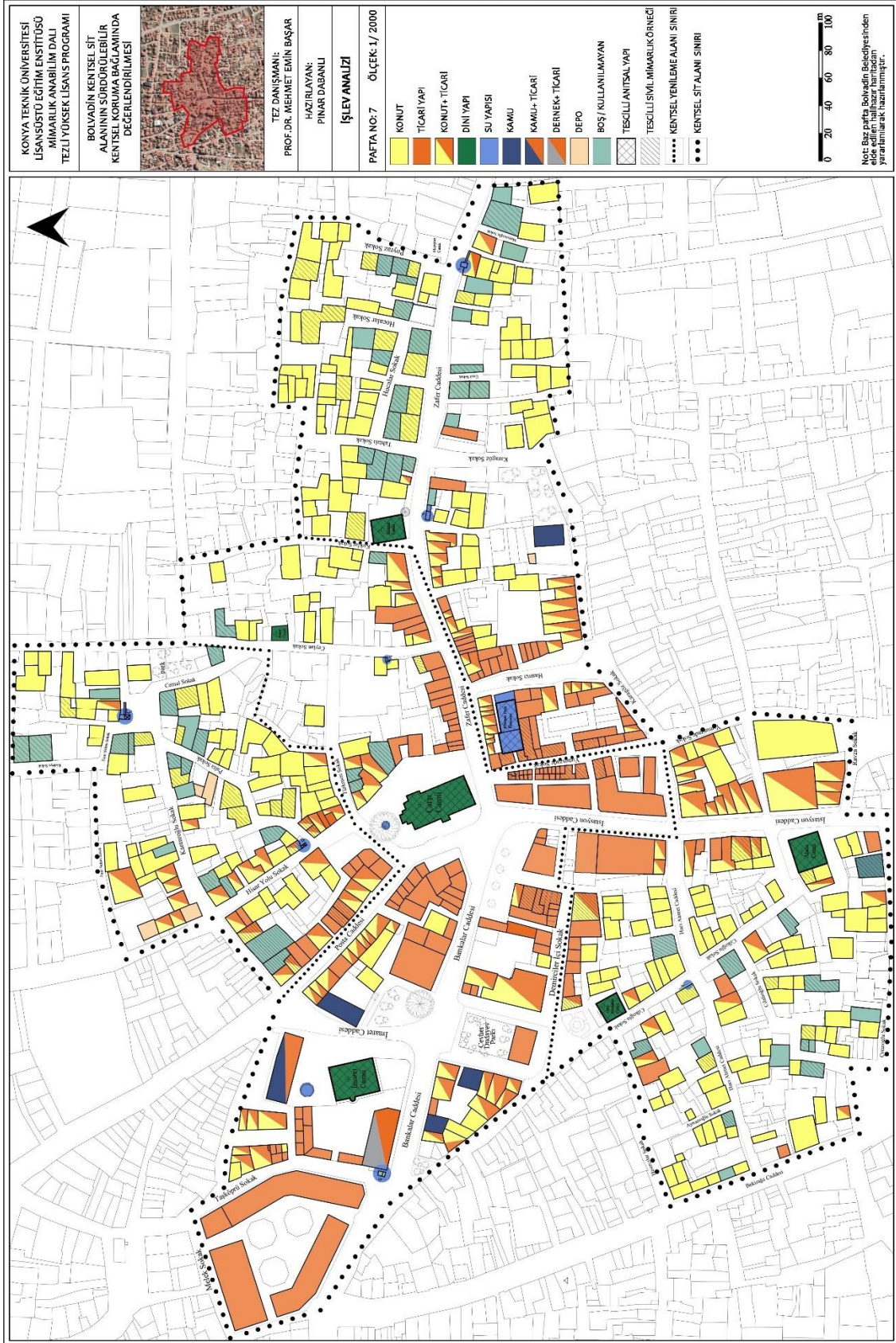
Alt katları dükkân, üst katları konut işlevli karma kullanım yapılar konut +ticari olarak değerlendirilmiştir. Çarşı dokusunun büyük bir bölümünü %21'lik oranla bu yapılar oluşturur. İstasyon Caddesi üzerindeki niteliksiz çok katlı yapıların ise zemin katları ticari, üst katları konut işlevi ile kullanılmaktadır. Konut +ticari işlevli yapılar genellikle İstasyon, Postane, Zafer Caddeleri ve Hisar Yolu Sokak üzerinde yer almaktadır. Alanda yapılan tespitler sonucunda pek çok yapının birden fazla işleve sahip olduğu görülmektedir.

Çalışma alanında 6 adet dini yapı, 8 adet su yapısı, 4 adet kamu yapısı yer almaktadır. Kamu yapıları muhtarlık binası gibi yapılardır. Çeşmeler ve hamam su yapısı olarak değerlendirilmiştir. Dini yapılar alandaki yapıların %1'ini oluşturmaktadır. Alandaki boş olup kullanılmayan yapılar %8'lik oranda bulunur. %1'lik kısmı depo işlevindeki yapılar oluşturur (Şekil 4.16, 4.17).

Şekil 4.16. İşlevsel dağılım analiz grafiği

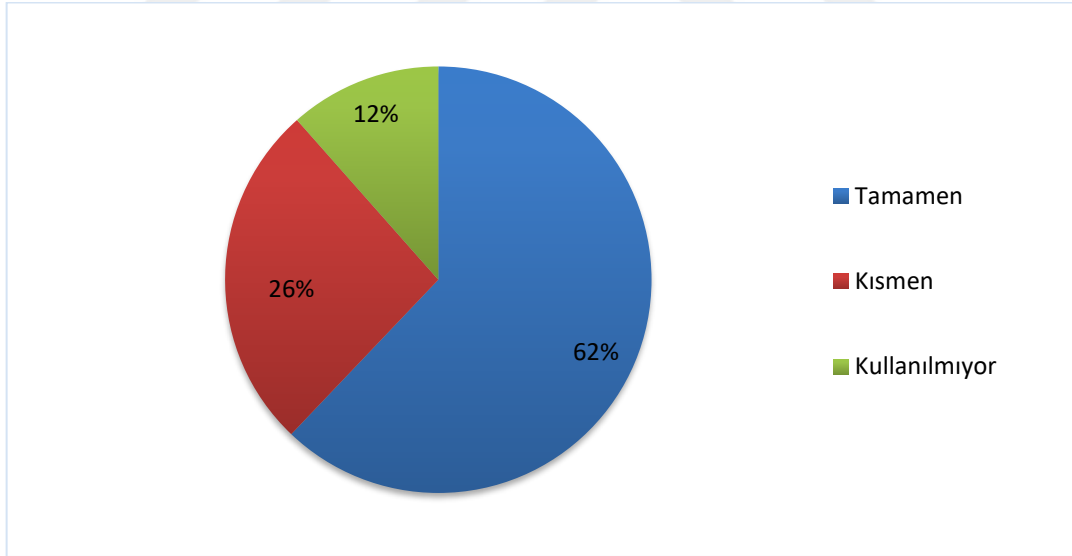

Şekil 4.17. İşlev analizi

4.1.8. Kullanım durumu

Çalışma alanındaki yapılar kullanım durumlarına göre, ‘tamamen kullanılan, kısmen kullanılan ve kullanılmayan’ olarak üç gruba ayrılmıştır. Yapılan analizler doğrultusunda alandaki yapıların %62’sinin tamamen kullanıldığı tespit edilmiştir. Kısmen kullanılan yapılar %26 orana sahip olup, büyük bir kısmı zemin katı ticari işleyle kullanılan, üst katları kullanılmayan yapılardır. Ekonomik sebeplerden ötürü bir kısmı kullanılan yapılar, kiracıların kullandığı yapılar ve bazı katlarında onarım sorunu olan geleneksel konutlar da kısmen kullanılan yapılar arasında yer alır. Çalışma alanında kullanılmayan yapıların ise %12 oranında olduğu görülmektedir. Bu grup yapılar genellikle yapısal durumu kötü ya da harap durumda olduğu için terk edilen tarihi yapılar ile mülkiyet sorunundan dolayı kullanılmayan yapılardır. Ayrıca alanda Zafer Caddesi, Kantaroğlu, Palta, Cilalioğlu ve Hocalar Sokakta yapısal durumu iyi olmasına rağmen kaderine terk edilmiş tarihi yapıların olduğu görülmektedir. Bu yapılar bakım yapılmadığı takdirde zamanla yok olma tehlikesi altındadır (Şekil 4.18, 4.19).

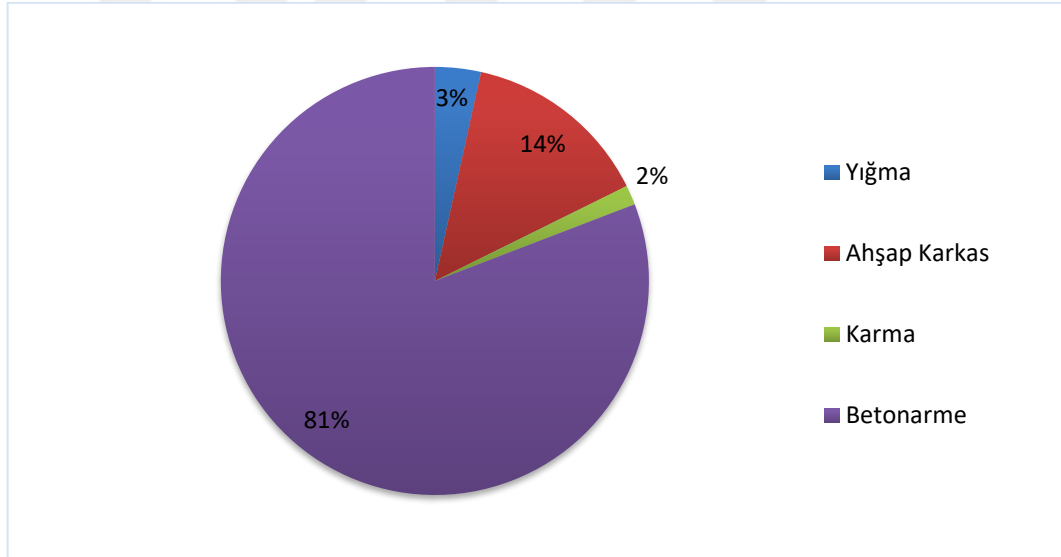

Şekil 4.18. Kullanım durumu analiz grafiği

4.1.9. Yapım tekniği ve malzeme

Çalışma alanındaki yapılar yapım tekniğine göre ‘yığma, ahşap karkas, karma ve betonarme’ olarak tanımlanmıştır. Yığma yapım tekniğine sahip yapılar genellikle taş nadiren de tuğladır. Alanda %3'lük orana sahip yığma yapıların çoğunluğu çarşı bölgesindeki anıtsal ve ticari yapılardır. Geleneksel yapım tekniğine sahip yapılarda su basman kotuna kadar yığma, üstü ahşap ya da tamamen ahşap olanlar ‘ahşap karkas’ yapı grubunu oluşturmaktadır. Alanda %14'lük oran ile sivil mimarlık örneklerinin büyük bir kısmı ahşap karkas yapım tekniğine sahiptir. Zemin katın taş ya da tuğla yığma, üst katların ahşap karkas sistemle inşa edildiği ‘karma’ olarak nitelendirilen yapılar ise alanda %2'lik orana sahiptir. Çalışma alanında tarihi değer olmayan yapılar çoğunlukla ‘betonarme’ teknikte inşa edilmiş olup, %81 oranındadır (şekil 4.20, 4.21).

şekil 4.20. Yapım tekniği ve malzeme analiz grafiği

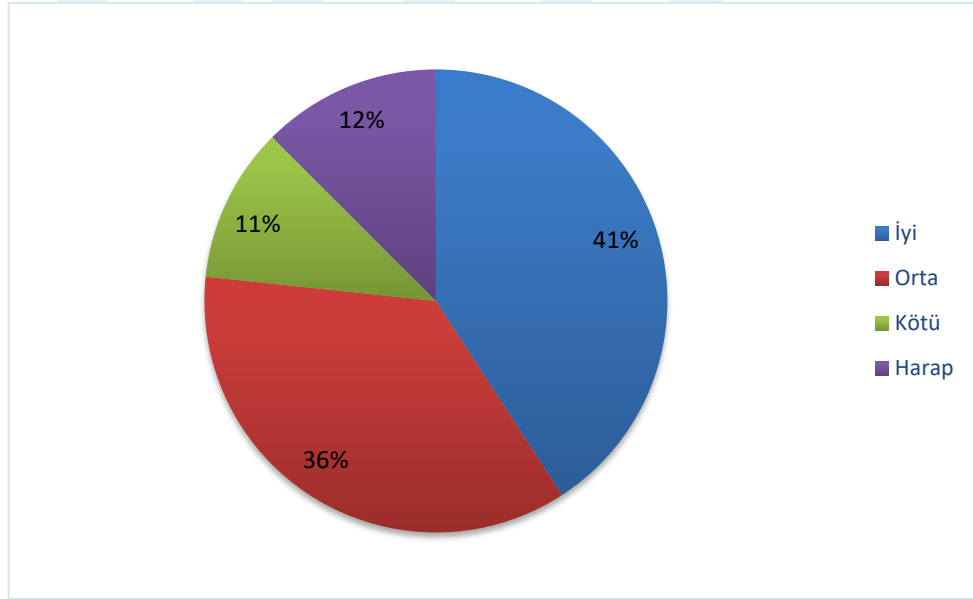

Şekil 4.21. Yapım tekniği ve malzeme analizi

4.1.10. Strüktürel durum

Çalışma alanında incelenen geleneksel yapıların strüktürel durumları ‘iyi, orta, kötü ve harap’ olarak sınıflandırılmıştır

Basit onarımla giderilebilecek bozulmalar ve ufak malzeme kayıpları gibi sorunlara sahip yapılar ‘iyi’ olarak değerlendirilmekte olup, tescilli yapıların %41’lik bölümünü oluşturmaktadır. Malzeme olarak yıpranmış, malzeme değişikliği ve kısmi onarım gerektiren yapılar ‘orta’ olarak değerlendirilmiştir. Alanda %36 oranında yer alır. Strüktürel açıdan ciddi hasarlı, taşıyıcı elemanlarda ve duvarlarda çatlaklara sahip yapılar ‘kötü’ olarak değerlendirilmiş olup, %11’lik dilimi oluşturur. Bir kısmı yıkılmış ya da yıkılmak üzere olan, yoğun malzeme kaybı olan, kullanılamaz haldeki harap olarak değerlendirilen yapılar ise alanda %12 oranında yer alır (Şekil 4.22, 4.23).

Şekil 4.22. Strüktürel durum analiz grafiği

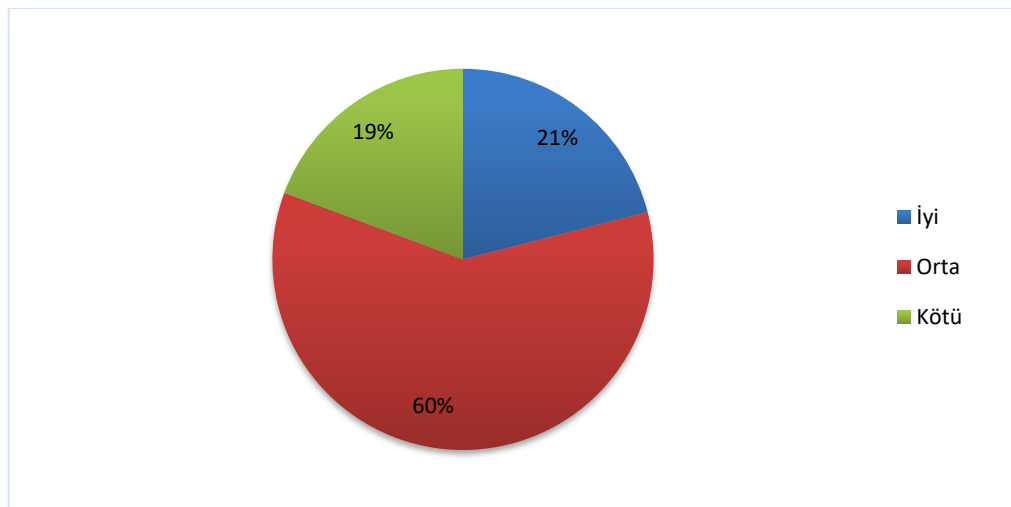

4.1.11. Korunmuşluk durumu

Çalışma alanındaki geleneksel yapıların korunmuşluk durumu ‘iyi, orta, kötü’ olarak değerlendirilmiştir. Betonarme ve niteliksiz malzemeyle yapılan yeni yapılar değerlendirmeye alınmamıştır. Korunmuşluk durumu analizi yapılırken, yapıların cephe, kütleli bütünlük, mimari eleman özellikleri dikkate alınmıştır.

Plan ve cephe özellikleri, yapı elemanları, malzeme ve yapım tekniği ile özgünlüğünü korumuş yapılar ‘iyi’ olarak değerlendirilmiş olup, alandaki geleneksel yapıların %21’lik bölümünün korunma durumu iyi olarak belirlenmiştir. Mimari özgünlüklerini kısmen koruyan, cephede kapı ve pencere gibi mimari elemanların ve kaplama malzemelerinin değişmiş olduğu, ancak kütleli bütünlüğün korunduğu, mimari karakteri okunabilen yapılar ‘orta’ olarak değerlendirilmiştir. Çalışma alanındaki geleneksel yapıların %60’lık oranla büyük kısmının orta durumda olduğu tespit edilmiştir. Özgün mimari özelliklerini büyük oranda yitirmiş, cephe düzeni ve özgün detayları kaybolmuş ya da niteliksiz eklerle orijinalinden tamamen farklılaşmış yapılar ‘kötü’ olarak değerlendirilmiş olup, %19’luk orana sahiptir.

Alanda %81 oranındaki betonarme yapılar tarihi dokuyu büyük ölçüde değiştirerek özgünlüğünü yitirmesine neden olmaktadır. Geleneksel yapılarda özgün cephe karakteri ile uyumsuz boyamalar, mimari elemanlardaki niteliksiz değişimler de yapıların özgünlüğüne zarar vermektedir. Bölgede özgün geleneksel konut dokusu büyük ölçüde yok olmuş cadde ve sokaklar; Zafer, İstasyon, Bankalar, Posta ve Hacı Ahmet Caddesi ile Cılkoğlu, Türkmen ve Hisar Yolu Sokaktır (Şekil 4.24, 4.25).

Şekil 4.24. Korunmuşluk durumu analiz grafiği

4.1.12. Tipolojik özellikler

4.1.12.1. Cephe tipolojisi

Çalışma alanındaki geleneksel konut dokusunu oluşturan 19.yy sonu 20.yy başında inşa edilen sivil mimarlık örnekleri cephe özellikleri kapsamında incelendiğinde farklı tipolojilerin olduğu görülmektedir. Yapılar cephe özelliklerine göre ‘düz’ ve ‘çıkmalı’ olarak iki ana gruba ayrılmıştır (Çizelge 4.1).

Düz cepheli yapılar ‘düz’ ve ‘üçgen alınlıklı’ olarak iki gruba ayrılmıştır. Düz cepheli yapılar genellikle ortadan girişli, zemin ve zemin+1 katlı yapılardır. Bu gruptaki yapılar genellikle düz alınlıklı olup, zemin+1 katlı yapılarda üçgen alınlığa nadiren rastlanmaktadır. Alanda düz cepheli yapıların sayısı oldukça azdır.

Genellikle iki veya üç katlı olan çıkmalı yapılar ‘düz çıkmalı’ ve ‘gönye çıkmalı’ şeklinde iki gruba ayrılmıştır. Düz çıkmalı yapılar da çıkmanın cephedeki konumuna göre ‘yandan, ortadan ve cephe boyunca çıkmalı’ olmak üzere 3 alt grupta incelenmiştir. Alandaki yapıların büyük bir kısmını ‘cephe boyunca çıkmalı’ ve ‘yandan çıkmalı’ yapı grubu oluşturmaktadır. Ortadan çıkmalı yapılar simetrik düzene sahiptir (Şekil 4.26, 4.27 ve 4.28).

Şekil 4.26. Zafer Caddesi No:98 ortadan çıkmalı cephe örneği

Şekil 4.27. Tahtalı Sokakta iki yandan çıkmalı cephe örneği

Şekil 4.28. Zafer Caddesi No:57 cephe boyunca çıkmalı yapı örnekleri

Yapılara giriş ‘ortadan’ ve ‘yandan’ olmak üzere iki grupta ele alınmıştır. Ortadan girişli yapılar simetrik, yandan girişli yapılar ise asimetrik cephe düzenindedir. Tek yandan çıkmalı yapılar çıkmanın alt hizasında yandan girişlidir. Ortadan ve iki yandan çıkmalı yapılar, ortadan girişlidir. Cephe boyunca çıkmalı yapı grubunda ise yapıya giriş ortadan ve yandan olarak çeşitlilik göstermektedir. Alanda yer alan diğer yapı grubu gönyeli yapılarda girişler çoğunlukla ortadan olup, yandan girişe sahip yapılar da nadiren görülmektedir.

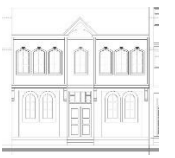

Bina girişleri çoğunlukla yol cephelerinden sağlanmakla birlikte yan cepheden ya da avlulu girişlere de rastlanmaktadır. Giriş kapıları genellikle yol seviyesinde olup, cephe ortasında ve yanda olmak üzere farklılık gösterir. Bunun yanı sıra girişlerin bir niş şeklinde cephe yüzeyinden içeri alındığı ve zeminden birkaç basamak merdivenle yükseltildiği örnekler de görülmektedir (Şekil 4.29, 4.30).

Şekil 4.29. Ceylan Sokak No:21 girişin niş şeklinde içeri alındığı yapı örneği
Şekil 4.30. Tahtalı Sokak No:4 merdiven sahanlıklı yapı örneği

Çizelge 4.1. Cephe tipolojisi (Çizimler Belediye arşivinden yararlanılarak hazırlanmıştır.)

		Düz Cephe		Çıkmalı Cephe			
		Düz Alınlıklı	Üçgen Alınlıklı	Düz Çıkmalı		Gönyeli Çıkmalı	
Ortadan Girişli		 242 ada 2 parsel	 236 ada 1 parsel	Yandan	 200 ada 1-2 parsel	 236 ada 2 parsel	 243 ada 14 parsel
					 236 ada 12 parsel	 243 ada 13 parsel	 247 ada 28 parsel
			 266 ada 5 parsel		 276 ada 28 parsel	 266 ada 3-4 parsel	
Ortadan Girişli				Ortadan	 204 ada 1-22 parsel	 241 ada 4 parsel	
					Cephe boyunca	 274 ada 18 parsel	
				 242 ada 1 parsel		 241 ada 5-6 parsel	
Yandan Girişli					 200 ada 59- 60 parsel		
					 243 ada 15 parsel	 243 ada 16 parsel	

4.1.12.2. Mimari elemanlar

Kapılar

Çalışma alanındaki yapıların ana giriş kapıları ‘tek kanatlı’ ve ‘çift kanatlı’ olarak iki grupta ele alınmıştır (Çizelge 4.2). Kapılar çoğunlukla çift kanatlı ahşap kapıdır. Çift kanatlı kapılar da ‘penceresiz’, ‘üstü pencere’li’, ‘üstü ve yanı pencere’li şeklinde ayrılmıştır. Çift kanatlı üstü pencere’li yapıların sayısı diğerlerine oranla daha fazladır (Şekil 4.31). Bu yapılarda kapının üzerindeki tepe pencere’leri girişi aydınlatmaktadır. Üstü ve yanı pencere’li örneklere nadiren rastlanmaktadır (Şekil 4.32). Alandaki bazı yapılarda 19.yy. süsleme özelliklerini yansıtan bezemeli ahşap kapı örnekleri görülmektedir. Bazı ahşap kapıların bozulma, çürüme, bakımsızlık gibi nedenler yüzünden demir ya da çelik kapılarla değiştirildiği gözlenmiştir.

Özgün demir kapıların çift kanatlı ve tek kanatlı örneklerini alanda nadiren görmek mümkündür. Bu kapıların üzerinde girişi aydınlatan kemerli tepe pencere’leri bulunur.

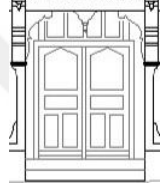
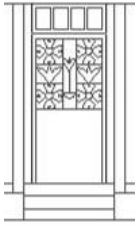

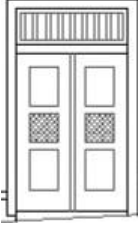
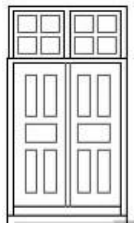
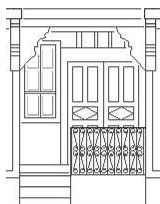
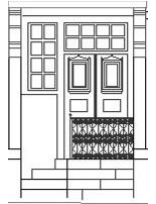
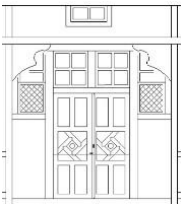

Şekil 4.31. Cilalhoğlu ve Kadriye Sokakta üstü pencere’li çift kanatlı kapı örnekleri

Şekil 4.32. Zafer Caddesi No:63 ve Kantaroğlu Sokak No:40 üstü ve yanı pencereli çift kanatlı kapı örnekleri, Tahtalı Sokak No:2 penceresiz çift kanatlı kapı örneği

Çizelge 4.2. Kapı tipolojisi (Çizimler Belediye arşivinden yararlanılarak hazırlanmıştır.)

	Tek Kanatlı	Çift Kanatlı
Penceresiz (Düz hatıllı)	 200 ada 1-2 parsel	 276 ada 28 parsel
Üstü Pencereli	 236 ada 1 parsel	 236 ada 2 parsel 243 ada 14 parsel 243 ada 16 parsel
Üstü ve Yanı Pencereli		 236 ada 12 parsel 242 ada 1 parsel 242 ada 2 parsel

Pencereler

Özgün pencereler ‘kanatlı’ ve ‘giyotin’ olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır (Çizelge 4.3). Pencerelerin çoğu ahşap giyotin ya da çift kanatlı olup, kemerli pencere örnekleri de görülmektedir (Şekil 4.33). Kagir yapılarda basık kemerli pencereler kullanılmıştır. Kemerli ve düz hatlı pencerelerde 1/1, 1/2, 1/3, 2/3, 3/4 ve daha farklı oranlar görülmekle birlikte genellikle 1/2 oranına sahip olan pencereler dikdörtgen sade pervazlıdır.

Yapılarda zemin kat pencerelerinin boyutları genellikle üst kat pencerelerine göre daha küçük olup, üst kat pencereleri genellikle ahşap kafeslidir (Şekil 4.34). Bodrum veya zemin katlarında havalandırma penceresi olan yapılar da görülmektedir. Çalışma alanındaki birçok yapıda özgün ahşap pencerelerin PVC pencerelerle ya da yeni ahşap pencerelerle değiştirilerek özgünlüğünü kaybettiği görülmektedir.

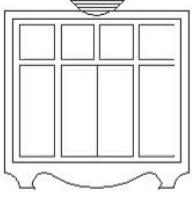
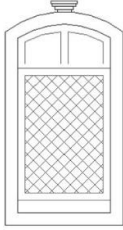
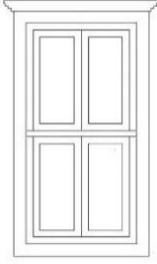
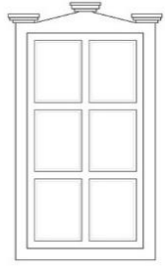
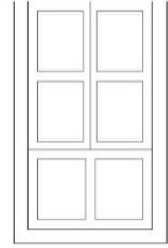
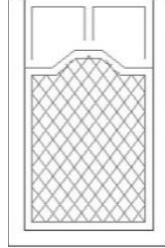
Şekil 4.33. Kantaroğlu Sokak No:40 ve Hocalar Sokak No:4 1/2 oranında özgün ahşap giyotin pencere örneği

Şekil 4.34. Cilaloğlu Sokakta alt katta demir parmaklıklı, üst katta ahşap kafesli kemerli pencere örneği

Çizelge 4.3. Pencere tipolojisi (Çizimler Belediye arşivinden yararlanılarak hazırlanmıştır.)

	1/1 Oranlı	1/2 Oranlı
Kanatlı	 <p>237 ada 3 parsel</p>	 <p>276 ada 28 parsel</p>
Giyotin		 <p>204 ada 1-22 parsel</p> <p>247 ada 28 parsel</p> <p>200 ada 1-2 parsel</p> <p>274 ada 18 parsel</p>

Dekoratif ögeler

Çalışma alanındaki geleneksel konutların cephelerinde çıkma destek elemanları profilli, süslemeli ya da sade olarak karşımıza çıkmaktadır. Çoğunlukla sade ahşap olup, ahşap payandaların yanında taş ve demir konsollara da rastlanmaktadır. Çıkmaların altında yer alan ahşap payanda ve eliböğründeler taşıyıcı özelliğinin yanında bezeme unsuru olarak da cepheye görsel zenginlik katmaktadır (Şekil 4.35). Alanda süsleme bakımından sade mimariye sahip yapılar hem süsleme hem de kat ve saçak hizasını belli etmek amacıyla kat silmeleri ile kuşatılmıştır (Şekil 4.36).

Şekil 4.35. Ümit Sokak ve Cilaloğlu Sokakta sade ahşap payanda örnekleri

Şekil 4.36. Cilaloğlu Sokakta cephede kat silmeleri örneği

4.2. Çalışma Alanının Sosyal Özellikleri

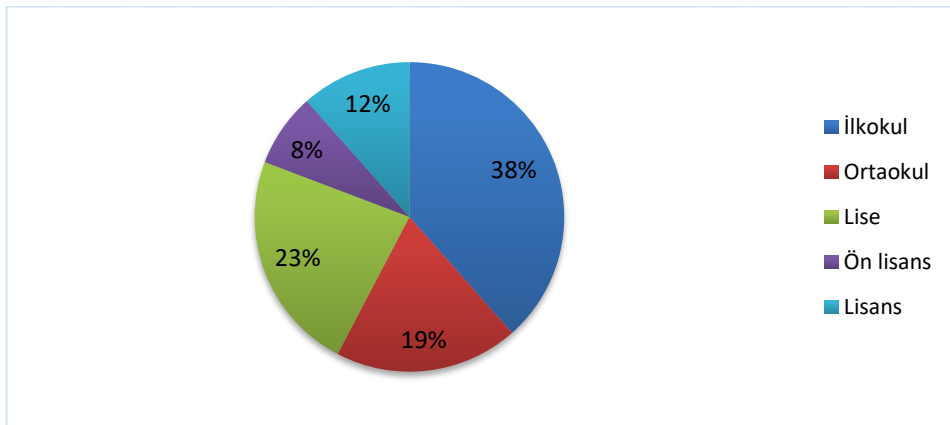
Çalışma alanında 17'si konut, 9'u ticari işlevli olmak üzere 26 adet tescilli yapıda, yapı malikleri ve kullanıcıları ile anket çalışması yapılarak alanın sosyo-ekonomik yapısı ve yaygın koruma bilinci belirlenmeye çalışılmıştır.

Konut yapılarında konut- aile bilgileri, yapı-çevre bilgileri ve koruma-yenileme bilgileri sorgulanmış, ticari yapılarda ise yapı-çalışan bilgileri, yapı-çevre bilgileri, koruma-yenileme bilgilerini içeren sorular yöneltmiştir (EK-1).

4.2.1. Demografik bilgiler

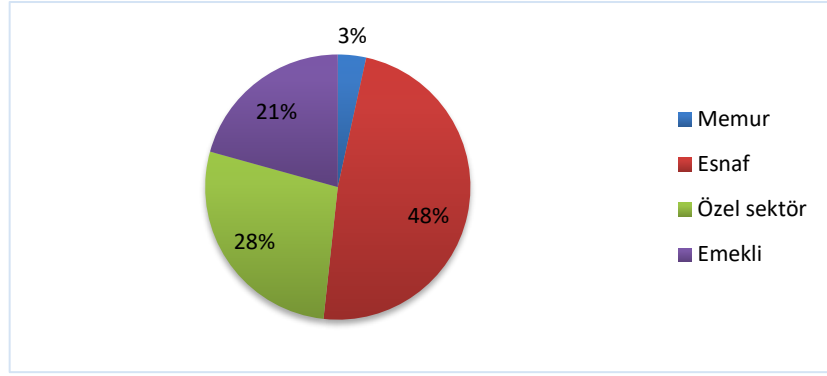
Öncelikle alanın sosyal ve ekonomik yapısını belirlemeye yönelik bölge sakinlerinin eğitim durumu, meslek, aylık gelir ve sosyal güvenlik durumu tespit edilmiştir.

Bölge sakinlerinin %38'i ilkokul, %19'u ortaokul, %23'ü lise, %8'i ön lisans, %12'si lisans mezunudur (Şekil 4.37). Bölgenin eğitim seviyesinin yüksek olmadığı anlaşılmaktadır.

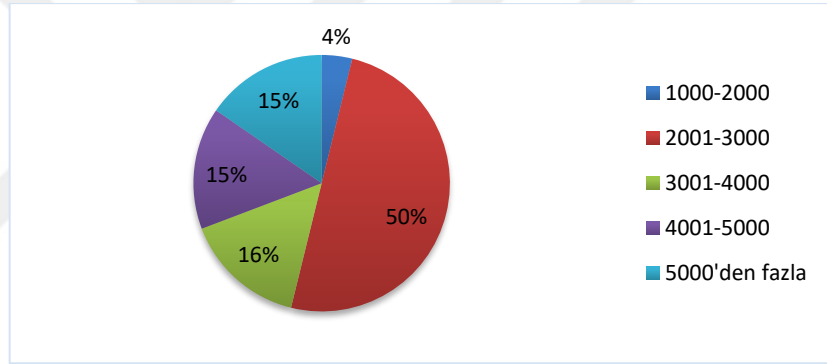
Şekil 4.37. Eğitim durumu

Bölge sakinlerinin meslek dağılımları, %48'lik oran ile esnaf, %28 oranında özel sektör, %21 oranında emekli, %3'ünün de memur olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.38).

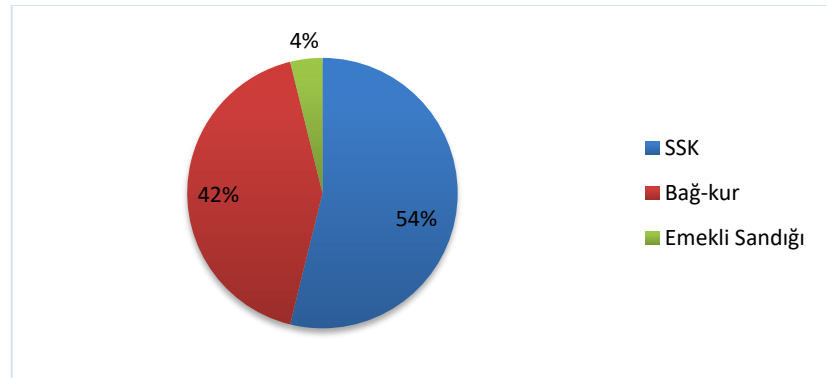
Şekil 4.38. Meslek grupları

Bölge sakinlerinin aylık gelirlerinin %4'ünün 1000-2000 TL arası, %50'sinin 2001-3000 TL arası, %15'inin 3001-4000 TL arası, %15'inin 4001-5000 TL arası, geriye kalan %15'inin ise 5000 TL'den fazla olduğu belirlenmiştir (Şekil 4.39).

Şekil 4.39. Aylık gelir durumu

Katılımcılara sosyal güvencesi sorulduğunda %54'lük kısmının SSK, %42'sinin Bağ-kur, %4'ünün Emekli sandığı olarak tespit edilmiştir (Şekil 4.40).

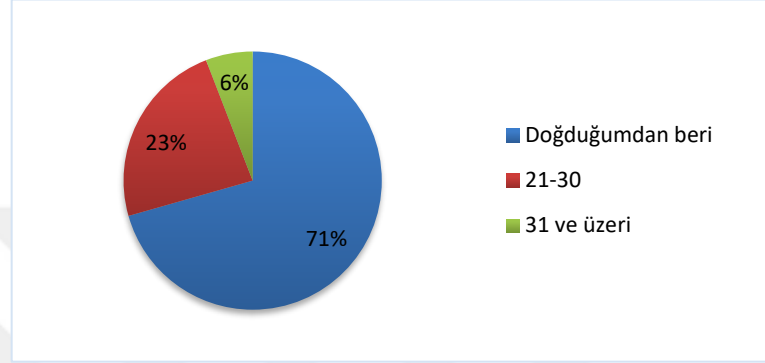

Şekil 4.40. Sosyal güvence durumu

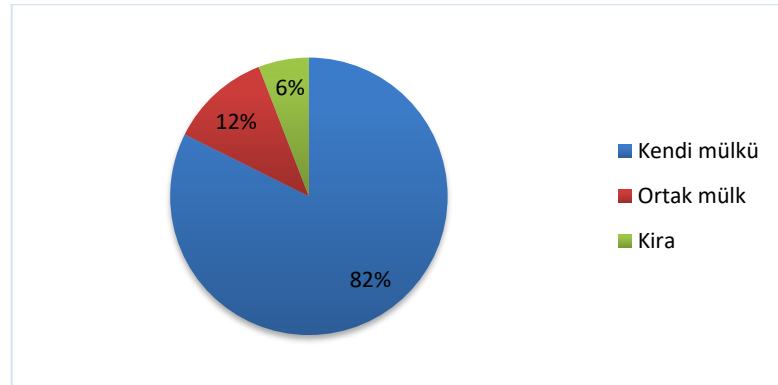
4.2.2. Konut-aile bilgileri

İkinci aşamada konut ve ticari işlevli yapılara ayrı ayrı anket yapılmıştır. Konut yapı kullanıcıları kaç yıldır Bolvadin’de yaşadıkları sorusuna, %71’lik oran ile büyük kısmı doğduğundan beri, %23’ü 21-30 yıl arasında, %6’sı 31 ve üzeri yıldır yaşadığı yanıtını vermiştir (Şekil 4.41).

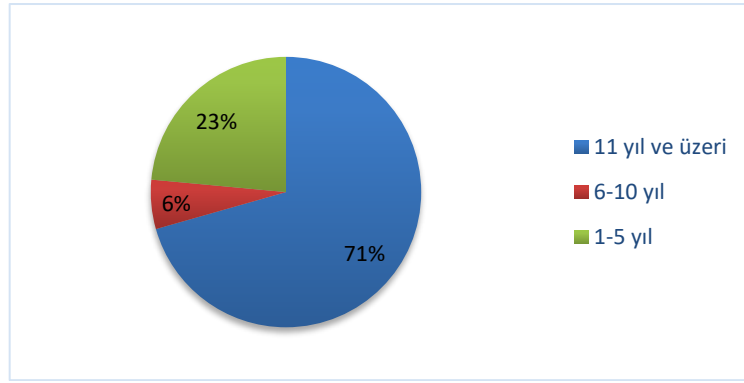
Şekil 4.41. Kullanıcıların Bolvadin’de yaşama süreleri

Konutların mülkiyetinin %82’sinin kendi mülkü, %12’sinin ortak mülk ve %6’sının kiracı olduğu tespit edilmiştir. Kiracıların ödedikleri kira bedellerinin düşük olduğu belirlenmiştir (Şekil 4.42).

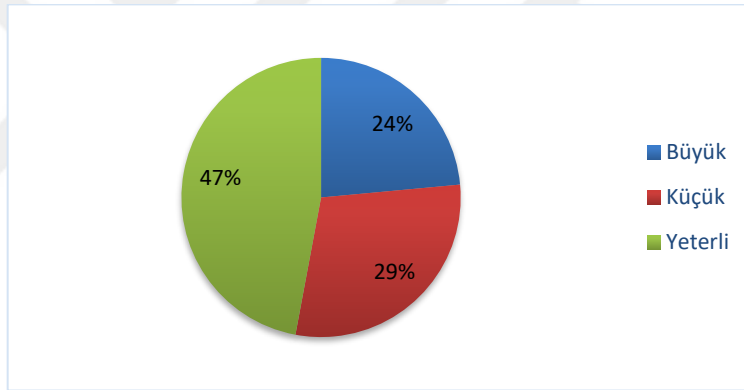
Şekil 4.42. Konut mülkiyet dağılımı

Kullanıcıların evlerde yaşam süresi dağılımı, %71’i 11 yıl ve üzeri, %6’sı 6-10 yıl arasında yaşadığını, %23’ü ise 1-5 yıl arasında yaşadığını belirtmiştir (Şekil 4.43). Konutlarda yaşayan kişi sayına bakıldığında %70 oranında 1-4 kişi, %24 oranında 5-10 kişi, %6 oranında 11 ve üzeri kişinin yaşadığı tespit edilmiştir.

Şekil 4.43. Konutlarda yaşam süresi dağılımı

Hane sakinlerinin konutların büyüklükleri ile ilgili düşünceleri sorulduğunda %47'si yeterli, %29'u küçük ve %24'ü büyük bulduğunu belirtmiştir (Şekil 4.44). Yapılardaki oda sayısı %82 oranında 5 ve üzeri iken, %18 oranında 4 odalıdır. Yapı malzemesi ahşap ve kerpiçtir.

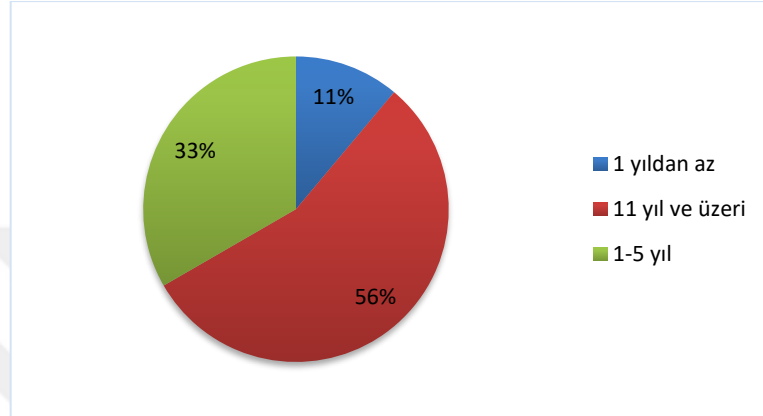
Şekil 4.44. Konut büyüklük durumu

Konutların %35'inde eklenen çıkarılan mekanlar yer alırken, %65'i orijinal halindedir. Konutlarda yapılan değişiklikler ise çoğunlukla özgün pencerelerin PVC esaslı pencerelerle değiştirilmesi, döşeme yenilenmesi, banyo, tuvalet, mutfak gibi mekanların eklenmesi, çatı onarımı, cephe kaplamasının yenilenmesi olduğu tespit edilmiştir. Konutların %10'unun rekonstrüksiyon ile yeniden yapıldığı bilgisine ulaşılmıştır.

Konutların %59'unun bahçeli, %41'inin ise bahçesiz olduğu tespit edilmiştir. Bahçeli evlerin sebze yetiştirme, oturma, ahır, depo şeklinde değerlendirildiği görülmektedir. Hane sakinlerinin %94'lük oran ile büyük kısmının evinden taşınmak istemediği, %6'sının ise taşınmak istediği tespit edilmiştir.

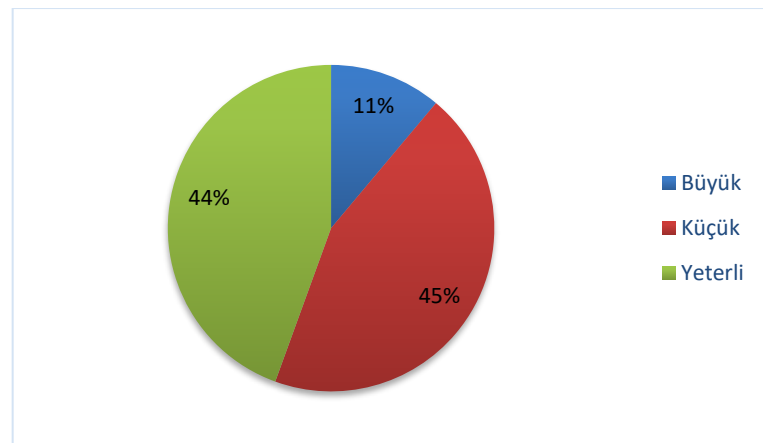
4.2.3. Yapı-çalışan bilgileri

Ticari yapılarda kullanıcıların %11'i 1 yıldan az zamandır, %33'ü 1-5 yıldır, %56'sı ise 11 ve üzeri yıldır çalıştıkları tespit edilmiştir (Şekil 4.45). Dükkânda çalışan kişi sayısına bakıldığında %67 oranında 1-4 kişi, %33 oranında 5-10 kişi çalışmaktadır. Dükkanlar mülkiyet durumuna göre %56'sı kiracı, %44'ü kendi mülküdür.

Şekil 4.45. Ticari yapılarda çalışma süresi dağılımı

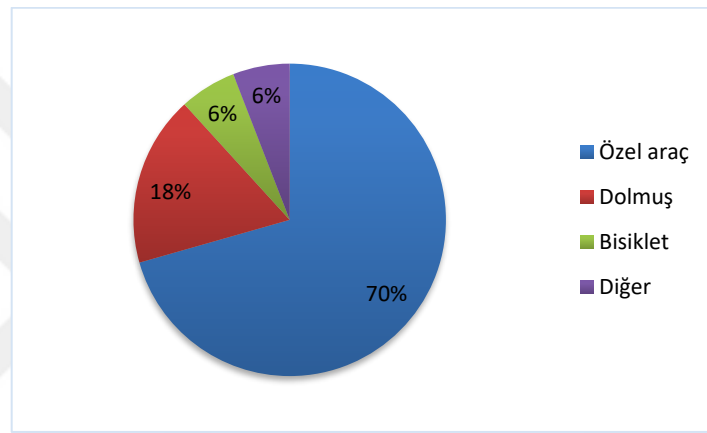
Dükkan kullanıcılarının %45'i yapının yeterli olduğunu, %44'ü küçük, %11'i ise büyük olduğunu düşünmektedir (Şekil 4.46). Dükkanlarda kullanılan oda sayısı dağılımı; %67 oranında 1 oda, %22 oranında 4 oda, %11 oranında 5 oda ve üzeridir. Yapıların hiçbirinde bahçe bulunmamaktadır.

Şekil 4.46. Dükkan büyüklük durumu

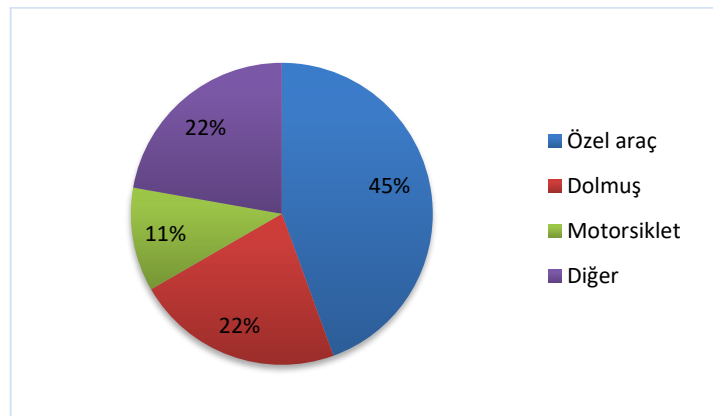
4.2.4. Yapı-çevre bilgileri

Konut sakinlerinin %69'u oturduğu mahalleden memnunken, %31'i memnun olmadığını belirtmiştir. Mahallede çevre kirliliği, gürültü, altyapı, ulaşım gibi sorunlar yaşanmaktadır. Konut sakinleri mahalleli ile aralarının iyi olduğunu ancak mahallede komşuluk ilişkilerinin giderek zayıfladığını belirtmişlerdir. Bunun yanında konutların çarşı merkezine yakın olduğunu ve her yere ulaşımın kolay olduğunu ifade etmişlerdir. Ulaşımında kullanıcıların %70'i özel araç, %18'i dolmuş, %6'sı bisiklet ve %6'sı motorlu ve diğer araçları tercih etmektedir (Şekil 4.47).

Şekil 4.47. Konut sakinlerinin ulaşımında tercih ettiği araç dağılımı

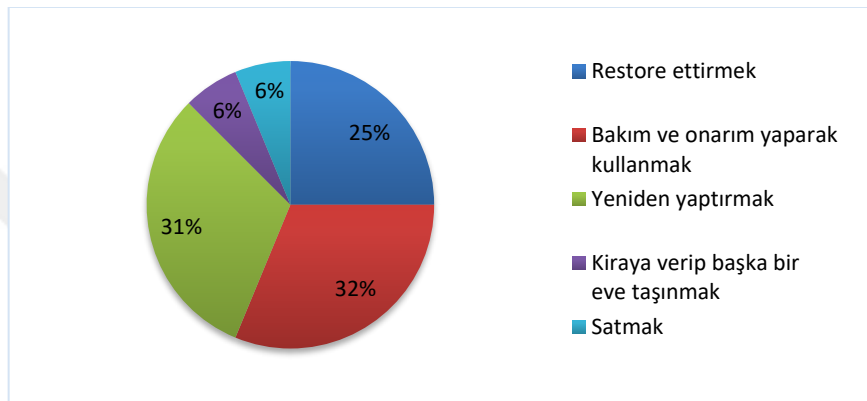
Dükkan çalışanlarının da %90 oranında yaşadıkları çevreden memnun oldukları belirlenmiştir. Bölgede altyapı, gürültü gibi sorunlar yaşanmaktadır. Ulaşımında çalışanların %44'ünün özel araç, %22'sinin dolmuş, %11'inin motosiklet tercih ettiği ve %22'sinin araç kullanmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.48).

Şekil 4.48. Çalışanların ulaşımında tercih ettiği araç dağılımı

4.2.5. Koruma-yenileme bilgileri

Konut ve dükkân sahiplerinin yapıları koruma fikrine yaklaşımları ve koruma konusundaki bilinç düzeyini belirlemek amacıyla çeşitli sorular yöneltilmiştir. Konut sahiplerinin %69'u evinden memnun olduğunu, %31'i ise memnun olmadığını belirtmiştir. Bu bağlamda konut sahiplerinin %25'i evlerini restore ettirmek, %32'si bakım ve onarım yaparak kullanmak isterken, %31'i yeniden yaptırmak, %6'sı kiraya verip başka bir eve taşınmak, geriye kalan %6'sı ise satmak istemektedir (Şekil 4.49).

Şekil 4.49. Konut sahiplerinin yapı hakkındaki görüşleri

Konut kullanıcılarının %57'si geleneksel konutları korumaya değer bulduğunu ve bu evlerde yaşamak istediğini, %43'ü de korunmaması gerektiğini ve yeni yapılarda yaşamak istediğini belirtmiştir. Konutların %56'sında daha önce bakım, onarım, restorasyon çalışmaları yapıldığı, %44'ünde herhangi bir çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir.

Konutlarda kullanıcılar banyo, mutfak onarımı, ısı yalıtımı, doğalgaz, çatı onarımı gibi kapsamlı onarımlar yapmak istediklerini belirtmiştir. Ancak yasal süreçlerin çok uzun olması, maddi yetersizlik, bilinçsizlik, ortak mülkiyet sorunları gibi nedenlerle yapıların onarımı yapılamamaktadır.

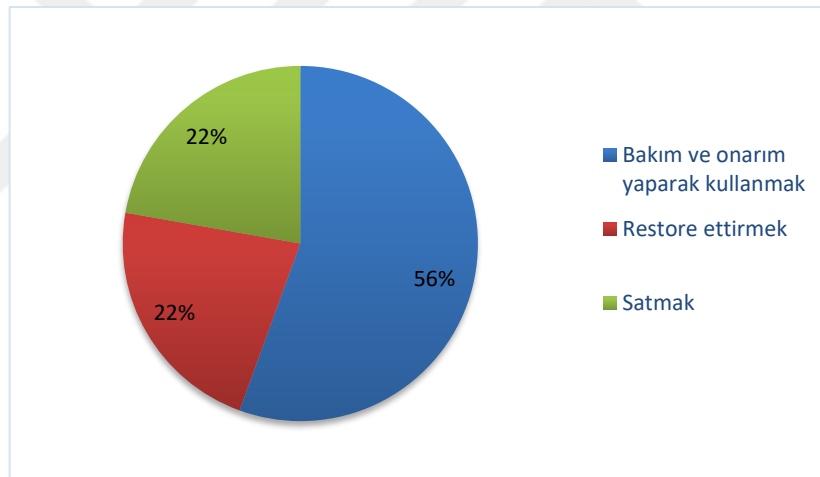
Konut sahiplerinin %81'lik oranla büyük kısmı geleneksel yapı onarımları için devletin sağladığı kredi ve fonlardan haberi olmadığını belirtmiştir. Konut sahiplerinin %56'sı devlet tarafından teknik ekip desteği ve faizsiz uzun vadeli kredi sağlanması durumunda değerlendirebileceklerini belirtmiştir. Kalan %44'lük kısmı ise kurumsal prosedürün uzun sürmesi, kredileri geri ödeme konusundaki endişeler, vakit bulamama gibi gerekçelerle restore ettirmek istemediğini belirtmiştir.

Konut sahiplerine evlerini restore ettirerek turizme kazandırma konusundaki fikirleri sorulmuş, ev sahiplerinin %50'si turizm amaçlı kullanma fikrine sıcak bakarken, %50'si de istemediğini belirtmiştir.

Konut sahiplerinin %94'lük oranla tamamına yakını Bolvadin'in kentsel sit alanı olduğunu ve evlerinin sit alanında yer aldığını biliyorken, %6'sı haberi olmadığını belirtmiştir. Kentsel yenileme alanından ise %47'lik kısım haberdar iken, %53'lük kısmı haberdar değildir. Konut sahiplerinin %35'i koruma amaçlı imar planı ve yapılan projelerden haberdar iken, %65'lik kısmının haberi olmadığı tespit edilmiştir.

Dükkan sahipleri ile yapılan anketlerden elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların %56 oranında yapıdan memnun oldukları, %44 oranında memnun olmadıkları belirlenmiştir. Kiracılar bu konuda görüş belirtmemiştir. Dükkan sahiplerinin %56'sı dükkanlarını bakım ve onarım yaparak kullanmak ve %22'si restore ettirmek isterken, %22'si ise satmak istemektedir (Şekil 4.50).

Şekil 4.50. Dükkan sahiplerinin yapı hakkındaki görüşleri

Dükkan sahiplerinin %67'si geleneksel yapıları korunmaya değer bulurken, %33'ü bulmadığını belirtmiştir. Dükkan sahiplerinin tamamı Bolvadin'in kentsel sit alanı olduğunu ve mülklerinin sit alanında yer aldığını bilmektedir. Bunun yanında %67'si kentsel yenileme alanından haberi olduğunu, %33'ü haberi olmadığını belirtmiştir. Dükkan sahiplerinin %44'ü koruma amaçlı imar planı ve yapılan projelerden haberdar iken, %55'lik kısmının haberi olmadığı tespit edilmiştir.

Çizelge 4.4. Kentsel sit alanı hakkındaki aşağıdaki ifadelere katılma düzeyinizi belirtiniz. İlgili kutucuğa X işareti koyunuz.

Kentsel Sit Alanı ile ilgili ifadeler	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Bolvadin'in tarihi kent dokusu ve tarihi yapılar korunmalıdır.	11	9	1	3	2
–Bolvadin kentsel sit alanında yapılan koruma, onarım, bakım ve çevre düzenleme çalışmaları yeterlidir.	0	1	1	12	12
Bolvadin kentsel sit alanında yer alan açık-yeşil alan ve parklar yeterlidir.	0	5	6	5	10
Kentsel sit alanı içerisindeki tarihi ve kültürel yapılara yeterince bakım yapılmaktadır.	0	2	1	9	14
Bolvadin kentsel sit alanında yapılan uygulamalar tarihi dokuyu yeniden canlandırmıştır.	0	1	2	4	19
Bolvadin kentsel sit alanında yapılan kentsel koruma ve yenileme çalışmaları bölgenin turizme kazandırılması açısından önemlidir.	7	13	3	0	3
Bolvadin halkı tarihi ve kültürel yapıları koruma konusunda bilinçli ve duyarlı davranmaktadır.	0	2	2	12	10
Devlet /Belediye koruma ve restorasyon çalışmalarında üzerine düşen görevi yapmaktadır.	0	4	4	8	10
Devlet tarafından koruma, yenileme ve restorasyon çalışmalarında mülk sahiplerine uygun koşullarda maddi destek sağlanmalıdır.	14	11	1	0	0
Kentsel sit alanında yapılacak koruma ve yenileme çalışmalarında karar alma süreçlerine yerel halkın katılımı sağlanmalıdır.	14	12	0	0	0
Bolvadin'de sit alanında yapılan çalışmalarda koruma uygulamaları öncelikli olmalıdır.	12	10	2	1	1
Bolvadin kentsel sit ve yenileme alanı ile ilgili yapılan çalışmalardan mülk sahipleri mağdur olmuştur.	6	7	8	5	0
Kentsel sit alanındaki yeni ve çok katlı yapılar tarihi doku ile uyumsuzdur.	9	8	4	5	0
Bolvadin çarşısı dokusunda yer alan ilan ve reklam tabelaları tarihi dokuya zarar vermektedir.	4	11	7	4	0

5. ÇALIŞMA ALANININ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1. Fiziksel Değerlendirme

5.1.1. Güçlü Yönler

Çalışma alanının sahip olduğu değerler doğal ve fiziksel çevre, ulaşım, sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan ortaya konmuştur. Bu bağlamda Eski Hükümet meydanı ve Çarşı Camii yanında yer alan anıt çınarlar, bahçeli konutlar, arazi yapısının engebesiz olması ve alanın güneyindeki Eber Gölü doğal çevrede bölge için önemli değerlerdir.

Fiziksel çevrede, Bolvadin tarihi kent dokusunu oluşturan anıtsal yapılar ve geleneksel konutların özgün işlevi ile kullanılması ve tarihi ticaret dokusundaki yapıların günümüzde varlığını sürdürmesi alandaki başlıca değerlerdir. Bunun yanı sıra geleneksel konut dokusunda cephe tipolojisi çeşitliliği, günümüze ulaşan özgün geleneksel kapı ve pencere örnekleri, cihannümalı yapılar, yöreye özgü üçgen alınlık-yarım kubbe sistemi ve bu öğelerin yeni yapılarda kullanılması (Şekil 5.1), sağlıklaştırma çalışmaları yapılan sokaklar ve geleneksel sokak karakterini zenginleştiren organik dokuya sahip çıkmaz sokaklar alan için diğer önemli değerler olarak sıralanabilir (Şekil 5.2, 5.3).

Şekil 5.1. Bankalar Caddesinde üçgen alınlık-yarım kubbe sisteminin yeni yapılarda kullanım örneği

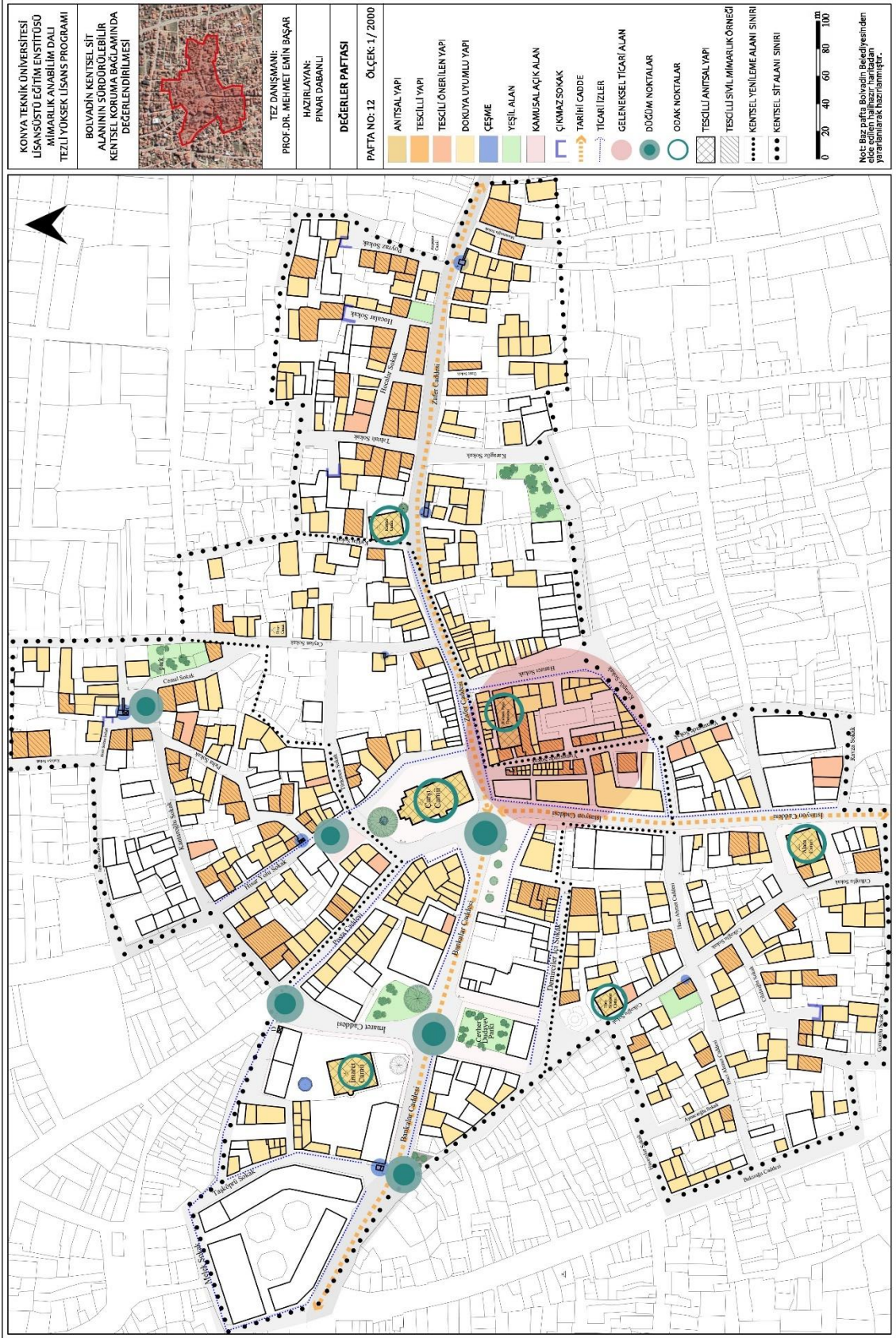
Şekil 5.2. Zafer Caddesinin sokak sağlıklaştırma öncesi (Belediye arşivi) ve sonrası görünümü

Ulaşım açısından kent merkezinin önemli yolların birleşiminde yer alması bölgeye önemli konum avantajı sağlamaktadır. Alanda her noktaya yürüme mesafesinde ulaşım sağlanabilmesi ve sit alanı içerisinde araç trafiğine kapatılmış yaya yollarının çoğunlukta olması yaya erişilebilirliğini kolaylaştırmaktadır. Bankalar Caddesinde yayalaştırma yapılması alandaki hareketliliği artırmıştır.

Zengin bir tarihsel geçmişe sahip Bolvadin'in tarihin bütün devirlerini yaşamış olması, tarihi kent merkezindeki anıtsal yapılar ve geleneksel konut dokusu kültürel zenginliğin en önemli göstergeleridir. Günümüzde geleneksel mahalle kültürünün sürdürülmesi ve yerel ticari kimliğin korunması, alanda özgün işlevi ile kullanılan 13.yüzyıla ait Alaca Camii, 15. yüzyıl yapısı Lala Sinan Paşa İmaret Camii ve Geç Osmanlı dönemi çeşmeleri tarihi dokuyu sosyo-kültürel açıdan zenginleştiren unsurlardır.

Çarşı dokusunda İstasyon Caddesi ve Zafer Caddesi üzerinde yer alan dükkanlar, Bedesten içindeki geleneksel ticari yapılar ve tarihi Buğday Pazarının yerel ekonomiyi sürdürmesinin yanında ayakkabı tamirciliği, terzilik, hasır dokumacılığı, çömlekçilik gibi geleneksel zanaatların ve yöreye özgü geleneksel lezzetlerin yaşatılması yerel ticari kimliğin sürdürülebilirliğini sağlayan unsurlardır. Bunun yanında Heybeli kaplıcasının termal turizm ile alan ekonomisine katkı sağlaması, bölgede büyükbaş hayvancılığın ve tarımsal üretimin yaygın olması, sanayi alanında bölgeye önemli ölçüde ekonomik katkı sunan Alkaloid Fabrikası ve Avşar Emaye ekonomik değerler olarak sıralanabilir.

Şekil 5.3. Değerler (güçlü yönler) paftası

5.1.2. Zayıf Yönler

Çalışma alanda görülen sorunlar doğal ve fiziksel çevre, ulaşım, sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan ortaya konmuştur. Doğal çevre kapsamında, halkın ve yerel yönetimlerin çevre koruma çalışmalarında bilinçsiz olması nedeniyle yaşanan çevre kirliliği, bahçeli konutların sayısının azalması ve son yıllarda Eber Gölünün kuruması doğal çevrenin sürdürülebilirliği açısından sorun oluşturmaktadır.

Fiziksel çevrede kentsel ölçekte değerlendirme yapıldığında, 1980’li yıllardaki imar hareketleri ile yerleşimin tarihi dokusunun büyük ölçüde tahrip edildiği, günümüze ulaşan tarihi yapıların da dokunun kimliğine aykırı, niteliksiz, rant odaklı yapılaşmanın artışı ve koruma-onarım çalışmalarının maliyetli olması karşısında özgün niteliklerini günden güne yitirdiği görülmektedir (Şekil 5.4, 5.5 ve 5.6). Bununla beraber kent merkezinin çeperlere doğru genişlemesi ile özgün kullanıcıları tarafından terk edilen geleneksel konut dokusu çöküntü bölgesi haline gelmektedir. Geçmişte yapılan projeler kent ölçeğinde bütüncül olarak ele alınmadığı için koruma çalışmaları yapı ve sokak ölçeği ile sınırlı kalmıştır.

Şekil 5.4. Cumhuriyet Meydanı 50 yıl önce (Sait Ekici arşivi) ve günümüzdeki görünümü

Şekil 5.5. Bankalar Caddesi 50 yıl önce (Sait Ekici arşivi) ve günümüzdeki görünümü

Şekil 5.6. İstasyon Caddesi yeni dükkanlar yapılmadan önceki ve sonraki hali

Yol genişletme, yeni yollar açılması ve altyapı düzenleme çalışmaları ile yolların özgün döşemesinin değiştirilerek dokuya uyumsuz asfalt ve kilit parke taşı ile kaplanması görsel ve fiziksel bozulmalara neden olmakla birlikte geleneksel dokunun özgün karakterine de zarar vermektedir (Şekil 5.7). Niteliksiz malzeme ile yapılan elektrik direkleri, korkuluklar, gelişigüzel yerleştirilen sokak lambaları ve çöp kutuları geleneksel sokak dokusunda çevre ve görüntü kirliliği oluşturmaktadır. Aynı zamanda çarşı içinde yeni yapılarda dükkân cephelerindeki büyük tabelalar ve reklam panoları geleneksel doku bütünlüğünü olumsuz etkilemektedir.

Şekil 5.7. İstasyon Caddesinde özgün yol döşemesinin (Sait Ekici arşivi) parke taşı ile değiştirilmesi

Kamusal açık yeşil alanlarda ve meydanlarda sosyal donatı alanlarının iyi tanımlanmamış olması ve yetersizliği nedeniyle insanların beklentilerini karşılamamaktadır. Alanda yapılan doluluk-boşluk analizi sonucunda çok sayıda tanımsız boş alan tespit edilmiş, bölgede yaşanan otopark sıkıntısı nedeniyle bu parsellerin büyük kısmının park yeri olarak kullanıldığı gözlenmiştir. Bunun yanında caddelerin kenarlarına park edilen araçlar trafiği olumsuz etkilemektedir. İstasyon, Postane ve Bankalar Caddesinde bu durum sıkça gözlenmektedir (Şekil 5.8).

Şekil 5.8. İstasyon ve Postane Caddesinde yol kenarına park edilen araçlar

Çarşı bölgesindeki tarihi yapılar araçların yaydığı titreşimden olumsuz etkilenmektedir. Araba egzozlarından çıkan gazlar hava kirliliğine ve yapılarda cephe kirliliğine, motor sesleri gürültü kirliliğine neden olmaktadır. Sokak tabelası ve trafik ışıklarının yetersiz olması, artan trafik ihtiyacını karşılamak için yol genişletilmesi ile bazı yapı ve yapı adalarının yıkılması alandaki diğer sorunlar arasındadır.

Yapı ölçeğinde ise geleneksel yapılarda en çok görülen bozulmaların başında taşıyıcı sistem ve yapı elemanlarındaki bozulmalar ve insana bağlı bozulmalardan kaynaklanan kullanıcı ihtiyaçları doğrultusunda yapılan ekler, yanlış malzeme seçimi, detay hataları, bakımsızlık, terk ve kasıtlı tahrip gelmektedir. Bununla birlikte plan, cephe düzenindeki bozulmalar, kapı pencere gibi mimari elemanlarda yapılan değişiklikler, cephelere muhdes boruların eklenmesi yapıların bozulma sürecini hızlandırmaktadır (Şekil 5.9).

Şekil 5.9. Kantaroğlu Sokak No:18 pencerelere muhdes boruların eklenmesi

İklimsel etkiler de yapılarda yıpranmaya yol açmaktadır. Bu kapsamda mevsimlere bağlı oluşan sıcaklık farkları sonucu yapı malzemeleri donma ve çözülmeye uğrayarak yıpranmaktadır. Suyun kapilarite ile bina içindeki hareketi, yağmur sularının yapılardan uzaklaştırılmaması ile oluşan yosunlanma ve bitkilenme, yapı malzemeleri üzerindeki mikroorganizmalar yapılarda bozulmaya neden olan doğal etkenler arasındadır (Ahunbay, 1996) (Şekil 5.10).

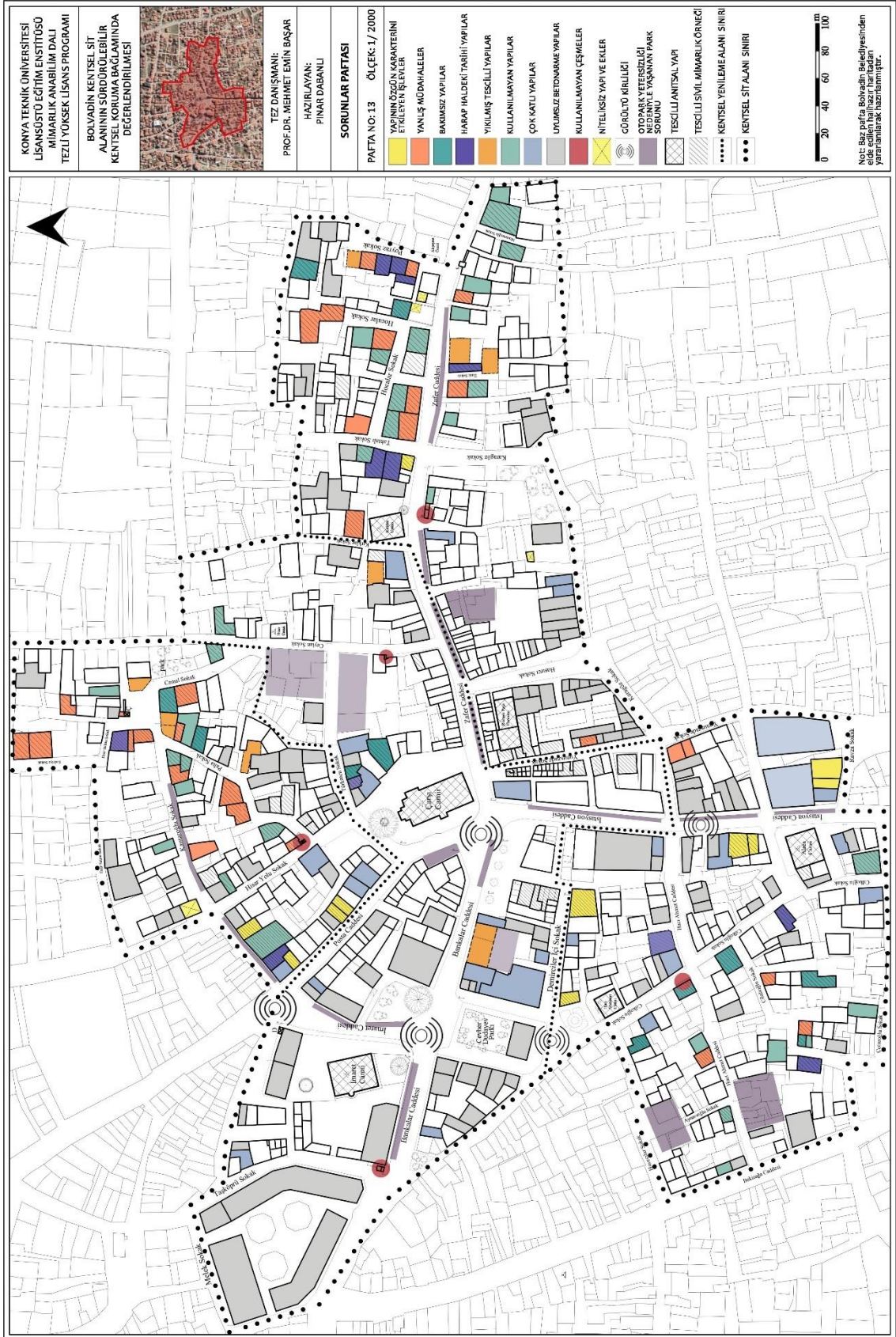

Şekil 5.10. Emir Sultan Sokak ve Kırklar Sokakta cephe yüzeyinde görülen bitkilenmeler

Yapıldıkları dönemin sosyal, kültürel özelliklerini ve yaşam biçimlerini yansıtan geleneksel konutların özgünlüğünü yitirmesi, özel mülkiyetli yapıların günümüz fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamadığı gerekçesiyle terk edilerek özgün sahiplerinin değişmesi geleneksel mahalle kültürünün yok olmasına ve tarihi dokunun hissedilememesine neden olmaktadır. Bunun yanında yerel halkın kültürel değerleri koruma ve yaşatma isteğinin bilincinin ve zayıf olması, geleneksel dokudaki kültür turizmi potansiyelinin değerlendirilmemesi ve bu konuda yapılan plan ve programların uygulanmaması, çalışma alanı ve çevresinde kütüphane, sinema, tiyatro gibi sosyal mekanların eksikliği bölgedeki sosyo-kültürel açıdan yaşanan sorunlardır.

İstasyon Caddesi, Zafer Caddesi ve tarihi Bedesten çarşısı geçmişten beri esnafın ticaretle uğraştığı kadim çarşıdır. Bu çarşının yerel esnafı ve zanaatları ile birlikte korunması geleneksel dokunun bütünlüğü açısından önem taşımaktadır. Ancak gelişen süreçte yerel ekonominin daralması sonucu artan işsizlikle birlikte bölgedeki yerel esnafların sayısı giderek azalmış, geleneksel yapı ustaları yetişmemiştir. Bölgedeki yerel ekonominin iyileştirilmesi için bir yönetim planının olmaması da bu süreci hızlandırmıştır. Günümüzde teknolojik gelişmelerle birlikte malzeme ve yapım sistemleri de değişime uğramış, geleneksel malzemelerin kolay bulunmaması ve maliyetinin yüksek olması gibi nedenlerle onarımlarda çimento esaslı malzemeler tercih edilmektedir. Bakım, onarım restorasyon çalışmaları için teknik destek ve maddi teşviklerin yeterli olmaması da yaşanan sıkıntılar arasındadır (Şekil 5.11).

Şekil 5.11. Sorunlar (zayıf yönler) paftası

5.1.3. Fırsatlar

Çalışma alanının sahip olduğu potansiyeller doğal ve fiziksel çevre, ulaşım, sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan ortaya konmuştur. Doğal kaynakların kontrollü bir şekilde kullanılması, alternatif enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılması, mevcut yeşil alanların iyileştirilmesi, atıklar için geri dönüşüm noktalarının oluşturulması, özellikle enerji tasarrufu konusunda halkın bilinçlendirilmesi ve bu konuda yapılacak çalışmalar için gerekli maddi desteğin sağlanması alan için önemli potansiyeller arasındadır.

Fiziksel çevrede; özgün niteliklerini büyük oranda korumuş geleneksel yapıların düzenli bakım ve onarımlarının yapılması, kullanılmayan geleneksel konutların yeniden işlevlendirilerek günümüze kazandırılması, yeni restorasyon çalışmaları kapsamında geçmiş örneklere göre daha nitelikli uygulamaların yapılması ile özgün strüktür ve malzeme tipolojisinden yararlanılması, yeni yapılarda da tarihi dokuya uyumlu malzemelerle tasarımlar yapılması önemlidir. Bu anlamda özellikle ‘kentsel yenileme alanı’ ilan edilen bölgede tarihi dokuya uyumlu şekilde yapılacak projelerle çöküntü bölgesi haline gelen çarşı dokusunun yeniden canlanma olanakları bulunmaktadır. Ayrıca günümüzde âtil vaziyette bırakılan çeşmelerin onarılarak kullanılması ve alandaki tarihsel odak noktalarının yeni işlevsel mekanların oluşumuna olanak sunması geleneksel dokunun sürdürülebilirliği açısından potansiyel taşımaktadır.

Ulaşımında; sit alanında araç trafiğini azaltmaya yönelik yürüyüş ve bisiklet kullanımını özendirecek çalışmaların yapılması, kentsel yerleşim dokusunun konum olarak önemli noktada yer alması nedeniyle kolay ulaşılabilirlik imkanları gibi potansiyellere sahiptir.

Bolvadin’in zengin doğal, tarihi ve kültürel değerlere sahip olması kültürel turizm potansiyelinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda geleneksel konutların, sokakların ve çeşmelerin turizme kazandırılması ile hem sosyal hem de ekonomik canlanma olanakları, alanın cazibe merkezine dönüşme potansiyeli, yerel yönetimlere bölgenin canlandırılması için kaynak ayrılması, tescilli yapıların bakım ve onarımı için devlet tarafından faizsiz kredi ve fon desteği sağlanması, yer altı kaynak suyunun termal turizm ve ısınmada kullanılması ve tarım sektöründeki yatırım olanakları ekonomik açıdan potansiyel taşımaktadır (Şekil 5.15).

5.1.4. Tehditler

Çalışma alanındaki tehdit unsurları doğal ve fiziksel çevre, ulaşım, sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan ortaya konmuştur. Doğal kaynakların verimli şekilde kullanılmaması, bölgede atık kontrolünün yapılmaması, doğal çevrenin tahrip edilmesi, Eber gölünün son yıllarda kuruyarak sularının çekilmesi ve çevresindeki sanayi tesislerinin atıkları ile kirletilmesi doğal çevrede başlıca tehdit unsurlarıdır. Bunun yanında Bolvadin'in I. derece deprem bölgesi olması nedeniyle bölge deprem tehdidi altındadır. 2002 yılında meydana gelen büyük depremde birçok tarihi yapı hasar görmüş, bazı yapılar da yıkılmıştır.

Fiziksel çevrede özgün doku, sokak, silüet özellikleri, koruma, bakım, onarım maliyetleri, bürokratik engeller, yüksek rantlar gibi nedenlerle oluşan yeni yapılaşma anlayışı ve değişen talepler doğrultusunda yok olma tehlikesi altındadır. Kent merkezinde tarihi dokuya uyumsuz niteliksiz yapı ve alanların artışı ile ortaya çıkan çarpık yapılaşma ve görüntü kirliliğinin giderilmemesi, sağlıklılaştırma yapılmayan sokaklardaki yapıların kendi kaderine terk edilmesi tarihi dokunun sürdürülebilirliğini tehdit eden unsurların başında gelmektedir (Şekil 5.12, 5.13). Bunun yanında 'kentsel yenileme alanı' ilan edilen bölge için hazırlanan kentsel yenileme projesi ile tarihi dokunun karakterinin zarar görme ihtimali alan için tehdit oluşturmaktadır (EK-2).

Şekil 5.12. Çarşı merkezinde çarpık yapılaşma sonucu oluşan görüntü kirliliği

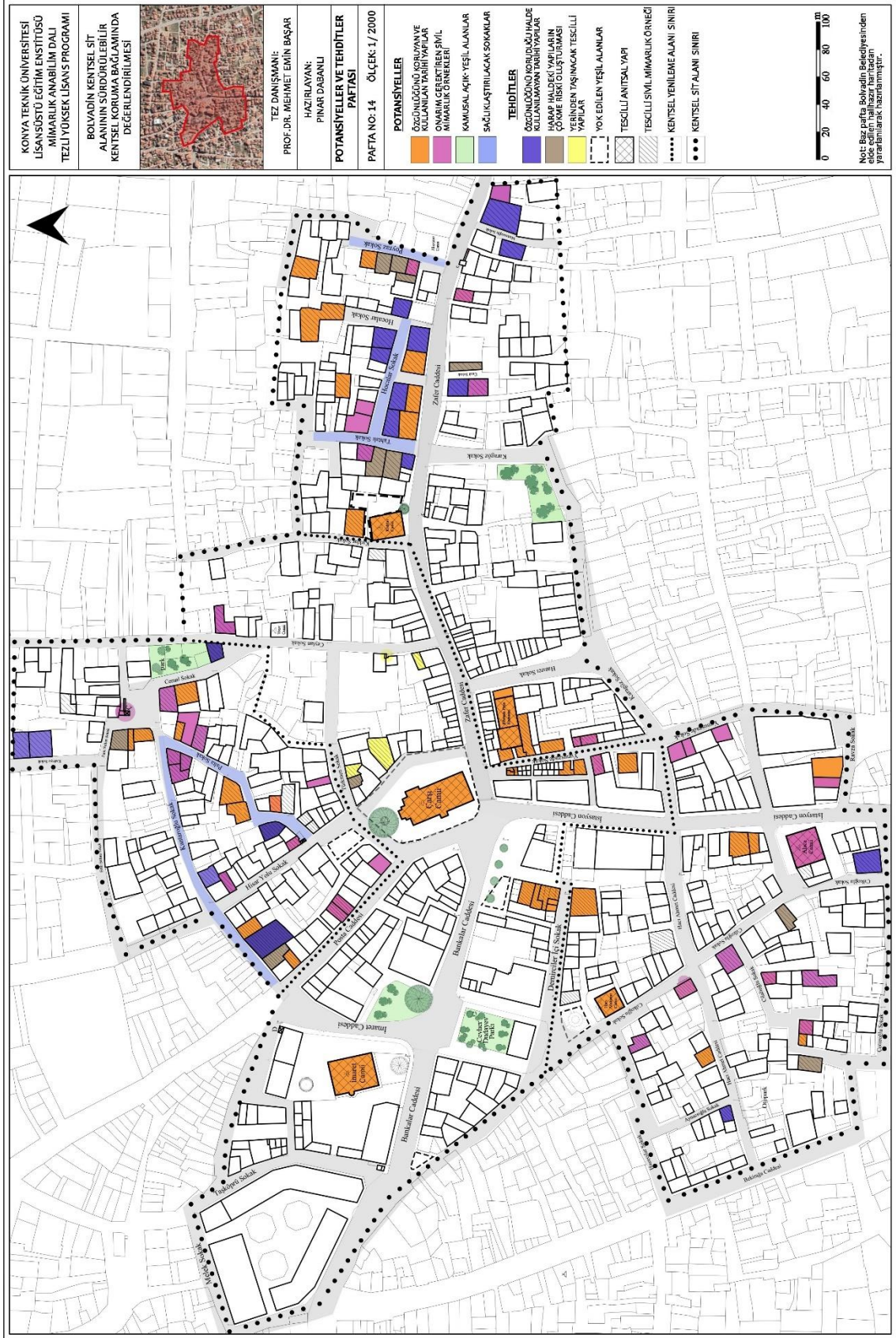
Şekil 5.13. Kantoğlu Sokakta yapıların kendi kaderine terk edilen konutlar-15 yıl önce ve günümüz

Alanda birçok sokakta bakımsızlık ve terk nedeniyle harap vaziyette, çoğu âtil durumda olan tescilli konutlar yer almaktadır (Şekil 5.14). Bu yapıların çökme riskine karşı tedbir alınmaması insanların can ve mal güvenliğini tehlikeye atmaktadır. Bunun yanında ahşap yapılarda yangın tehlikesi nedeniyle koruma güçlüğü yaşanmaktadır.

Şekil 5.14. Cılkoğlu ve Tahtalı Sokakta yer alan âtil durumdaki tescilli yapılar

Bölgenin kültür turizmi potansiyelinin kullanılmaması, geleneksel konutların özgün sahiplerinin değişmesiyle mahalle kültürünün yok olması yerel kimliğin sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemektedir. Bunun yanında ticari dokunun sürekliliği için yönetim planının yapılmaması halinde yerel ekonominin zarar görmesi, işsizlik, bölgenin mekânsal ve ekonomik canlanma için işlevsel olarak değerlendirilememesi, tarım sahalarının imara açılması ile tarımsal üretimin ve hayvancılık faaliyetlerinin azalması ekonomik sürdürülebilirliği tehdit etmektedir (Şekil 5.15).

Şekil 5.15. Potansiyeller (fırsatlar) ve tehditler paftası

5.2. Sosyal Değerlendirme

Çalışma alanında tarihi yapı sahipleri ve kullanıcıları ile yapılan anket sonuçlarına göre alanın sosyal yapısı ve koruma konusundaki farkındalık düzeyi hakkında genel bir değerlendirilme yapılmıştır.

Tarihi konutlar kullanışlı olması, tarihi değeri, eski anıları canlandırması, ata yadigarı olması, çarşıya yakın olması gibi nedenlerle tercih edilmektedir. Dükkân kullanıcılarının tercih etmesinde ise çarşıda ve merkezi konumda yer alması etkili olmuştur. Yapıların her mevsim sürekli olarak kullanılması evlerin bakımsız kalmasını önlediği gibi tarihi dokunun yaşatıldığını göstermektedir. Bedesten içinde 50 yıldan fazla süredir aynı dükkânda çalışan esnafların geleneksel mesleklerini sürdürmesi hem mekâna olan aidiyet duygusunu hem de diğer esnaflarla sosyal ilişkileri güçlendirmektedir. Geleneksel dükkanların nadiren de olsa günümüzde varlığını sürdürmesi tarihi dokunun devamlılığı açısından önemlidir. Buna karşın geleneksel konut dokusunun ticari amaçlı dükkân olarak kullanımı yapılara ve tarihi dokuya zarar vermektedir.

Bakım, onarım yapılması gerekli yapılarda onarımlar genellikle 15 yıldan daha önce yapılmış olup, tarihi konutlarda genellikle özgün ahşap pencerelerin PVC pencerelerle değiştirilmesi, banyo, tuvalet gibi mekanların eklenmesi, döşemelerin yenilenmesi, dış cephede boyama gibi onarımlar yapılmıştır. Bedesten bölgesinde yer alan dükkanlarda 15 yıl önce sokak sağlıklılaştırma çalışmaları kapsamında dükkanların ahşap çerçeveleri yenilenmiş ve cephe kaplamaları değiştirilmiştir.

Tarihi yapı kullanıcılarının yaşadıkları çevreden memnuniyet durumu değerlendirildiğinde, yapıların merkezde olması, çarşıya yakın olması, güvenli ve sakin olması gibi nedenlerle %92'lik oranla büyük kısmının memnun olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında alanda altyapı sorunları, çevre kirliliği, gürültü, boş arsaların otopark olarak kullanılması, tarihi yapı sahiplerinin mahallelerini terk etmesi sonucu komşuluk ilişkilerinin zayıflaması en çok görülen sorunlardır.

Kullanıcılar ulaşımında %62 oranında özel araç tercih ederken, %20 oranında toplu taşıma tercih etmektedir. Toplu taşımacılığın çok yaygın olmadığı görülen alanda toplu taşımacılığın geliştirilmesi ve halkın teşvik edilmesi gerekmektedir. Araç trafiğine kapalı yaya yolu olarak tanımlanan dar sokaklara kamyon gibi araçların girmesi nedeniyle tarihi yapıların cephe elemanları zarar görmüştür. Bu noktada yapıların

emniyetinin sağlanması hususunda gerekli önlemler alınmalıdır. Bunun yanında kullanıcılar araçları için park sorunu yaşadıklarını, yeterli park alanının olmadığını belirtmişlerdir.

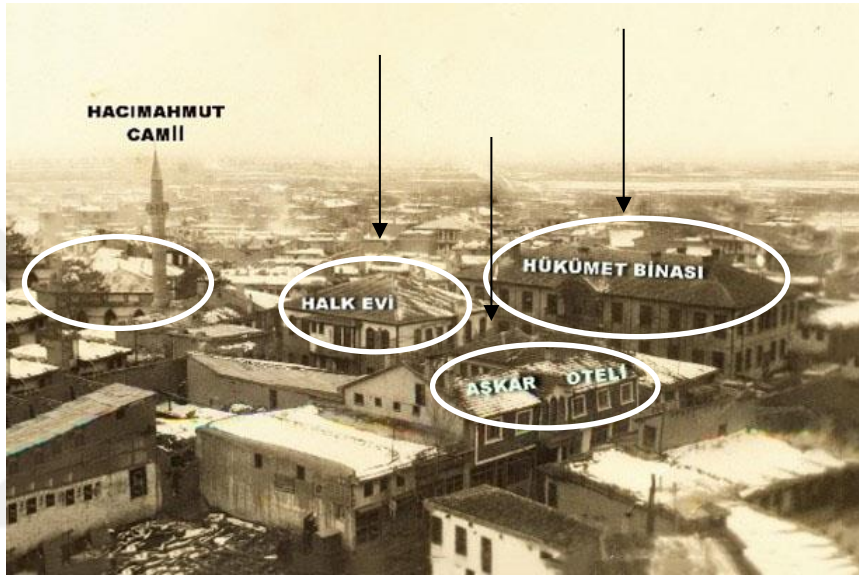
Tarihi yapı sahiplerinin oturdukları yapıdan memnuniyet durumuna bakıldığında, %60'lık kısmı mülklerini korumaya değer bulduklarını ve bakım, onarım yaparak kullanmak istediklerini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda bakım, onarım ve restorasyon çalışmaları için devlet tarafından teşvik sağlanmasına olumlu yaklaşmaktadır. %40'lık kısım ise maddi sıkıntılar, ortak mülk olan yapılarda mirasçılar arasında uzlaşmaya varılamaması, koruma kurulundan izin alma süreçlerinin uzun olması gibi etkenlerin onarım için engel oluşturduğunu ifade etmektedir. Konut sahiplerinin evlerini restore ettirerek turizme kazandırma konusunda %50'si turizm amaçlı kullanma fikrine sıcak bakmakta, konutların yeniden işlevlendirilerek pansiyon, müze, kültür evi, el sanatları atölyesi, kütüphane olarak kullanılabilceğini belirtmişlerdir. Diğer %50'si de evin özgünlüğünün kaybolması ve güvenlik endişesi, mülkiyet sorunları gibi nedenler yüzünden olumsuz bakmaktadır.

Ankete katılanların %96'lık oranla tamamına yakını Bolvadin'in sit alanı olduğunu biliyorken, %54'ü kentsel yenileme alanı olduğunu bilmektedir. Kullanıcıların %38'lik kısmı koruma amaçlı imar planı ve yapılan projelerden haberdar iken, %62'lik kısmının bilgisinin olmadığı tespit edilmiştir. Bu konuda bilgisi olan kullanıcıların büyük kısmı koruma amaçlı imar planı yapıldıktan sonraki süreçte koruma uygulamalarının yetersiz olduğunu, yapıların ilgisizlik ve bakımsızlıktan köhneleştiğini ve bazı mahallelerde altyapının iyileştirildiğini belirtmiştir.

Vatandaşlar arasında 'Sit alanında çivi çakılmaz' algısı nedeniyle tarihi yapılar kendi kaderine terk edilmektedir. Bazı katılımcılar bürokratik engeller yüzünden mülk sahiplerinin mağdur olduğunu belirterek terk edilmiş, metruk durumdaki yapılara devletin müdahale etmesini istemektedir.

5.3. Yasal- Yönetmelik Değerlendirme

Bolvadin ilçesinde planlama çalışmaları 1969 yılında imar planının hazırlanması ile başlamıştır. Ancak 1970-1980 yılları arasında yapılan uygulamalar nedeniyle tarihi doku ve özgün kent silüeti önemli ölçüde tahrip edilmiştir. Bunlar arasında çarşı merkezinde yer alan Halkevi, Hükümet Binası, Belediye Park Gazinosu, İmaret Hamamı ve birçok yapı adasının yıkılması sayılabilir (Şekil 5.16, 5.17).

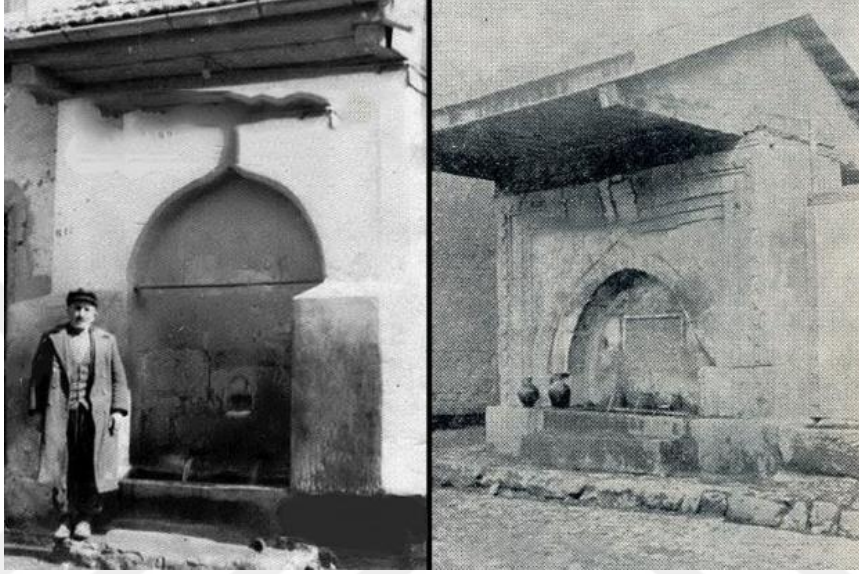

Şekil 5.16. 1948 yılında Bolvadin'in tarihi dokusu (Sait Ekici arşivi)

Şekil 5.17. Çarşı merkezindeki ada yıkılırken, 1972 (Sait Ekici arşivi)

1912 yılında Kaymakam Ahmet Maruf Bey tarafından açılan İstasyon Caddesinde yol genişlemesi için birçok tarihi yapı yok edilmiştir. Ardından 1942, 1956 ve 1972 yıllarında yol genişletme çalışmaları sırasında pek çok sivil mimarlık örneği ve ticari yapı yıkılmış, sokakların özgün döşemesi değiştirilerek asfalt ve beton parke ile kaplanmıştır (Bayar, 2004). Bekirağa Çeşmesi ve Alaca Çeşmesi de 1972 yılındaki yol genişletme çalışmaları sırasında yıkılan anıtsal yapılar arasındadır (Şekil 5.18).

Şekil 5.18. Yol genişletmesi sırasında yıkılan Bekirağa Çeşmesi ve Alaca Çeşmesi (Sait Ekici arşivi)

Bolvadin'de koruma anlayışı 1980'li yıllarda ancak gelişmeye başlamış, 11.07.1980 tarih ve A-2362 sayılı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun (GEEAYK) kararı ile tarihi kent dokusunu koruma amaçlı ilk adım atılmıştır. Bolvadin ilçe merkezinde Kırklar ve Kestemet Mahallesi, Zafer Caddesi, Mescit Sokağı kapsayan bölge 3. derece kentsel sit alanı ilan edilmiştir. Bununla birlikte 11 adet anıtsal eser ve 23 adet sivil mimarlık örneği olmak üzere 34 adet eski eser tescil edilmiştir.

Bolvadin tarihi yerleşimi Konya KTVKK'nun 22.06.1992 tarih ve 1359 sayılı kararı ile kentsel sit alanı ilan edilmiştir. Daha önce tescil edilen anıtsal ve sivil mimarlık yapılarının tescil kararları devam ettirilmiş, 15 adet anıtsal yapı, 49 adet sivil mimarlık örneği ile 2 adet anıt çınar tescil edilmiştir. 13 adet höyük, tümülüs, nekrapol alanı ve ören yeri de arkeolojik sit alanı ilan edilmiştir. Koruma amaçlı imar planı yapılıncaya kadar geçici dönem yapılanma koşullarının geçerli olmasına karar verilmiştir. Bu dönemdeki yeni yapılaşmaların koruma kurulu denetiminde, özellikle

ticaret merkezi niteliği taşıyan ve sivil mimarlık örneği yapıların yoğun olduğu bölgelerde yörenin dokusuna ve mimarisine aykırı olmayacak şekilde gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Kentsel sit sınırlarının uç noktalarında yer alan bölgedeki yapılaşmalarda ise bulunduğu yapı adası veya bitişik yapının dikkate alınacağı ifade edilmiştir.

Eskişehir KTVKK'nun 22.03.2002 tarih ve 1837 sayılı kararı ile kültür varlığı özelliği taşıyan sivil mimarlık örnekleri ve ticari dükkanlar taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. Taşınmaz kültür varlığı özelliklerini kaybeden yapıların ise tescil kayıtları kaldırılmıştır. Bunun yanında Koruma imar planında düzenlemeler yapılmıştır. 21.03.2003 gün ve 2308 sayılı karar ile 42 adet korunması gerekli taşınmaz kültür varlığının tescil fişinin uygun olduğuna karar verilmiştir.

Eskişehir KTVKK'nun 15.08.2003 tarih ve 2490 kararı ile 1/1000 ölçekli Koruma amaçlı imar planı Bolvadin Belediye Meclisi'nin onayı ile yürürlüğe girmiştir. Aynı zamanda Bolvadin Kentsel Sit Alanları İmar Yönetmeliği kabul edilmiştir. Eskişehir KTVKK'nun 25.08.2006 tarih ve 1390 sayılı kararı ile Koruma amaçlı imar planı revize edilmiştir. 06.09.2016 tarih ve 4416 sayılı karar ile Koruma amaçlı imar planı değişikliği, Koruma amaçlı imar planı revizyonu kapsamında 2017 kararları alınmıştır.

Bolvadin ilçesinde 27.02.2017 tarih 2017/9989 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile 5366 sayılı “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” kapsamında İmaret, Lalasinanpaşa, Hisar, Tahtalı, Aliefendi, Şazi mahalleleri sınırları içerisinde bulunan alan ‘Yenileme alanı’ ilan edilmiştir. Bu alanda uygulanmak üzere Bolvadin Belediyesi tarafından ‘Kentsel yenileme projesi’ hazırlanmıştır (EK-2).

16.03.2017 tarih ve 4975 sayılı karar ile 13 adet korunması gerekli kültür varlığının kurum görüşü istenmiş, 6 adet taşınmazın korunması gerekli kültür varlığı özelliği göstermemesi gerekçesiyle tescil kayıtları kaldırılmıştır. Hisar Mahallesi 237 adada yer alan 4 adet tescilli eserin yerinden taşınmasına karar verilmiştir. 30.11.2017 tarih ve 5876 sayılı karar ile 2863 sayılı kanun kapsamında II. Grup korunması gerekli Kültür ve tabiat varlığı olarak 10 adet yapı tescil edilmiştir.

Bu süreçte kentsel yenileme alanı içinde bulunan 272 adadaki imar yolunun kapatılarak 273 adada açılması, Bankalar Caddesi'ndeki tarihi Aşkar Otel'i'nin yol genişletme amacıyla istimlak edilerek yıkılması (Şekil 5.19), Alaca Camii karşısında imar yolu açmak için 246 adada yer alan tarihi yapının istimlak edilerek yıkılması,

alandaki tescilli yapıların tescillerinin kaldırılması ya da yerinden taşınması, yeşil alanların azaltılması ve işlevsiz bırakılması tarihi kent dokusunun karakterine zarar veren uygulamalar olmuştur (Şekil 5.20).

Günümüzde koruma, sağlıklılaştırma, planlamadan yoksun, rant odaklı planlama ve yönetim anlayışının ortaya çıktığı, doğal, tarihi ve kültürel dokuyu tahrip etmeye yönelik uygulamaların devam ettiği görülmektedir.

Şekil 5.19. Tarihi Aşkar Oteli'nin yıkımı öncesi ve sonrası Bankalar Caddesinin görünümü

Şekil 5.20. Eski Hükümet Meydanındaki Çınaraltı parkının 15 yıl önceki ve günümüzdeki görünümü

6. SÜRDÜRÜLEBİLİR KORUMA ÖNERİLERİ

Bu bölümde öneriler kapsamında tarihi kent dokusunun korunması ve geleceğe taşınmasına yönelik koruma kararlarının oluşturulması, mevcut yeni yapıların ve çevrenin tarihi dokuya uyumlu olacak şekilde yeniden düzenlenmesi amaçlanmıştır. Analizler ve değerlendirmeler ışığında sürdürülebilirlik anlayışı çerçevesinde çevre ve yapı ölçeğinde, fiziki, sosyo-kültürel, ekonomik ve yasal-yönetimsel yapıya ilişkin öneriler geliştirilmiştir.

6.1. Fiziki Sürdürülebilirlik için Öneriler

6.1.1. Çevre ölçeğinde öneriler

6.1.1.1. Doğal çevre

Doğal kaynakların etkin ve verimli kullanımı, binalarda enerji performansının iyileştirilmesi çevresel sürdürülebilirliğin gereklerinden biridir.¹ Enerji verimliliği “aynı işi yapmak için daha az yakıt kullanmak” anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle bir yapının gereksinimlerini karşılarken daha az enerji harcanmasıdır. Tarihi binalarda enerji verimliliği ise, kültür varlıklarının özgün niteliklerine dokunmadan enerji performansını yükseltmektir. Bu kapsamda öncelikle binanın yalıtımı iyileştirilerek ve sonrasında tesisat sistemleri enerji verimli hale getirilerek ısıtma, havalandırma ve tesisat sistemleri için harcanan enerjiden büyük oranda tasarruf sağlanabilir.

Hem tarihi hem yeni binalarda enerji kaynaklarının kontrollü bir şekilde kullanılmasının yanı sıra alternatif enerji sistemlerinden de yararlanılmalıdır. Ülkemizde güneşli gün sayısının fazla olması güneş enerji sistemlerinin yaygın bir şekilde kullanılmasına olanak sağlamaktadır. Bu anlamda binalarda fotovoltaik paneller ve

---

¹ Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimiyle İlgili Valetta İlkeleri (Paris, 2011) ICOMOS 17.Genel Kurulunda kabul edilen, Değişimin Farklı Yönleri başlığı a bendinde; “Tarihi kent ve kentsel alanlarda değişim doğal dengeye saygı üzerine temellenmeli, doğal kaynakları yok etmekten, enerjiyi boşa harcamaktan ve doğal döngülerin dengesini bozmaktan kaçınılmalıdır. Değişim tarihi kent ve kentsel alanlardaki ekolojik bağlamı geliştirmek; hava, su ve toprak kalitesini iyileştirmek; yeşil alanları genişletmek ve ulaşılabilirliğini artırmak, doğal kaynaklara gereksiz baskıları önlemek için kullanılmalıdır.”

güneş kolektörleri, son yıllarda gelişen teknolojiyle birlikte doğrudan güneş enerjisini kullanan çatı kaplama malzemeleri ve pencereler kullanılabilir. Bununla beraber hava kaynaklı ısı pompaları² sayesinde saf temiz havanın kullanımı ile binalarda enerji tasarrufu sağlanabilir. (Pekol ve Kayasü, 2020). Ancak alternatif enerji sistemleri kurulurken tarihi binaların özgün dokusuna zarar verilmemesine dikkat edilmelidir. Ayrıca bu konuda devlet tarafından gerekli maddi destek sağlanarak kullanıcılar teşvik edilmelidir.

Çevresel sürdürülebilirliğin gereklerinden biri de su kaynaklarının kontrollü bir şekilde kullanılmasıdır. Bunun için temizlik, bahçe sulaması vb. kullanmak üzere yağmur suyu ve gri suyun tekrar kullanılması sağlanmalıdır. Bu kapsamda oluşturulacak yağmur suyu toplama ve depolama düzeneği ile bölgenin su ihtiyacı giderilebilir. Atık denetimi için atık toplama ve arıtma sistemleri kurulmalıdır. Beton, metal, seramik, plastik gibi malzemelerden oluşan yapısal atıkların geri dönüşümü yapılmalıdır. Bununla birlikte organik atıklardan üretilen biyogaz enerjisi ile elektrik ve ısınmada kullanımının yanında hava kirliliği ve çevre kirliliği önemli oranda azaltılarak ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlanabilir (Deniz, 2018).

Sürdürülebilir yaşam alanlarının oluşturulabilmesi sosyal, kültürel ve ekonomik yapının fiziksel yapı ile bütüncül olarak ele alınmasını gerektirir. Bu noktada kamusal alanlarda ve yeşil alanlarda yapılacak düzenlemelerin önemi ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda açık kamusal alanlarda yerel halk ve kente gelen ziyaretçiler için ortak kullanım alanlarının sınırlı olması mevcut açık alanların düzenlenerek işlevsel hale getirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Valetta İlkeleri (2011)'e göre, kamusal alanlar kentsel donatı alanları olduğu kadar kullanıcıların kenti yaşama ve sosyalleşme alanlarıdır. Mevcut alanlar işlev verilerek korunmalı, yapılacak yeni alanlarda da çevreye uyum sağlanmalıdır. Bu ilkedен hareketle, kentlilerin birlikte yaşama mekânı olan ve kent hafızasında önemli yer edinen meydanlarda bekleme, dinlenme ve toplanma alanları düzenlenerek daha nitelikli bir görünüme kavuşturulup insanların odak noktası haline getirilmelidir. Eski Hükümet meydanı ve İmaret Camii çevresi geçmişte olduğu gibi rekreasyon alanı olarak düzenlenmeli, oturma ve dinlenme alanları oluşturulmalıdır (Şekil 6.1, 6.2).

---

² Isı pompaları elektrik enerjisi ile ortamlar arasında ısı transferi sağlayan sistemlerdir. Hava, su, toprak kaynaklı türleri bulunmakla birlikte kentsel alanlarda genellikle hava kaynaklı ısı pompaları kullanılmaktadır (Pekol ve Kayasü, 2020).

Şekil 6.1. İmaret Camii çevresi 15 yıl önceki ve günümüzdeki görünümü

Kentsel yenileme alanı ilan edilen çarşı merkezinde, yerel yönetim tarafından hazırlanan yenileme projesi ile mevcut Cevher Dudayev Parkının yapılaşmaya açılması planlanmıştır (EK-2). Ancak yeşil alan bakımından yetersiz alanda rant uğruna mevcut parkın yok edilmesi doğal çevrenin sürdürülebilirliği açısından tehlike oluşturmaktadır. Bu nedenle parkın yapılaşmaya açılması yerine korunarak rehabilitasyonu yapılmalıdır. Bu kapsamda parkta peyzaj düzenlemesi yapılarak açık oturma alanları, kafe ve servis mekanları tasarlanmalıdır (Şekil 6.3).

Şekil 6.2. Eski Hükümet meydanı genel görünümü Şekil 6.3. Cevher Dudayev Parkı genel görünümü

Cumhuriyet meydanında, ticaret aksını oluşturan Bankalar Caddesi belli saatler dışında trafiğe kapatılarak meydan yayalaştırılması yapılmalıdır. Meydanda kültür, eğlence mekanları ve satış noktaları düzenlenerek cazibe merkezine dönüştürülmelidir (Şekil 6.4).

Şekil 6.4. 1975- Cumhuriyet meydanı (Sait Ekici arşivi) ve günümüzde Cumhuriyet meydanı

Cemal ve Celal Sokaklar arasındaki Meydan Çeşmesinin karşısında yer alan yoğun olarak kullanılmayan parkta düzenleme yapılarak mahalle sakinlerinin bir araya geldiği toplanma alanına dönüştürülmelidir (Şekil 6.5). Hisar meydanındaki oturma alanlarında iyileştirmeler yapılarak niteliksiz görüntüden arındırılmalıdır (Şekil 6.6). Doku içerisinde yer alan meydanlarda ve parklarda ahşap kent mobilyaları kullanımı ile geleneksel dokuya uyum sağlanmalıdır. Yeşil alanların korunması bağlamında kamusal alanlarda ve konut bahçelerinde yer alan ağaçlar titizlikle korunmalıdır.

Şekil 6.5. Hisar Mahallesi Parkı günümüzdeki durumu **Şekil 6.6.** Hisar meydanı günümüzdeki durumu

Çalışma alanı genelinde geleneksel sokak dokusu yapı ve bahçe duvarları ile günümüze ulaşmış olsa da büyük ölçüde özgün özelliklerini yitirmiştir. Bu kapsamda konut bahçelerindeki niteliksiz ek yapıların kaldırılması ve alanda yer alan boş parsellerde yapılacak infil uygulamaları ile geleneksel dokunun silüeti iyileştirilmelidir.

6.1.1.2. Ulaşım

Alanda yaşanan trafik yoğunluğu hava kirliliğine ve tarihi yapılarda cephe kirliliğine yol açmaktadır. Bu kapsamda toplu taşımacılıkta elektrikli otobüsler kullanılarak hava kirliliği ve gürültü kirliliği önemli ölçüde azaltılabilir. Bununla beraber yürüyüş yolları ve kaldırımlar erişilebilir hale getirilmeli, özel araç kullanımına alternatif olarak bisiklet kullanımı özendirilerek Emirdağ Caddesi bisiklet yolu olarak planlanmalı, Cevher Dudayev Parkı ve meydanlarda bisiklet park noktaları oluşturulmalıdır.

Alanın altyapısının iyileştirilmesi kapsamında, geleneksel dokunun görünümünü büyük ölçüde etkileyen elektrik direkleri ve telefon kabloları yer altına alınmalıdır. Alandaki yolların özgün genişliği korunmalıdır. Çıkma sokaklar ve yaya yolları geleneksel dokuya uyumlu olacak şekilde doğal taş ile kaplanmalıdır. Yer altında otopark çözümlenerek alanın otopark sıkıntısı giderilmelidir.

6.1.2. Yapı ölçeğinde öneriler

660 sayılı ilke kararı (Taşınmaz Kültür Varlıklarının Gruplandırılması, Bakım ve Onarımları) doğrultusunda alanda yer alan tescilli, tescile önerilen ve yeni yapılar için yapısal durumlarına göre çeşitli müdahale önerileri getirilmiştir.

Basit onarım gerektiren yapılar alanda %41 oran ile yapısal bütünlüğünü, özgünlüğünü büyük oranda korumuş, strüktürel durumu iyi ancak malzeme olarak yıpranmış ya da niteliksiz onarımlar sonucu cephe elemanları değiştirilen yapılardır. Daha çok cephede onarım gerektiren bu yapılar, çevreye duyarlı ve sürdürülebilir yapı malzemeleri ile onarılmalıdır. Bozulan kısımlar aslına uygun şekilde mümkünse özgün malzeme ile onarılmalıdır (Şekil 6.7, 6.8).

Şekil 6.7. Cilalıoğlu Sokakta cephede onarım gerektiren yapı örneği

Şekil 6.8. Tahtalı Sokakta cephede onarım gerektiren yapı örneği

Kısmi müdahale ile onarılabilecek yapılar alanda %36 oran ile taşıyıcı sistemi hasarlı, cephede özgün detayları yok olmuş ancak yine de kullanılmaya devam edilen yapılardır. Genelde özgün doğramaların PVC pencere ve kapılarla değiştirildiği gözlenmiştir. Bu yapıların taşıyıcı sistemi özgün tekniklerle onarılmalıdır. Yeniden kullanılabilen malzemelerle cephe kaplaması yapının özgün haline uygun olarak yapılmalıdır (Şekil 6.9).

Şekil 6.9. Palta Sokakta özgün pencereleri PVC pencerelerle değiştirilen yapının 20 yıl önceki ve günümüzdeki hali

Esaslı onarım yapılması gereken yapılar alanda %23'lük oran ile ciddi hasarlı, müdahale edilmediği takdirde çökme ve yıkılma ihtimali olan, can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan yapılardır. Bu yapıların onarımında çağdaş malzeme ve teknikler kullanılarak özgün kısımlarından ayırt edilmelidir (Şekil 6.10, 6.11).

Alandaki bakımsızlıktan âtil duruma gelmiş, kendi kaderine terk edilmiş, yıkılmaya yüz tutmuş yapılar koruma altına alınarak rekonstrüksiyonları yapılmalıdır. Bu yapıların yeniden kullanılabilirlik sağlam durumdaki özgün malzemeleri yapının rekonstrüksiyonunda tekrar kullanılmalıdır. Yangın, çökme gibi sebeplerle yıkılan tarihi yapıların özgün malzeme ve yapım sistemi ile mevcut belge ve verilere göre rekonstrüksiyonu yapılarak geleneksel dokuya kazandırılmalıdır. Bunun yanında Bolvadin'in birinci derece deprem bölgesi olması yapı güvenliği açısından deprem, yangın gibi doğal afetlere karşı ek tedbir alınmasını gerektirmektedir.

Şekil 6.10. Hacı Ahmet Caddesinde kapsamlı müdahale gerektiren yapı örneği

Şekil 6.11. Zafer Caddesinde kapsamlı müdahale gerektiren yapı örneği

Yapının özgün niteliğine uygun şekilde yapılmayan betonarme taşıyıcı sistemle inşa edilmiş rekonstrüksiyon çalışmaları için fiziksel ömürleri bittikten sonra özgün malzeme ve yapım teknikleri ile aslına uygun olarak yeniden yapılmaları önerilmiştir (Şekil 6.12).

Şekil 6.12. Hisaryolu Sokakta yapının özgün haline uygun yapılmayan betonarme rekonstrüksiyon örneği

Yeni yapılaşmalarda ise alandaki yeni yapıların çoğu kütle ve parsel büyüklüğü bakımından dokuya uyumlu olsa da doku bütünlüğü açısından sokak ölçeğinde ele alınmalıdır. Bu kapsamda tarihi dokuya uyumsuz çok katlı yapılarda kat indirimi ve cephe sağıklaştırılması yapılmalıdır. Cephelerde uyumsuz renklerden ve malzemelerden uzak durulmalı, kapı, pencere oranları geleneksel yapı tipolojisine uyumlu şekilde yenilenmelidir. Dokuya uyumsuz niteliksiz betonarme yapılar fiziksel ömürlerini tamamlamasının ardından geri dönüştürülebilecek şekilde yıkılmalıdır. Dükkân cephelerindeki reklam panoları ve tabelaların dokuya uyumlu olacak şekilde tasarlanması ve niteliksiz görüntüden arındırılması önemli olup, özellikle tarihi yapıların bulunduğu sokak ve caddelerde ışıklı ya da ışısız reklam panolarına izin verilmemelidir. Bu yapıların kullanımı konusunda yerel yönetim tarafından denetim sağlanarak belli standartlar getirilmelidir. Alanda yapılacak yeni tasarımlarda geleneksel dokudaki yapı-sokak, yapı-parcel ilişkisi, kütle ve gabari boyutları ve yapı tipolojisi dikkate alınmalıdır. Bu noktada geçmişin taklit edilmemesi, geleneksel malzeme ve yapım sistemlerinin çağdaş yorumlanarak geleneksel yapılardan ayırt edilmesi önemlidir. Yeni yapılar sürdürülebilir malzeme ve yapım sistemleri ile inşa edilmelidir.

Alanda iyi durumdaki kullanılmayan geleneksel yapılar günümüze kazandırılarak özgün işlevlerine uygun şekilde konaklama, hizmet ve kamusal işlevlerle yeniden kullanılabilir. Özellikle konutlara ev pansiyonculuğu, butik otel gibi işlevler verilerek yerel ekonomiye katkı sağlanabilir. Ancak yeniden işlevlendirilecek yapıların restorasyonunda özgün plan ve cephe özelliklerinin korunmasına özen gösterilmelidir (EK-3) (Şekil 6.13).

6.2. Sosyo-kültürel Sürdürülebilirlik için Öneriler

Günümüzde özgün sosyo-kültürel dokusunu kısmen de olsa sürdüren alanda oluşturulacak koruma politikaları sosyo-kültürel yapının devamlılığını göz önünde bulundurmalıdır. Tarihi kentlerde sürdürülebilirliğin sağlanmasında kültürel ve sanatsal etkinliklerin artırılması, yerel zanaatların geliştirilmesi, sanat atölyelerinin açılması önemli paya sahiptir. Teknolojik ilerlemelerle birlikte geleneksel el sanatlarının kaybolmaya başladığı günümüzde bu değerlerin yaşatılması için Halk Eğitim Merkezi ve üniversite iş birliği ile el sanat atölyeleri kurulmalı ve bu konuda eğitimler verilmelidir. Kadınların sosyal hayata kazandırılması ve meslek edindirme kursları konusunda yerel yönetimler devreye girerek iş sıkıntısı çeken vatandaşlara istihdam olanakları sağlanmalıdır.

Alanda yerel halkın bir araya gelerek hem mahalle sorunlarının görüşüldüğü hem de çömllekçilik, hasır dokumacılığı gibi geleneksel zanaatların sürdürülmesi için birimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Günümüzde kullanılmayan özgün geleneksel yapılar bu kapsamda değerlendirilebilir. Bunun yanında yakın dönemde yıkılarak ortadan kaldırılan Pektaşlar Evinin daha önceden hazırlanan rekonstrüksiyon projesi uygulama aşamasına geçirilerek ‘sosyal ve kültürel merkez’ olarak kullanılması önerilmiştir.

Bölgede yapılacak projelerde yerel halkın tarihi dokunun korunması ve iyileştirilmesi sürecine aktif katılımı sağlanmalıdır. Bu kapsamda öncelikle yerel halkın ve mülk sahiplerinin bilinçlendirilmesi gerekir. Kültürün gelişimi ve kültür varlıklarını koruma bilincinin oluşumunda eğitimin önemi göz önünde tutularak, eğitim okullarda vermeye başlanmalıdır. Bunun yanında Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla seminer ve kurslar verilmelidir. Geleneksel konut kullanıcılarına bakım ve onarım çalışmaları ile ilgili teknik bilgilerin yer aldığı el kitapları dağıtılarak bilinçlenmeleri sağlanmalıdır.

Koruma sürecinde diğer bir önemli nokta da tarihi yapılarının onarım giderlerini karşılayacak maddi durumu olmayan mülk sahiplerine faizsiz kredi ve fon yardımı yapılarak koruma konusunda teşvik edilmelidir. Mülk sahiplerinin bilgilendirilmesi ve maddi destek sağlanması konusunda yerel yönetimler politika oluşturarak STK iş birliği içerisinde hareket etmelidir.

6.3. Ekonomik Sürdürülebilirlik için Öneriler

Bolvadin'in ekonomisi büyük ölçüde tarıma dayalıdır. Ancak tarımsal faaliyetlerin yetersiz olması nedeniyle geleneksel yöntemlerin yanında modern tarım yöntemleri ve sürdürülebilir tarım olanakları araştırılmalıdır. Bunun yanında yerel üretimin devamlılığı bakımından ürünlerin pazarlanması konusunda çalışmalar yapılmalıdır. Terzilik bölgede geçmişten beri sürdürülen en eski mesleklerden biridir. Bu kapsamda tekstil sektöründe yapılacak girişimlerle ve doğru pazarlama stratejileri ile ekonomi iyileştirilebilir. Geleneksel hale gelen, bölge ekonomisine katkı sağlayan ancak son yıllarda yapılmayan 'Kaymak Festivali' düzenlenmeye devam edilerek geleneksel el sanatlarının, yöresel lezzetlerin sunumu ve tanıtımı yapılabilir.

Tarihi yapılara yeni işlevler verilerek turizme açılması korumanın ekonomik boyutunu ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla tarihi yapıların yeniden işlevlendirilerek turizme kazandırılması ekonomik sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Bu bağlamda bölgenin sahip olduğu kültür ve turizm potansiyeli doğrultusunda özgünlüğünü koruyan tarihi yapılar konaklamada ev pansiyonculuğu işlevi ile kullanılabilmesi gibi restoran, müze, kültür evi, sergi salonu gibi işlevlerle de kullanılabilir. Alanda tarihi yapı sahipleri ile yapılan anketlerde, mülk sahiplerinin evlerini turizme açarak geçimlerini sağlama konusunda istekli oldukları ancak maddi yetersizlikler ve bilgisiz olmaları nedeniyle çekimser davrandıkları görülmektedir. Bu konuda yerel yönetim üzerine düşen görevi yaparak tarihi yapı sahiplerine turizm olanakları konusunda gereken bilgi ve eğitim imkanlarını sağlamalıdır. Ayrıca üniversite ile birlikte projeler üretilerek mevcut yapı stoğu sosyal ve kültürel mekanlara dönüştürülmelidir. Yerel yönetim tarafından kurulacak turizm danışma merkezi ile tur rehberi eşliğinde tarihi ve kültürel yapıların tanıtımı yapılmalıdır.

Tarihi yapıların bakım, onarım, restorasyonunda uzman ekip eksikliği önemli sorunlardan biridir. Belediyede koruma konusunda bilinçli ve uzman teknik ekip oluşturularak koruma çalışmalarına öncülük etmelidir. Bununla beraber ilgi duyan kişilere geleneksel yapı teknikleri ve restorasyon uygulamaları ile ilgili kurslar ve eğitimler vermek, geleneksel yapı ustaları yetiştirmek üzere bir 'restorasyon atölyesi' açılmalıdır.

6.4. Yasal- Yönetmelik Sürdürülebilirlik için Öneriler

Tarihi kent dokularının özgün nitelikleri ile korunması ve geleceğe taşınması güçlü bir örgütsel yapılanma, disiplinlerarası ortak çaba, ekonomik kaynak ve bilinçli bir toplum ile gerçekleşebilir (Ahunbay, 1996). Valetta ilkeleri, (2011)'de Yönetim Planının kültür mirasının korunması ve çağdaş yaşamın gereklerinin karşılanması için gerekli yöntem ve araçları içeren kapsamlı bir belge olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda Valilik, Belediye, Koruma Kurulları, sivil toplum kuruluşları, Kent Konseyi, kent sakinleri, mülk sahipleri ve kullanıcıları ve üniversite iş birliğinin sağlanması ile oluşturulacak alan yönetim planı tarihi dokunun sürdürülebilirliği için gereklidir.³

Tarihi yapılarda yapılacak uygulamalar yerel yönetimin denetimi altında yapılmalı, yerel yönetim geleneksel dokuda düzenlemeler yaparak dokuya uyumsuz müdahaleleri önlemelidir. Deprem, yangın gibi doğal afetlere karşı afet ve risk yönetim planı oluşturularak gerekli kaynakların temini sağlanmalıdır. Koruma yasa ve yönetmelikleri günümüz şartlarına göre tekrar düzenlenerek, Koruma kurulları koruma çalışmalarına rehberlik edecek yönetmelikleri bölgenin özgün mimari özelliklerini dikkate alınarak oluşturulmalıdır. Koruma amaçlı imar planlarının üst ölçekli planlar olduğu göz önünde bulundurularak, imar planı tarihi dokuya uyumlu olacak şekilde yeniden planlanmalıdır. Yapılacak plan değişiklikleri ve uygulamalar kent sakinlerinin görüş ve eleştirilerine açık olmalıdır.

Koruma amaçlı projelerin sürdürülebilirliği için onarım, restorasyon, yenileme süreçlerinde yerel halkın yapılacak projeleri tanıması ve katılımı önemlidir. Bu bağlamda 'Kentsel Yenileme' alanı ilan edilen bölgede yapılacak projeler esnafa tanıtılarak görüşleri alınmalı, halkın ihtiyaçlarına yönelik, geleneksel dokuya uyumlu projeler üretilmelidir. Kamulaştırma yapılacak yapılarda mülk sahipleri ile uzlaşma sağlanmalıdır.

---

³ "2863 sayılı Kanun, koruma imar planlarının hazırlanması sürecine farklı grupların katılımına olanak tanıyan düzenlemelere yer vermiştir. Bu bağlamda; belediyeler, valilikler ve ilgili kurumlar, plan hazırlama süreci içerisinde plan yapılacak alanda ilgili meslek odaları, sivil toplum kuruluşları, üniversitelerin ilgili bölümleri, koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren işyeri sahipleri ve etkilenen hemşerilerin katılımı ile plan kararlarının oluşturulmasından önce sorunlar, olanaklar, vizyon, hedefler, araçlar, stratejilerin oluşturulması üzerine ve taslak planın oluşturulmasından sonra taslak planın görüşülerek koruma bölge kuruluna sunulacak son şeklini alması için asgari iki toplantı düzenlenir" (Yasin, 2007).

7. SONUÇ

Zengin tarihi geçmişe sahip olan Bolvadin kenti doğal, tarihi ve kültürel değerlerini günümüze kadar taşımış kadim bir kenttir. İlk çağlardan beri yerleşim yeri olan Bolvadin tarihi kent dokusu 20.yüzyılın ikinci yarısına kadar bölgedeki önemli yerleşim merkezlerinden biri olmuştur. Ancak 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra kentleşme, hızlı nüfus artışı, sosyal yaşamdaki değişimler, göç gibi etkenlere bağlı olarak sosyo-kültürel yapısı, sokak dokusu ve mimari nitelikleri değişime uğramıştır.

Bolvadin’de koruma anlayışı yasal olarak 1980’lerde oluşmaya başlamış, ancak günümüze kadar etkin bir koruma sistemi oluşturulamamıştır. Dokuda meydana gelen değişimler sadece yasal düzenlemelerin yeterli olmadığını ve daha bütüncül sisteme ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Sürdürülebilirlik anlayışı doğal çevreyi koruma çabaları ile birlikte ortaya çıkmış, gelişen süreçte anlamı genişleyerek çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik yönleri olan çok boyutlu bir kavram haline gelmiştir. Bu kapsamda tarihi kent dokularının korunması sürdürülebilirlik kavramı ile birlikte düşünülmesi gereken bütüncül bir yaklaşım gerektirmektedir.

Çalışma alanı kapsamında Bolvadin ilçesinin genel özellikleri açıklanarak yerleşimin kimliğini oluşturan unsurlar ortaya konmuştur. Alanın geçmişine yönelik araştırmaların yanında, mevcut durumu belirlemeye yönelik çalışma alanı sınırları içerisindeki anıtsal yapılar, geleneksel konutlar, ticari yapılar ve mevcut yeni yapıların çevresel ve mimari özellikleri analiz edilmiştir. Ayrıca tarihi dokunun sosyal yapısı, mevcut potansiyelleri ve koruma sorunları ortaya konmuştur. 1/2000 ölçeğinde yapılan analizlerde; çalışma alanında yer alan anıtsal yapıların günümüzde özgün işlevi ile kullanılsa da geçirdikleri niteliksiz onarımlarla özgünlüklerinin zedelendiği ve yapısal sorunlarının devam ettiği tespit edilmiştir. Geç Osmanlı dönemi konut mimarisini yansıtan geleneksel konut dokusu bazı mahallelerde büyük oranda korunarak günümüze ulaşmıştır. Ancak 1970 ve 1980’li yıllardaki yol genişletme çalışmaları ile konut dokusunun bir kısmı yok olmuş, ilerleyen yıllarda bakımsızlık, terk, sosyal yaşantının değişimi, ekonomik yetersizlikler, yanlış onarım ve müdahaleler, hızlı ve plansız kentleşmenin de etkisiyle geleneksel konut dokusu birçok mahallede çöküntü bölgesi haline gelmiştir. Eski canlılığını büyük oranda kaybeden çarşı bölgesi yeni yapılaşma anlayışı ve rant baskısı altında çarpık yapılaşmaya maruz kalmış, tarihi dokuya uyumsuz çok katlı betonarme yapılar çoğalmıştır. 2017 yılında çarşı bölgesinin

'yenileme alanı' ilan edilmesi ile tarihi kent dokusu yok olma tehlikesi altına girmiştir. Çalışma alanındaki geleneksel yapım sistemine sahip yapıların sayısının yeni yapılara göre oldukça az olduğu görülmektedir. Bunlara karşın alanda tamamen kullanılan yapıların ve konut kullanımının çoğunlukta olması, yerel ticaret yapılarının varlığı, geleneksel yapılaşmadaki yapı-parcel ilişkisi ve yapı adalarının korunması, özgün cephe tipolojisi ve mimari elemanlar tarihi dokunun sürdürülebilirliği açısından önemlidir.

Sosyal dokuyu belirlemek için yapılan anketlerden elde edilen sonuçlara göre; yapı kullanıcılarının uzun yıllardır aynı mahallede yaşamaları ve yaşadıkları mahalleden memnuniyet oranının yüksek olması, kullanıcıların sosyal ve kültürel değerleri yaşatması, komşuluk ilişkilerinin devam etmesi, yapı sahiplerinin evlerini korumak ve yeniden işlevlendirmek istemeleri tarihi dokunun sürdürülebilirliği açısından önemli verilerdir. Katılımcılar büyük oranda tarihi çevrelerin korunması gerektiğini belirtmiş olsalar da koruma konusundaki bilinç düzeyi yeterli değildir. Bununla birlikte katılımcıların büyük çoğunluğu açık yeşil alanları yetersiz bulunduğunu ifade etmişlerdir. Günümüzde plansız ve çarpık kentleşme sonucunda mevcut yeşil alanların yok edildiği anlaşılmaktadır. Alandaki en temel problemlerin çevre kirliliği, gürültü, altyapı, otopark yetersizliği ve göç olduğu görülmektedir. Bolvadin kentsel sit alanını katılımcıların çoğunluğunun bilmesine rağmen, birçok katılımcının koruma amaçlı imar planı ve alan için yapılan projeler hakkında bilgisi yoktur. Bu konuda bilgilendirme çalışmaları yapılarak vatandaşlar bilinçlendirilmelidir. Konutlarda daha önce bakım ve onarım çalışmalarının yapılması geleneksel konut dokusunun sürdürülebilirliği bakımından olumlu bir sonuçtur. Bakım ve onarımı yapılamayan konutlarda ise maddi sıkıntılar, bürokratik süreçlerin uzun olması gibi engeller ortaya çıkmıştır. Ayrıca konut sahiplerinin bir kısmı devlet tarafından maddi destek sağlandığı takdirde evlerini turizme kazandırma fikrine olumlu yaklaşmaktadır. Diğer kesim de evin özgünlüğünün kaybolması, güvenlik endişesi gibi nedenler yüzünden olumsuz yaklaşmaktadır.

Analizlerin değerlendirmesine yönelik doğal ve fiziksel çevre, ulaşım, ekonomik ve sosyo-kültürel yapıya ilişkin SWOT çözümlenmeleri yapılmıştır. Bu kapsamda doğal çevrede, anıt çınarların ve bahçeli konutların varlığı önemli çevresel verilerdir. Ancak Eber Gölünün kuruması bölge için olumsuz bir durumdur. Fiziksel çevrede, günümüzde geleneksel yapıların özgün işlevli ile kullanılması, anıtsal yapıların onarım ve restorasyonunun yapılması ve sokak sağlıklaştırma çalışmaları tarihi çevrenin devamlılığı için önemlidir. Sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan, yöre halkının uzun

yıllardır aynı mahallede yaşamaları sosyal ilişkilerin devamlılığı için önemli olup, yerel ticari kimliğin sürdürülmesi de sosyo-ekonomik açıdan önemli veriler arasındadır.

Alanda yapılan analiz ve değerlendirmeler ışığında tarihi dokunun korunması öncelikli olmak üzere fiziksel, sosyo-kültürel, ekonomik ve yasal-yönetimsel yapının sürdürülebilirliği için getirilen öneriler, çevresel ölçekte; doğal çevre, ulaşım ve sokak dokusu kapsamındaki müdahaleleri içermektedir. Meydanlar işlevsel hale getirilerek sosyal etkinlikler düzenlenmeli ve bölgeye gelen turistler için çekim merkezine dönüştürülmelidir. Kullanılmayan yapılar ve tanımsız boşluklar yerel halkın ihtiyaçları doğrultusunda yeniden düzenlenerek işlevsel mekanlar oluşturulmalıdır. Yapısal ölçekte; alandaki geleneksel konutlar, mevcut yeni yapılar ve yeni yapılaşma koşulları için öneriler getirilmiş olup, yeni inşa edilecek yapılar kütle, gabari malzeme ve yapım tekniği olarak tarihi doku ile uyumlu olmalıdır.

Günümüzde özgün mimari karakterini kısmen koruyan Bolvadin tarihi kent dokusunun sürdürülebilirliği, bilinçli bir alan yönetimi planı ve koruma kararları ile sağlanabilir. Her yapının yer aldığı sokağın, sokakların da geleneksel dokunun bir parçası olduğu göz önünde tutularak, yapıların bulunduğu çevre ve kültür ile bütüncül olarak korunması ilkesi benimsenmelidir. Bu kapsamda yerel yönetimler ve diğer kuruluşlarla birlikte halkın etkin katılımının sağlanacağı koruma politikaları oluşturulmalıdır. Uzman bir ekip oluşturularak tarihi yapıların düzenli bakım ve onarımı yapılmalıdır. Bolvadin tarihi dokusunda rölöve, restorasyon projelerinin hazırlanması ve sokak sağlıklaştırma çalışmalarının yapılması sürdürülebilir koruma için önemli girişimlerdir. Bu girişimlerin potansiyele dönüşebilmesi için yerel yönetim tarafından mülk sahiplerine maddi destek sağlanarak konutların turizme yönelik kullanımı konusunda teşvik edilmelidir. Diğer yandan koruma uygulamalarının takibi ve koruma sürecinin devamlılığı için yönetim organlarının bilinçlendirilmesi önemlidir. Ayrıca Bolvadin tarihi kent dokusu bölge halkının geleneksel değerlere verdiği önem ölçüsünde korunacağı için yerel halkın bilinçlendirilmesi ve koruma çalışmalarına aktif katılımı sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi

Ahunbay, Z., 1996, Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, *YEM yayınları*, İstanbul, 18-132.

Akçakaya, O., 2016, Kentsel Sürdürülebilirliğin Uygulanması ve Ölçülmesi Bağlamında Yerel Yönetimlerin Fonksiyonu, *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4, 47-64.

Akçay, D. G., 2013, Tokat Kenti Geleneksel Konut Dokusunun Koruma Bağlamında İrdelenmesi: Halit Sokak, Bey Sokak, Beyhamam Sokak, Yüksek lisans tezi, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Akgündüz, G., 2013, Yerel Konut Mimarisinin Ekolojik Sürdürülebilirlik Bağlamında İncelenmesi: Bodrum Sandıma Köyü, Yüksek lisans tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İzmir, 6-15.

Arslan Abay, N., 2019, Kentsel Alanların Koruması Bağlamında İnebolu Geleneksel Konut Mimarisi Değerlendirmesi, Yüksek lisans tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Artırma, A., 2007, Adapazarı Kentsel Sit Alanı'nın Tarihsel Süreç İçinde İncelenmesi ve Bölgenin Günümüze Yeniden Kazandırılması", Yüksek lisans tezi, *Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Bayar, M., 1996, Bolvadin'in Tarihi, Cilt 1, *Doğuş Matbaacılık*, Ankara, 1-287.

Bayar, M., 2004, Bolvadin Tarihi (Kurumları, Yöneticileri, Yetiştirdiği Kişiler), Cilt 2, *Bilge Yayıncılık*, İstanbul, 29-433.

Bayar, M., 2010, Afyonkarahisar Kırkgöz Köprüsü, *Taşpınar Dergisi*, sayı:5, 26-32.

Beyhan, Ş. G., 2004, Kültürel Süreklilik ve Çağdaş Gereksinimler Bağlamında Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Kavramsal Modeli: Pamukkale Örneği, Doktora tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul, 7-16.

Bolvadin Belediyesi Arşivi

CoE, 2005, Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society.

Correia, M., 2014, Versus-Booklet, Lessons From Vernacular Heritage to Sustainable Architecture, *Portugal*, 29-31.

Cömertler Aktuğ, E. ve Oğuz, D., 2018, Bolvadin Araştırmaları, Cilt 1, Güler, M. ve Kayahan, C., *Eğitim Yayınevi*, Konya, 1746-1792.

- Daily, G. C., ve Ehrlich, P. R., 1992, Population, Sustainability, and Earth's Carrying Capacity, *BioScience*, 42(10), 761–771.
- Deniz, A., 2018, Bolvadin Araştırmaları, Cilt 1, Güler, M. ve Kayahan, C., *Eğitim Yayınevi*, Konya, 2293-2306.
- Dolu, Y. B., 2010, Eski Gümüşhane (Süleymaniye Mahallesi) Sit Alanı İçin Kentsel ve Yapısal Koruma Önerileri, Yüksek lisans tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Drexhage, J. ve Murphy, D., 2010, Sustainable Development: From Brundtland to Rio 2012, *New York*.
- English Heritage, 1997, Sustaining the Historic Environment, *London: English Heritage*.
- English Heritage, 2005a, Regeneration and the Historic Environment: Heritage as a Catalyst for Better Social and Economic Regeneration, *London: English Heritage*.
- English Heritage, 2005b, Heritage Counts, *London: English Heritage*.
- English Heritage, 2007, Conservation Principles, Policies and Guidance for the Sustainable Management of the Historic Environment, *London: English Heritage*.
- Erder, C., 2018, Tarihi Çevre Algısı, 1.Baskı, Yasemin Didem Aktaş ve Filiz Diri Akyıldız, *YEM Yayınları*, İstanbul.
- Eskişehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi
- Gülhan, D., 2018, Sürdürülebilir Kent ve Kentsel Kimlik Bağlamında Bergama/İzmir Örneğinin Değerlendirilmesi, *Kent Akademisi*, 11(4), 654-672.
- Günay, Z., 2010, Neoliberal Kentleşme Dinamikleri Çerçevesinde Tarihi Çevrenin Sürdürülebilirliği: Sürdürülebilir Kentsel Koruma Modeli, Doktora tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul, 13-85.
- Güner, R., 2013, Sürdürülebilirlik Bağlamında Şile Kent Dokusu Analizi: Camcı ve Cami Sokakları, Yüksek lisans tezi, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul, 3-8.
- Harris, J. M., ve Özmete, E., 2003, Sürdürülebilir kalkınmanın temel prensipleri. Çeviren Emine Özmete <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/EmineOzmeteceviri.pdf> Date of Access, 1, 2019, 1-24.
- ICOMOS, 2011, Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimiyle İlgili Valetta İlkeleri, ICOMOS 17.Genel Kurulu, *Paris*.
- Kancafer Yurdakul, S., 2010, Kentsel Dönüşüm- Sürdürülebilirlik Bağlamında Fener Balat Yenileme Alanı, Yüksek lisans tezi, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul, 31-42.

- Kaptanoğlu, İ. Z., 2014, İstanbul-Sarıyer'de Tarihi Dokunun Sürdürülebilir Koruma Ölçütleri Açısından İrdelenmesi ve Öneri Geliştirilmesi, Yüksek lisans tezi, *İstanbul Kültür Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul, 3-9.
- Karakaş, M., Konuk, O., & Çağan, K., 2007, Bolvadin'de toplumsal yapı ve değişim, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (2), 1-38.
- Karakurt Tosun, E., 2009, Sürdürülebilirlik olgusu ve kentsel yapıya etkileri, *PARADOKS, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 5 (2).
- Kısa Ovalı, P., ve Delibaş, N., 2016, Yerel Mimarının Sürdürülebilirliği Kapsamında Kayaköy'ün Çözümlemesi, *Megaron*, 11 (4), 515-529.
- Kızıltepe Bilgin, P. ve Bilgin, M., 2018, Bolvadin Araştırmaları, Cilt 1, Güler, M. ve Kayahan, C., *Eğitim Yayınevi*, Konya, 1553-1588.
- Kuşçu, A. C., 2006, Sürdürülebilir Mimarlık Bağlamında Geleneksel Konya Evi Üzerine Bir İnceleme, Yüksek lisans tezi, *Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul, 8.
- Özcan, K., 2009, Sürdürülebilir Kentsel Korumanın Olabilirliği Üzerine Bir Yaklaşım Önerisi: Konya Tarihi Kent Merkezi Örneği, *METU JFA*, 26(2), 1-18.
- Özdemir, M. A. ve Günay M., 2005, Bolvadin Kenti'nin gelişiminde coğrafi koşulların rolü, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (2), 129-156.
- Parsana, H., 1991, Bolvadin'deki Türk Devri Yapıları, Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya, 4-80.
- Pekol, B. ve Kayasu, S., 2020, Tarihi Evlerde Yaşam, İstanbul, 78-85.
- Rodwell, D., 2007, Conservation and Sustainability in Historic Cities, Cilt 1, Oxford: Blackwell, 51.
- Sait Ekici Fotoğraf Arşivi
- Tekeli, İ., 2009, Kültür Politikaları ve İnsan Hakları Bağlamında Doğal ve Tarihi Çevreyi Korumak, Cilt 1, *Tarih Vakfı Yurt Yayınları*, İstanbul, 102-185.
- Tellier, S., 2006, Göç, Kültürel Farklılık ve Kentleşme Sürecinde Bolvadin İlçesi Ağılönü Örneği ve Din, Yüksek lisans tezi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya, 28-29.
- Türkmen, Ö., 2018, Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında Sürdürülebilirlik ve Örnekler Üzerinden Analizi/ Gülsuyu- Gülensu Örneği, Yüksek lisans tezi, *Yakın Doğu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Lefkoşa, 18-27.
- UN-Habitat, 1996, Istanbul Declaration on Human Settlements. Second United Nations Conference on Human Settlements, *İstanbul*.

- United Nations, 1972, United Nations Conference on the Human Environment, *Stockholm*.
- United Nations, 1987, Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future, A/42/427, *Brundtland*.
- United Nations, 1992a, Rio Declaration on Environment and Development, 51/26, *Rio de Janeiro*, 3-8.
- United Nations, 1992b, Agenda 21: United Nations Conference on Environment and Development, *Rio de Janeiro*, Brazil, 12-473.
- United Nations, 1997, Rio+5 Earth Summit, *New York*.
- United Nations, 2002a, World Summit on Sustainable Development, *Johannesburg*.
- United Nations, 2002b, Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development, *Johannesburg*.
- United Nations, 2003, Habitat Agenda: Global Plan of Action.
- United Nations, 2012, Rio+20: The United Nations Conference on Sustainable Development, *Rio de Janeiro*.
- Uysal, A. O., 1983, Bolvadin'deki Türk-İslam Eserleri, Lisans tezi, *A.Ü. D.T.C.F., Sanat Tarihi Anabilim Dalı*, Ankara, 17-117.
- Uysal, A. O., 1985, Bolvadin Lala Sinan Paşa (İmaret) Camisinin mimari özellikleri ve tarihlenmesi problemi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 145-163.
- Uysal, A. O., 1988, Bolvadin'de bir Lale devri eseri: Ağılönü çeşmesi, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 32 (1-2), 33-55.
- Uysal, A. O., 1993, Kütahya ve Bolvadin'de ortadan kaldırılan iki yapı, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 36 (1-2), 436-459.
- Yalçın, A., 2019, Bolvadin İlçesi Tarihi Yapılarının Mimari ve Malzeme Kullanımı Bakımından İncelenmesi, Yüksek lisans tezi, *Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Afyonkarahisar.
- Yalçın, M., Güllü, M., Polat, N., Turgut, B. ve Yılmaz, M., 2018, Bolvadin Araştırmaları, Cilt 1, Güler, M. ve Kayahan, C., *Eğitim Yayınevi*, Konya, 1401-1415.
- Yasin, M., 2007, Koruma Amaçlı İmar Planlarının Yapılış Süreci, *e-akademi Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi*, sayı 59.

Yeter, E., 2002, Türkiye'de Tarihi Kent Dokularının Korunmasında Valiliklerin Önemi, *Türkiye'de Tarihi Kent Dokularının Korunması ve Geleceğe Taşınması Sempozyumu*, Antalya, 77-90.

İnternet Kaynakları

<http://www.bolvadinsevgisi.com/nostaljikfoto.htm> [Ziyaret Tarihi: 1 Mart 2021].

<https://www.tuik.gov.tr> [Ziyaret Tarihi: 20 Mart 2021].

<http://bolvadin.gov.tr/bolvadin-in-tarihcesi> [Ziyaret Tarihi: 20 Mart 2021].

<https://kulturportali.gov.tr/turkiye/afyonkarahisar/kulturenvanteri/kara-cesme> [Ziyaret Tarihi: 5 Nisan 2021].

<https://www.nufusune.com/bolvadin-ilce-nufusu-afyonkarahisar#:~:text=%C4%B01%C3%A7e%20Merkez%20n%C3%BCfusu%2032475%2C%20bu,Toplam%20Kad%C4%B1n%20n%C3%BCfusu%206381'tur> [Ziyaret Tarihi: 5 Nisan 2021].

https://bolvadinmyo.aku.edu.tr/wp-content/uploads/sites/52/2015/12/Bolvadin_Harita-768x465.jpg [Ziyaret Tarihi: 5 Nisan 2021].

<https://www.flickr.com/photos/sinandogan/34900803544/in/photostream/> [Ziyaret Tarihi: 5 Nisan 2021].

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/7b/Afyonkarahisar_districts.png/776px-Afyonkarahisar_districts.png, [Ziyaret Tarihi: 5 Nisan 2021].

Kaynak belirtilmeyen fotoğraflar ve çizimler Pınar DABANLI'ya aittir.

EKLER**EK-1: Sosyal Anket Formu****SOSYAL ANKET FORMU (Konut)****KİŞİSEL BİLGİLER****1. Cinsiyetiniz?** Erkek Kadın**2. Yaşınız?** 18-30 31-45 46-65 65+**3. Eğitim durumunuz?** Okur-yazar değil İlkokul Ortaokul Lise Ön Lisans
 Lisans Lisansüstü**4. Mesleğiniz?** Memur Esnaf Emekli İşçi Özel sektör
 Çiftçi Ev hanımı Diğer**5. Aylık gelir durumunuz?** 1000 TL'den az 1000-2000 TL 2001-3000 TL 3001-4000 TL
 4001-5000 TL 5000 TL'den fazla**6. Sosyal güvenlik kurumunuz?** SSK Bağ- kur Emekli Sandığı Sosyal güvencesi yok**KONUT- AİLE BİLGİLERİ****7. Adres (mahalle, sokak, kapı numarası)**

.....

8. Kaç yıldır Bolvadin'de ikamet ediyorsunuz? Doğduğumdan beri 1-10 11-20 21-30 31 ve üzeri**9. Konutunuzun mülkiyet durumu nedir?** Kendi mülkü Ortak mülk (miras) Kira Diğer**(Eğer kiracı iseniz) Ne kadar kira ödüyorsunuz? .....****10. Kaç yıldır bu evde yaşıyorsunuz?** 1 yıldan az 1-5 yıl 6-10 yıl 11 yıl ve üzeri

11. Evde kaç kişi yaşıyorsunuz?

- 1-4   5-10   11 ve üzeri

12. Evinizin büyüklüğü hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Büyük   Küçük   Yeterli

13. Evinizde kaç oda bulunmaktadır?

- 1   2   3   4   5 ve üzeri

14. Katlarda hangi odalar var? .....

15. Evinizin yapımında kullanılan yapı malzemesi nedir? .....

16. Eviniz ilk yapıldığından beri eklenen ya da çıkarılan mekanlar var mı?

- Evet   Hayır

(Varsa) bu mekanlar nelerdir? .....

17. Bahçeniz/ avlunuz var mı?

- Evet   Hayır

18. Bu evden taşınma düşünceniz var mı?

- Evet   Hayır

Neden? .....

YAPI- ÇEVRE BİLGİLERİ

19. Mahallenizden memnun musunuz?

- Evet   Hayır

Neden? .....

20. Size göre mahallenizin temel sorunları nelerdir?

- Altyapı   Ulaşım   Güvenlik   Çevre kirliliği   Gürültü
 Motorlu araç trafiği   Göç   İşsizlik   Diğer:.....

21. Komşularınız ve mahalleli ile aranınız nasıl?

.....

22. Evinizin daha çok nereye yakın olmasını tercih ederiniz?

- Çarşı   Cami   Okul   Park   Pazar-Market   Diğer

23. Aracınız var mı?

- Evet   Hayır

(Cevabınız evet ise) aracınız için park sorunu yaşıyor musunuz?

.....

24. Ulaşımında en çok hangi aracı tercih edersiniz?

- Özel araç   Dolmuş   Motorsiklet   Diğer

KORUMA- YENİLEME BİLGİLERİ

25. Evinizden memnun musunuz?

Evet Hayır

Neden?.....

26. Maddi imkânınız olsa evinizde hangisini yapmayı tercih edersiniz?

- Restore ettirmek
 Bakım ve onarım yaparak kullanmak
 Başka bir işleyle kullanmak
 Yeniden yaptırmak
 Kiraya verip başka bir eve taşınmak
 Satmak

27. Evinizi korumaya değer buluyor musunuz?

Evet Hayır

Neden?.....

28. Evinizde daha önce bakım, onarım, restorasyon, iyileştirme çalışmaları yapıldı mı?

Evet Hayır

Evet ise ne zaman? .....

29. Evinizde yapmak istediğiniz onarımlar veya değişiklikler var mı?

Evet Hayır

Varsa nelerdir? .....

30. Evinizin onarımı için devletin kredi ve fon yardımı sağladığını biliyor muydunuz?

Evet Hayır

31. Devlet teknik ekip ve uzun vadeli kredi yardımı sağladığı takdirde evinizi restore ettirir misiniz?

Evet Hayır

32. Evinizi yeni bir işleyle kullanılmak üzere turizme açmak (otel, pansiyon, müze, kütüphane vb.) ister misiniz?

Evet Hayır

33. Evinizin kamulaştırılmasını ister misiniz?

Evet Hayır

Neden?.....

34. Bolvadin'in "kentsel sit alanı" olduğunu biliyor musunuz?

- Evet Hayır

35. Bolvadin'in "kentsel yenileme alanı" olduğunu biliyor musunuz?

- Evet Hayır

36. Bolvadin kentsel sit alanı ile ilgili hazırlanan koruma amaçlı imar planı ve projelerden haberiniz var mı?

- Evet Hayır

(Cevabınız evet ise) Koruma Amaçlı İmar Planı yapıldıktan sonra mahallenizde neler değişti?

- Yapılar ilgisizlik ve bakımsızlıktan köhneleşti
 Yapıların düzenli bakım ve onarımı yapıldı
 Yapılar yeni işlev verilerek kullanıldı
 Altyapı (su, elektrik, kanalizasyon) iyileştirildi
 Bir değişiklik olmadı
 Diğer

37. Kentsel sit alanı hakkındaki aşağıdaki ifadelere katılma düzeyinizi belirtiniz. İlgili kutucuğa X işareti koyunuz.

Kentsel Sit Alanı ile ilgili ifadeler	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Bolvadin'in tarihi kent dokusu ve tarihi yapılar korunmalıdır.	5	4	3	2	1
Bolvadin kentsel sit alanında yapılan koruma, onarım, bakım ve çevre düzenleme çalışmaları yeterlidir.	5	4	3	2	1
Bolvadin kentsel sit alanında yer alan açık-yeşil alan ve parklar yeterlidir.	5	4	3	2	1
Kentsel sit alanı içerisinde tarihi ve kültürel yapılara yeterince bakım yapılmaktadır.	5	4	3	2	1
Bolvadin kentsel sit alanında yapılan uygulamalar tarihi dokuyu yeniden canlandırmıştır.	5	4	3	2	1
Bolvadin kentsel sit alanında yapılan kentsel koruma ve yenileme çalışmaları bölgenin turizme kazandırılması açısından önemlidir.	5	4	3	2	1
Bolvadin halkı tarihi ve kültürel yapıları koruma konusunda bilinçli ve duyarlı davranmaktadır.	5	4	3	2	1
Devlet /Belediye koruma ve restorasyon çalışmalarında üzerine düşen görevi yapmaktadır.	5	4	3	2	1
Devlet tarafından koruma, yenileme ve restorasyon çalışmalarında mülk sahiplerine uygun koşullarda maddi destek sağlanmalıdır.	5	4	3	2	1
Kentsel sit alanında yapılacak koruma ve yenileme çalışmalarında karar alma süreçlerine yerel halkın katılımı sağlanmalıdır.	5	4	3	2	1
Bolvadin'de sit alanında yapılan çalışmalarda koruma uygulamaları öncelikli olmalıdır.	5	4	3	2	1
Bolvadin kentsel sit ve yenileme alanı ile ilgili yapılan çalışmalardan mülk sahipleri mağdur olmuştur.	5	4	3	2	1
Kentsel sit alanındaki yeni ve çok katlı yapılar tarihi doku ile uyumsuzdur.	5	4	3	2	1
Bolvadin çarşısı dokusunda yer alan ilan ve reklam tabelaları tarihi dokuya zarar vermektedir.	5	4	3	2	1

Gözlemler:

Anketi Yapan:

Tarih:

SOSYAL ANKET FORMU (Ticari)

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz?

Erkek   Kadın

2. Yaşınız?

18-30   31-45   46-65   65+

3. Eğitim durumunuz?

Okur-yazar değil   İlkokul   Ortaokul   Lise   Ön Lisans
 Lisans   Lisansüstü

4. Mesleğiniz?

Memur   Esnaf   Emekli   İşçi   Özel sektör
 Çiftçi   Ev hanımı   Diğer

5. Aylık gelir durumunuz?

1000 TL'den az   1000-2000 TL   2001-3000 TL   3001-4000 TL
 4001-5000 TL   5000 TL'den fazla

6. Sosyal güvenlik kurumunuz?

SSK   Bağ- kur   Emekli Sandığı   Sosyal güvencesi yok

YAPI- ÇALIŞAN BİLGİLERİ

7. Adres (mahalle, sokak, kapı numarası)

.....

8. Kaç yıldır Bolvadin'de ikamet ediyorsunuz?

Doğduğumdan beri   1-10   11-20   21-30   31 ve üzeri

9. Dükkanınızın mülkiyet durumu nedir?

Kendi mülkü   Ortak mülk (miras)   Kira   Diğer

(Eğer kiracı iseniz) Ne kadar kira ödüyorsunuz? .....

10. Kaç yıldır bu dükkânda çalışıyorsunuz?

1 yıldan az   1-5 yıl   6-10 yıl   11 yıl ve üzeri

11. Dükkânda kaç kişi çalışıyorsunuz?

1-4   5-10   11 ve üzeri

12. Yapının büyüklüğü hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Büyük   Küçük   Yeterli

13. Dükkanınızda kaç oda bulunmaktadır?

- 1   2   3   4   5 ve üzeri

14. Katlarda hangi odalar var? .....

15. Dükkanınızın yapımında kullanılan yapı malzemesi nedir? .....

16. Yapı ilk yapıldığından beri eklenen ya da çıkarılan mekanlar var mı?

- Evet   Hayır

(Varsa) bu mekanlar nelerdir? .....

17. Bahçeniz/ avlunuz var mı?

- Evet   Hayır

18. Bu dükkândan taşınma düşünceniz var mı?

- Evet   Hayır

Neden? .....

YAPI- ÇEVRE BİLGİLERİ

19. Mahallenizden memnun musunuz?

- Evet   Hayır

Neden? .....

20. Size göre mahallenizin temel sorunları nelerdir?

- Altyapı   Ulaşım   Güvenlik   Çevre kirliliği   Gürültü
 Motorlu araç trafiği   Göç   İşsizlik   Diğer:.....

21. Komşularınız ve mahalleli ile aranız nasıl?

.....

22. Dükkanınızın daha çok nereye yakın olmasını tercih ederdiniz?

- Çarşı   Cami   Okul   Park   Pazar-Market   Diğer

23. Aracınız var mı?

- Evet   Hayır

(Cevabınız evet ise) aracınız için park sorunu yaşıyor musunuz?

.....

24. Ulaşımında en çok hangi aracı tercih edersiniz?

- Özel araç   Dolmuş   Motorsiklet   Diğer

KORUMA- YENİLEME BİLGİLERİ

25. Dükkanınızdan memnun musunuz?

Evet Hayır

Neden?.....

26. Maddi imkânınız olsa dükkanınızda hangisini yapmayı tercih edersiniz?

- Restore ettirmek
 Bakım ve onarım yaparak kullanmak
 Başka bir işleyle kullanmak
 Yeniden yaptırmak
 Kiraya verip başka bir eve taşınmak
 Satmak

27. Dükkanınızı korumaya değer buluyor musunuz?

Evet Hayır

Neden?.....

28. Dükkanınızda daha önce bakım, onarım, restorasyon, iyileştirme çalışmaları yapıldı mı?

Evet Hayır

Evet ise ne zaman? .....

29. Dükkanınızda yapmak istediğiniz onarımlar veya değişiklikler var mı?

Evet Hayır

Varsa nelerdir? .....

30. Dükkanınızın onarımı için devletin kredi ve fon yardımı sağladığını biliyor muydunuz?

Evet Hayır

31. Devlet teknik ekip ve uzun vadeli kredi yardımı sağladığı takdirde dükkanınızı restore ettirir misiniz?

Evet Hayır

32. Dükkanınızı yeni bir işleyle kullanılmak üzere turizme açmak (otel, pansiyon, müze, kütüphane vb.) ister misiniz?

Evet Hayır

33. Dükkanınızın kamulaştırılmasını ister misiniz?

Evet Hayır

Neden?.....

34. Bolvadin'in "kentsel sit alanı" olduğunu biliyor musunuz?

- Evet Hayır

35. Bolvadin'in "kentsel yenileme alanı" olduğunu biliyor musunuz?

- Evet Hayır

36. Bolvadin kentsel sit alanı ile ilgili hazırlanan koruma amaçlı imar planı ve projelerden haberiniz var mı?

- Evet Hayır

(Cevabınız evet ise) Koruma Amaçlı İmar Planı yapıldıktan sonra mahallenizde neler değişti?

- Yapılar ilgisizlik ve bakımsızlıktan köhneleşti
 Yapıların düzenli bakım ve onarımı yapıldı
 Yapılar yeni işlev verilerek kullanıldı
 Altyapı (su, elektrik, kanalizasyon) iyileştirildi
 Bir değişiklik olmadı
 Diğer

37. Kentsel sit alanı hakkındaki aşağıdaki ifadelere katılma düzeyinizi belirtiniz. İlgili kutucuğa X işareti koyunuz.

Kentsel Sit Alanı ile ilgili ifadeler	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Bolvadin'in tarihi kent dokusu ve tarihi yapılar korunmalıdır.	5	4	3	2	1
Bolvadin kentsel sit alanında yapılan koruma, onarım, bakım ve çevre düzenleme çalışmaları yeterlidir.	5	4	3	2	1
Bolvadin kentsel sit alanında yer alan açık-yeşil alan ve parklar yeterlidir.	5	4	3	2	1
Kentsel sit alanı içerisindeki tarihi ve kültürel yapılara yeterince bakım yapılmaktadır.	5	4	3	2	1
Bolvadin kentsel sit alanında yapılan uygulamalar tarihi dokuyu yeniden canlandırmıştır.	5	4	3	2	1
Bolvadin kentsel sit alanında yapılan kentsel koruma ve yenileme çalışmaları bölgenin turizme kazandırılması açısından önemlidir.	5	4	3	2	1
Bolvadin halkı tarihi ve kültürel yapıları koruma konusunda bilinçli ve duyarlı davranmaktadır.	5	4	3	2	1
Devlet /Belediye koruma ve restorasyon çalışmalarında üzerine düşen görevi yapmaktadır.	5	4	3	2	1
Devlet tarafından koruma, yenileme ve restorasyon çalışmalarında mülk sahiplerine uygun koşullarda maddi destek sağlanmalıdır.	5	4	3	2	1
Kentsel sit alanında yapılacak koruma ve yenileme çalışmalarında karar alma süreçlerine yerel halkın katılımı sağlanmalıdır.	5	4	3	2	1
Bolvadin'de sit alanında yapılan çalışmalarda koruma uygulamaları öncelikli olmalıdır.	5	4	3	2	1
Bolvadin kentsel sit ve yenileme alanı ile ilgili yapılan çalışmalardan mülk sahipleri mağdur olmuştur.	5	4	3	2	1
Kentsel sit alanındaki yeni ve çok katlı yapılar tarihi doku ile uyumsuzdur.	5	4	3	2	1
Bolvadin çarşı dokusunda yer alan ilan ve reklam tabelaları tarihi dokuya zarar vermektedir.	5	4	3	2	1

Gözlemler:

Anketi Yapan:

Tarih:

EK-2: 27.02.2017 tarih ve 2017/9989 sayılı Bakanlar Kurulu kararı (Bolvadin Belediye arşivi) ve Bolvadin Belediyesi tarafından hazırlanan Kentsel yenileme projesi (<https://www.bolvadinbelediyesi.com/proje/bolvadin-kentsel-yenileme>)

Karar Sayısı : 2017/9989

Afyonkarahisar İli, Bolvadin İlçesi sınırları içerisinde bulunan bazı alanların yenileme alanı olarak kabul edilmesine ilişkin ekli Kararın yürürlüğe konulması; Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 23/1/2017 tarihli ve 1071 sayılı yazısı üzerine, 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanununun 2 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'na 27/2/2017 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Recep Tayyip ERDOĞAN
CUMHURBAŞKANI

Binali YILDIRIM
Başbakan

N. CANIKLI
Başbakan Yardımcısı

M. ŞİMŞEK
Başbakan Yardımcısı

N. KURTULMUŞ
Başbakan Yardımcısı

Y. T. TÜRKEŞ
Başbakan Yardımcısı

V. KAYNAK
Başbakan Yardımcısı

B. BOZDAĞ
Adalet Bakanı

F. B. SAYAN KAYA
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı

Ö. ÇELİK
Avrupa Birliği Bakanı

F. ÖZLÜ
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı

M. MÜEZZİNOĞLU
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

M. ÖZHASEKİ
Çevre ve Şehircilik Bakanı

M. ÇAVUŞOĞLU
Dışişleri Bakanı

N. ZEYBEKÇİ
Ekonomi Bakanı

B. ALBAYRAK
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

A. Ç. KILIÇ
Gençlik ve Spor Bakanı

F. ÇELİK
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı

B. TUFENKÇİ
Gümrük ve Ticaret Bakanı

S. SOYLU
İçişleri Bakanı

L. ELVAN
Kalkınma Bakanı

N. AVCI
Kültür ve Turizm Bakanı

N. AĞBAL
Maliye Bakanı

İ. YILMAZ
Milli Eğitim Bakanı

F. IŞIK
Milli Savunma Bakanı

V. EROĞLU
Orman ve Su İşleri Bakanı

R. AKDAĞ
Sağlık Bakanı

A. ARSLAN
Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı

**27/2/2017 TARİHLİ VE 2017/9989 SAYILI
KARARNAMENİN EKİ**

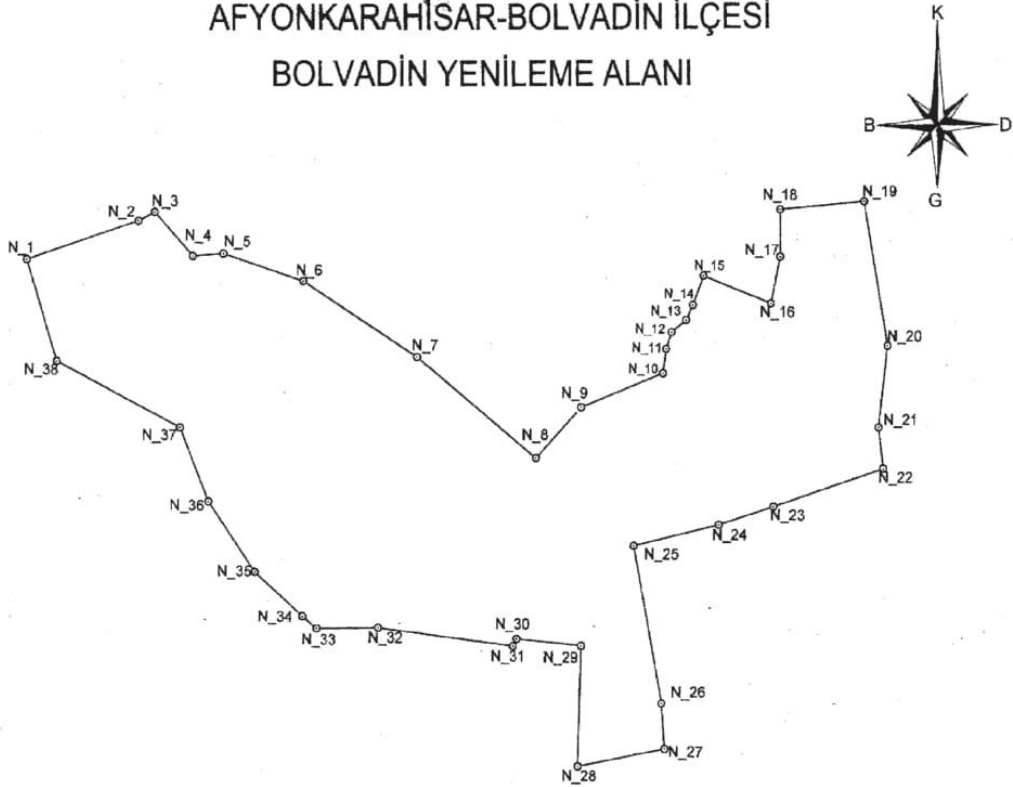
KARAR

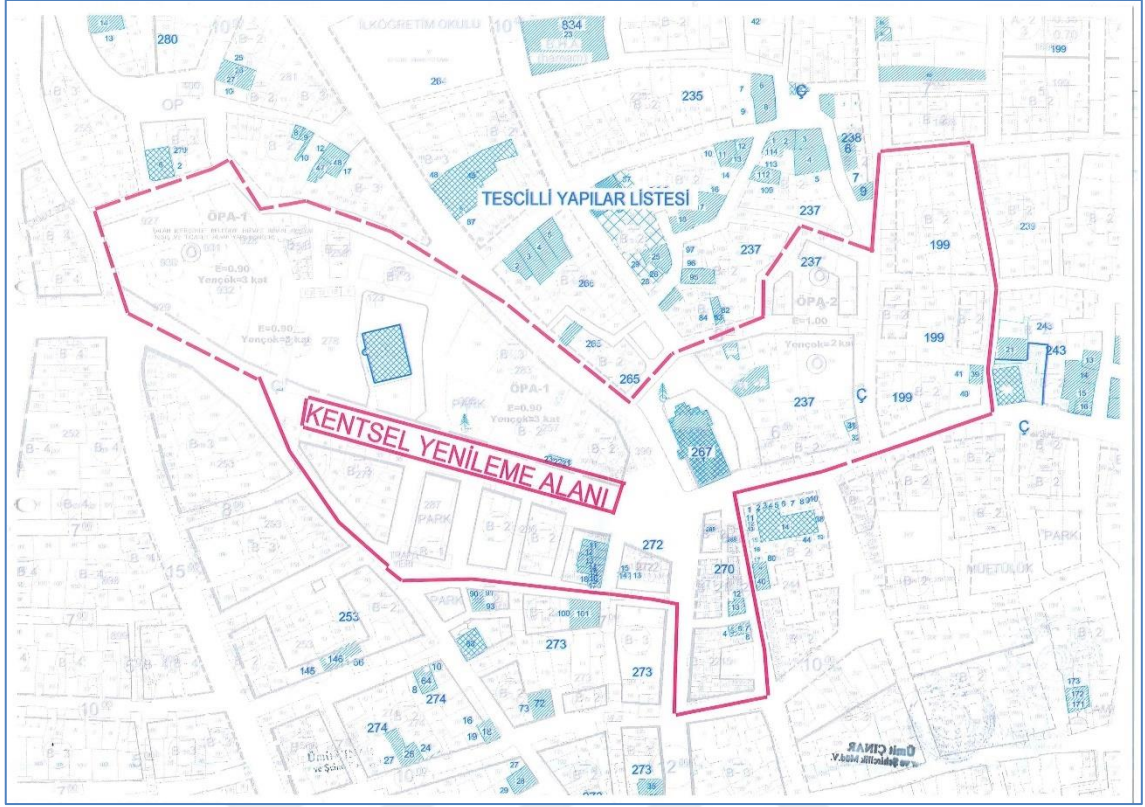
MADDE 1- (1) Afyonkarahisar İli, Bolvadin İlçesi, İmaret, Lalasinapaşa, Hisar, Tahtalı, Aliefendi, Şazi mahalleleri sınırları içerisinde bulunan ve ekli kroki ile listede sınır ve koordinatları gösterilen alan yenileme alanı olarak kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Karar yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- (1) Bu Karar hükümlerini Çevre ve Şehircilik Bakanı yürütür.

**AFYONKARAHİSAR-BOLVADİN İLÇESİ
BOLVADİN YENİLEME ALANI**

EK-3: Yeniden işlevlendirme önerisi getirilen tescilli konutlar

Şekil E3.1. Desen Sokak No:4

Şekil E3.2. Palta Sokak No:5

Şekil E3.3. Zafer Caddesi No:98

Şekil E3.4. Zafer Caddesi No:61

Şekil E3.5. Zafer Caddesi No:63

Şekil E3.6. Cilaloğlu Sokak No: Bilinmiyor

Şekil E3.7. Tahtalı Sokak No: Bilinmiyor

Şekil E3.8. Kantaroğlu Sokak No:40